

Pohlády

Z OBSAHU:

FOTOFESTIVAL
LA GACILLY

JOZEF LEIKERT
O LADISLAVOVI
MŇAČKOVI

MICHAL MILAN
HARMINC
OSOBNOSTI

LOBAU
HISTÓRIA

ROZHOVORY
MAGDALÉNA
KRŠŠÁKOVÁ
PETER DURANSKÝ

S KRAJANKAMI
V LINZI

ONLINE VEČER
SO SIMOU

MADAGASKAR
CESTOPIS

UDRŽATEĽNÝ
CESTOVNÝ RUCH
A ALPSKÁ KUCHYŇA

O EMIGRÁCII
ANABAPTISTOV

ŠTUDENTSKÁ
STRÁNKA

AKTIVITY SOVA

TWIN CITY LINER

MENU
RECEPTY NAŠICH
ČITATELIEK

Baden pri Viedni je malebné kúpeľné mestečko, pýšiac sa najväčším rozáriom v Rakúsku. V letných mesiacoch ponúka však viac než len krásu a vôňu nádherných ruží. Už po štvrtýkrát sa tu koná najväčší open-air fotofestival v Európe. Vymyslel si ho v roku 2004 Jacques Rocher z podnikateľskej rodiny francúzskej kozmetickej značky Yves Rocher a zorganizoval ho vo svojom rodisku La Gacilly v Bretónsku. V roku 2018 sa podujatie presunulo aj do Badenu. Odvtedy sa teší veľkej popularite, veď dokonca aj vo vlaňajšom pandemickom roku si vystavené fotografie pozrelo vyše 300 tisíc návštevníkov. Téma festivalu sa každý rok mení, v tomto roku je to Viva Latina! Veľké fotografie (najväčšie majú až 280 m²!) od 22 fotografov, 6 fotografických kolektívov a 16 dolnorakúskych škôl sú vystavené pozdĺž siedmich kilometrov na dvoch trasách a zachytávajú Južnú Ameriku v celej jej rozmanitosti – poetické scenérie Ánd sa striedajú s mestským chaosom či pohľadmi do každodenného života obyčajných ľudí a ukazujú ich silnú chuť po živote, vieru, sny i tradície. Mnohé výjavy zachytené objektívmi fotoaparátov renomovaných medzinárodných fotografov sa ešte dlho

nevytrácajú z mysle – napríklad brazílska baňa Serra Pelada, kde v neľudských podmienkach vystupujú desatisíce mužov po kývajúcich sa rebríkoch s ťažkými vrecami zeminy, aby potom celí zafúľaní od blata v nej hľadali zlato. Alebo veľké portréty bolívijských žien indiánskeho pôvodu, ktoré dominujú priestoru pri oranžérii. Tieto „cholitas“ vstupujú do ringu oblečené do svojich tradičných odevov, aby zápasili ako muži – nie iba pre zábavu, ale tento druh wrestlingu je symbolom ich znovuobjavenej hrdosti na ich pôvod, tradície, emancipáciu a prejav ženskej sily.

Fotofestival La Gacilly potrvá do 17. októbra. Ak sa vyberiete do Badenu, nezabudnite si v Doblhoffparku všimnúť aj pamätník venovaný najznámejšiemu šľachtiteľovi ruží v monarchii – Rudolfovi Geschwindovi, ktorý študoval aj na Lesníckej akadémii v Banskej Štiavnici. Zomrel v Krupine a po jeho smrti odkúpila celú zbierku kultúr grófká Mária Henrieta Choteková pre svoje rozárium v Dolnej Krupej. Ale to je už celkom iný príbeh...■

Ingrid Žalneva

FOTOFESTIVAL LA GACILLY

Fotografie: Ingrid Žalneva

Luisa Dörr (Brazília): Lietajúce cholitas

Sebastião Salgado (Brazília): Zlato

Greg Lecoœur (Francúzsko): Cesta do stredu mora - plávajúca galéria na jazierku

Obsah

- 2 FOTOFESTIVAL LA GACILLY** | *Ingrid Žalneva*
- 4 ARCHITEKT MICHAL MILAN HARMINC** | *Martina Víglašská*
- 5 NÁVŠTEVA Z BRATISLAVY** | *Vlado Mlynár*
- 6 S JOZEFOM LEIKERTOM O LADISLAVOVI MŇAČKOVI** | *Dado Nagy*
- 8 JOZEF LEIKERT: MŇAČKO A IZRAEL** | *(ukážka)*
- 10 V NÁRODNOM PARKU LOBAU** | *Jana Gregor-Rogler*
- 12 VÝLET DO LAINZER TIERGARTEN** | *Jana Gregor-Rogler*
- 13 LIMES ROMANUS NA DUNAJI KEDYSI ROZDELOVALA, DNES SPÁJA** | *Igor Skoček*
- 14 MAGDALÉNA KRŠŠÁKOVÁ DŽUDO JE MIERUMILOVNÝ ŠPORT!** | *Nikola Paula Šimkovičová*
- 16 LINZ NA BREHU DUNAJA SO ZNÁMOU TORTOU** | *Ingrid Žalneva*
- 17 SIMA MARTAUSOVÁ PIESNE AKO DAR OD BOHA** | *Zuzana Vančová*
- 18 ŠÉFKUCHÁR PETER DURANSKÝ PRVÝ SLOVENSKÝ MICHELIN** | *Zuzana Vančová*
- 19 UMELKYNE Z WIENER WERKSTÄTTE** | *Ingrid Žalneva*
- 20 PRALESY, LEMURY, BEŇOVSKÝ... | Michal Helienek**
- 23 TÝŽDEŇ PLNÝ SLOVENSKEJ KULTÚRY**
- 24 KULTÚRNE DEDIČSTVO POD MAJESTÁTNYM HRADOM MATÚŠA ČÁKA** | *Zuzana Lettner*
- 25 STRETNUTIE SO STAROU HUDBOU** | *Ingrid Fux*
- 26 ŠTUDENTSKÁ STRÁNKA** | *Olha Norba, Agnes Poitschek, Thomas Wolf*
- 29 O EMIGRÁCII ANABAPTISTOV NA ÚZEMIE DNEŠNEJ MORAVY A SLOVENSKA** | *Alexander Žemla*
- 30 ZELL AM SEE – KAPRUN UDRŽATEĽNÝ CESTOVNÝ RUCH A ALPSKÁ KUCHYŇA** | *Ingrid Žalneva*
- 32 SOVA A JEJ AKTIVITY**
- 36 KURZ AUF DEUTSCH** | *Katarína Žalneva*
- 37 NA VLNÁCH DUNAJA MEDZI VIEDŇOU A BRATISLAVOU** | *Ingrid Žalneva*
- 38 ŠKOLSKÝ SPOLOK KOMENSKÝ**
- 39 MENU**

Milí čitatelia Pohľadov,

múry a hranice sú späť. V poslednom čase som konfrontovaný s múrmi. Niektoré sú postavené a majú svoju funkciu, iné sú virtuálne a blokujú rozmýšľanie alebo jednoducho poskytujú určitú obranu – proti komu? Nedávno som stretol spolužiaka, ktorý

roky žije v USA a v Bratislave si postavil veľmi pekný dom. Keď zbadal, aký betónový múr mu okolo domu vystavali, tak skoro odpadol. Dozvedel sa, že na Slovensku sa to tak robí. S pocitom, že by mal žiť zavretý za betónovým múrom, sa ale nechcel zmieriť a nechal ho zrezať na polovicu. Nezabudnime ani na Berlínsky múr, ktorý začali stavať práve pred šesťdesiatimi rokmi. Tento „architektonický doplnok“ mal dopad aj na našu rodinu. Môj otec bol práve na vojenčine a už sa tešil, že pôjde domov, keď prišiel rozkaz: všetci zostávajú v službe ďalších šesť mesiacov. V období kubánskej krízy to vyzeralo pri Berlínskom múre a v Moskve na vojenský konflikt... Nezabudnuteľné sú slová Ronalda Reagana: „Mr. Gorbachev, tear down this wall!“ Tridsať rokov múr stál a v novembri si pripomenieme tridsať rokov zániku tejto smrtiacej hranice medzi východným a západným Nemeckom. Pred nami bolo 21. storočie ako príslub bez hraníc a múrov. Nie celkom sa to naplnilo, aj keď múr už neexistuje, zostal v podvedomí obyvateľstva dodnes. Ako zbúrať múry, ktoré máme v našom myslení? Ten vírus, ktorého meno už nemôžeme počuť, nás rozdeľuje múrom: na skeptikov a priaznivcov opatrení, na očkovaných a neočkovaných a na ochrancov a zberateľov údajov. To, čo bolo kedysi nemysliteľné, sa stalo skutočnosťou: narástli ďalšie múry. Aj bývalý prezident USA sľúbil svojim voličom, že postaví múr, ktorý mali zaplatiť Mexičania. A ďalšie múry, za ktorými si jeden druhého sotva všimne – medzi mestom a krajinou, online a offline, bohatými a chudobnými, starými a mladými. Pomaly sa šíri bezradnosť, pretože takmer nepočujeme tie isté správy, nečítame tie isté noviny alebo nesledujeme rovnaké TV programy. Obklopuje nás strach. Z tohto strachu profitujú populisty. Nenechajme steny, aby hovorili za nás.

Vlado Mlynár

IMPRESSUM

Pohľady/Ansichten
Časopis Slovákov v Rakúsku/ Zeitschrift
der SlowakInnen in Österreich

Vydáva:
Rakúsko-slovenský kultúrny spolok
Otto-Bauer-Gasse 23/11, 1060 Wien

Tel.: 00431/596 13 15
E-mail: rsk@slovaci.at

www.slovaci.at

REDAKČNÁ RADA

Šéfredaktorka: Ingrid Žalneva
Zástupca šéfredaktorky: Vlado Mlynár
Redakčná rada: Ingrid Fux, Ingrid Konrad, Elena Mandik
Jana Gregor-Rogler, Zuzana Vančová, Martina Víglašská
Lektorka: Marta Bábiková
Grafická úprava: Gabriel Štrba
Tlač: Tlačiareň Dóša, s.r.o., Bratislava

Články podpísané menom alebo skratkou autora
nemusia vyjadrovať mienku redakcie.
Redakcia si vyhradzuje právo príspevky krátiť a upravovať.

MILÍ ČLENOVIA A PRIATELIA RAKÚSKO-SLOVENSKEHO KULTÚRNEHO SPOLKU!

Ďakujeme za vašu priazeň a dovoľujeme si vám pripomenúť, že aj vďaka vašej podpore môže časopis vychádzať. Či už formou členského alebo dobrovoľného príspevku podporte naše aktivity, aby ste aj v budúcnosti našli časopis Pohľady vo svojej schránke.

ĎAKUJEME!

Riadny člen: € 25,-
Študent: € 7,-

Názov konta: Österr.-Slowakischer Kulturverein
IBAN: AT56600000092040212
BIC: BAWAATWW
Bawag P.S.K.

Tento časopis vychádza vďaka finančnej podpore Úradu rakúskeho spolkového kancelára. Die Herausgabe dieser Zeitschrift wird aus Mitteln der Volksgruppenförderung des Bundeskanzleramtes der Österreichischen Republik gefördert.

ARCHITEKT MICHAL MILAN HARMINC

Fotografie: www.webumenia.sk

Michal Milan Harminc - jeden z najproduktívnejších architektov strednej Európy na začiatku 20. storočia

Počas svojho života naprojektoval viac než tristo budov, čo ho zaradilo medzi najproduktívnejších architektov strednej Európy. Na Slovensku je 171 z nich, ostatné sa nachádzajú v Maďarsku, Rumunsku, Srbsku a na Ukrajine. Okrem obytných budov navrhoval priemyselné a verejné stavby – banky, múzeá, sanatóriá, školy, nemocnice či administratívne budovy.

Je tiež autorom 108 sakrálnych stavieb pre všetky konfesie. Žánrovo obsahol eklekticismus konca 19. storočia, secesiu, modernu aj funkcionalizmus. Väčšina jeho stavieb slúži svojmu účelu podnes a viac ako tridsať je zaradených medzi národné kultúrne pamiatky.

Michal Milan Harminc sa narodil 7. októbra 1869 do slovenskej rodiny vo Vojvodine v obci Kulpín. Základnú školu navštevoval vo svojom rodisku. Po jej skončení študoval na nemeckej škole v Bulke a dva roky na nemeckej obchodnej akadémii v Novom Sade. Pod vedením otca najskôr pôsobil ako tesár, pretože stredoškolské štúdium v Novom Sade nedokončil. Práve tu sa naučil rysovať stavebné plány,

študovať stavebné konštrukcie a začal prezentovať vlastné nápady.

Jeho tvorivá etapa sa začala koncom 19. storočia v Budapešti. Ako projektant a kreslič pracoval pre viacerých významných architektov tých čias. Po nadobudnutí skúseností si v Budapešti založil svoju prvú vlastnú projekčnú a stavebnú kanceláriu. Z výtvarnej stránky bola jeho tvorba v tomto období ovplyvnená romantizujúcim pseudohistorizmom. Ešte počas pobytu v Budapešti sa stal členom tunajšieho Slovenského spolku a aktívne spolupracoval na vydávaní časopisov Slovenský denník a Slovenský týždenník. Pôsobil v ňom tiež ako knihovník, neskôr ako predseda, staral o spevokol či divadelný krúžok, podporoval výstavy mladých slovenských výtvarných umelcov a študentov.

V roku 1914 zmenil svoje pôsobisko a presťahoval sa na Slovensko do Liptovského Mikuláša, kde v rokoch 1916 – 1918 vlastnil projekčnú a stavebnú firmu. Bol presvedčený, že práve tu sa bude sústreďovať celý slovenský život. V dvadsiatych rokoch sa jeho projekty postupne zjednodušovali. Upustil od vplyvov budapešťianskych pseudohistorických a secesných princípov a viac sa orientoval na európsku architektúru, ktorej silným zdrojom bolo Nemecko, v tom čase prezentovalo výtvarné zásady „modernej oficiálnej monumentality“.

Koncom dvadsiatych rokov začalo jeho bratislavské obdobie, ktoré bolo značne ovplyvnené konštruktivizmom a funkcionalizmom, čistotou foriem a jednoduchosťou. V Bratislave pracoval ako samostatný architekt až do ukončenia aktívnej projektovnej činnosti v roku 1951. Patril k takzvanej prvej generácii slovenských architektov. V roku 1953 bol menovaný prvým čestným členom Zväzu slovenských architektov. Zomrel 5. júla 1964 v Bratislave.

V dejinách Slovenského národného múzea má trvalé miesto ako stavitel troch jeho budov. Patria k prelomovým dielam jeho tvorby a každá z nich charakterizuje jedno obdobie. Prvá budova SNM v Martine (1906 - 1907), dnes Múzeum Andreja Kmeťa, zapadá do neoklasicistickej fázy, pôvodné Poľnohospodárske múzeum v Bratislave, dnes sídelná budova SNM, postavená v rokoch 1924 – 1928, je ukážkou modernizmu a súčasné Etnografické múzeum SNM v Martine z roku 1933 je funkcionalistická stavba. ■

Spracovala: Martina Víglašská

Použité zdroje:

<https://www.quark.sk/milan-michal-harminc/>

https://sk.wikipedia.org/wiki/Milan_Michal_Harminc

<https://kultura.pravda.sk/galeria/clanok/544486-michal-milan-harminc-cestoval-len-muzea/>

Tatra banka v Bratislave - bočný pohľad

Fábryho vila v Bratislave

NÁVŠTEVA Z BRATISLAVY

Foto: Ingrid Žalneva

Pracovné stretnutie v spolkových priestoroch, vľavo za RSKS: Vlado Mlynár, Jana Gregor-Rogler, Jana Majer a Jana Trudičová (SOVA) a delegácia z ÚSZŽ: Milan Ján Pilip, Janka Tömölová a Kristína Vargová

Delegácia Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí na čele s jeho predsedom Milanom Jánom Pilipom zavítala 14. júla 2021 na pracovnú návštevu do Rakúska. Najskôr bol na programe rozhovor s veľvyslancom SR v Rakúskej republike Petrom Mišíkom, potom sa v Slovenskom inštitúte vo Viedni stretli s jeho riaditeľom Igorom Skočekom a Helenou Steiner a poobede so slovenskou národnostnou skupinou vo Viedni.

Napriek tomu, že návšteva sa konala v čase dovoleniek, pripravili sme pestrý program a veľa informácií o živote našich krajanov vo Viedni a okolí – v súčasnosti aj minulosti. Pohľad do histórie sme začali prehliadkou Viedenskej univerzity. Profesionálne ju pripravila Jana Gregor-Rogler, ktorá sa už roky zaoberá stopami Slovákov vo Viedni. Hostom predstavila slovenské osobnosti, ktoré pôsobili na tejto univerzite a sú zobrazené na reliéfoch v jej arkádovom dvore.

Po tejto exkurzii po našich koreňoch v metropole na Dunaji sme v spolku na Otto-Bauer-Gasse pripravili stretnutie pri káve s koláčikom. Spolu s Ingrid Žalneva, Janou Majer a Janou Gregor-Rogler sme hosťom z ÚSZŽ predstavili život Slovákov v Rakúsku – historický pohľad na tunajšie spolky, koľko Slovákov tu našlo nový domov a uplatnenie, čo bola ich motivácia prísť sem až po dnešnú situáciu. Dobrým zdrojom spomienok sú aj tri kroniky Rakúsko-slovenského kultúrneho spolku (založeného v roku 1982), ktoré sme dali našim hosťom k dispozícii. Veľmi zaujímavá diskusia sa vyvinula o postavení Slovákov v Rakúsku, kde sme uznaní ako národnostná skupina, v porovnaní so životom slovenských menšín v iných štátoch. Uznanie za národnostnú skupinu v roku 1992 nám otvorilo nové možnosti. V rámci rozhovorov sa predseda ÚSZŽ podrobnejšie oboznámil nielen s činnosťou našich spolkov, ale aj s postavením autochtónnych národnostných skupín všeobecne na báze zákona pre národnostné

skupiny, ktorého korene siahajú až do čias Márie Terézie. Otázka podpory štátu je v každej krajine intenzívne diskutovaná. My sme čakali na zvýšenie dotácií 25 rokov a teraz v tomto roku, keď sa príspevky štátu takmer zdvojnásobili, sme zasiahnutí pandemiou a veľa plánovaných aktivít nemôžeme zrealizovať tak, ako sme plánovali. Máme ešte niekoľko mesiacov čas, chceme ho využiť hlavne na to, aby sme našli nové priestory, vhodnejšie na organizovanie aktivít pre všetky vekové kategórie. Za posledných 30 rokov sa aj počet Slovákov v Rakúsku zvýšil – je nás tu okolo 45 tisíc. Slováci v Rakúsku žijú rozptýlene vo všetkých spolkových krajinách. Viac ako dve tretiny však žije vo Viedni a veľká časť v Dolnom Rakúsku, predovšetkým v pohraničných oblastiach. Zjednotenie Európy nechápeme v zmysle jednotliatosti a uniformity, ale v zmysle kreatívnej výmeny rozličností, vzájomného obohacovania rôznymi kultúrami a národnými špecifikami. Naším cieľom je zachovať tu v Rakúsku naše špecifiká, reč, kultúru a zvyky, a tak prispieť k nášmu spoločnému obrazu Európy.

Predstavili sme aj náš folklórny súbor Vinica a hovorili sme aj o ďalších organizáciách ná-

rodnostných skupín v Rakúsku a našom vzťahu s nimi. Vyzdvihli sme intenzívny kontakt s českými spolkami, hlavne so spolkom Komenský, ktorý vedie jedinú českú školu, čo tu vo Viedni ostala (v roku 1933 to bolo 17 denných domovov, 6 ľudových a 6 hlavných škôl, obchodná akadémia, humanistické gymnázium a škola pre ženské povolania). V roku 1935 bola otvorená najmodernejšia škola tej doby na Sebastianplatz. Od roku 1990 je tu možná aj výučba v slovenskom jazyku. Milan Ján Pilip ocenil naše úsilie o jazykový, kultúrny a duchovný rozvoj slovenskej národnostnej skupiny v Rakúsku. Ponuku učiť sa slovenčinu ako materinský jazyk dopĺňame aj v rámci Slovenského školského spolku SOVA (založeného v roku 2003).

Po intenzívnych rozhovoroch sme pracovné stretnutie ukončili večerou v peknej záhrade reštaurácie Stöckl im Park, kde sa k nám pridali aj Ingrid Konrad a Elena Repka. Pri rozlúčke sme si dali záväzok, že stretnutie zopakujeme koncom roka, keď bude možnosť stretnúť aj viac krajanov a prípadne navštíviť aj Školu Komenského. ■

Vlado Mlynár

EVA JOCHMANN

Ťažko sa mi píšú tieto riadky na rozlúčke s dlhoročnou a aktívnou členkou nášho spolku **Evou Jochmann**, ktorá nás opustila 5. apríla 2021. Spoznali a spriatelili sme sa hneď začiatkom deväťdesiatych rokov v našom spolku, keď sme obidve prišli do Viedne, ako sa hovorí, „za hlasom svojho srdca“. Potom sa

Foto: Archív rodiny Jochmann

SPOMÍNAME

k nám pridala Judith, a tak sme dlhé roky tvorili veselé a veľmi podnikavé trio nielen v spolku, ale aj v súkromí, lebo nás spájalo veľa spoločných záujmov. Eva bola vernou a pravidelnou návštevníčkou všetkých našich rôznorodých podujatí a vypomáhala často a ochotne aj v „zákulisí“. Aj tanečný kurz absolvovala s nevšedným entuziazmom a zaniatím. Avšak Evinou srdcovou záležitosťou bola poézia. Vedela spamäti a precítnene odrecitovať diela Ráfusa, Válka, Smreka a iných básnikov. Bola iniciátorkou klubového večera poézie, kde sme sa asi pätnásť nadsených a vyznávačiek tejto múzy zišli v spolku, recitovali a čítali si svoje obľúbené diela slovenských aj svetových poetov za účasti barda tohto žánru Štefana Bučka. Avšak po rokoch plodného a pracovitého života na Slovensku a v Rakúsku sa jej životná púť veľmi nečakane a snád aj priskoro skončila. Spomienka na Evu a to pekné prežitie s ňou ostane v nás a s nami a uchováme si to na dlhé časy. Česť Tvojej pamiatke!

Edith Veith

Dado Nagy

S JOZEFOM LEIKERTOM

Popredný autor literatúry faktu, historik a básnik Jozef Leikert sa po biografickej publikácii *Taký bol Ladislav Mňačko* (2008) vo svojej najnovšej knihe *Mňačko a Izrael* (2021) vracia k životnému príbehu a tvorbe známeho spisovateľa a novinára Ladislava Mňačka. Sústredil sa na krátke obdobie jeho života, keď v roku 1967 na protest proti pro-arabskej politike československej vlády opustil aj so svojou prvou manželkou Hedvigou Československo a presťahoval sa do Izraela. Československé úrady ho pozabavili štátneho občianstva, všetkých titulov a vylúčili z komunistickej strany. Po niekoľkých mesiacoch sa síce vrátil, ale krátko po okupácii Československa v auguste 1968 opäť emigroval na dvadsaťdva rokov do Rakúska. Mňačko bol v prvom období svojho života presvedčený komunist, postupne sa však menil na ostrého kritika vtedajšieho režimu.

Ako veľmi Ladislava Mňačka ovplyvnilo prostredie, z ktorého pochádzal?

Mimoriadne ho ovplyvnilo. Narodil sa vo Valašských Kloboukách na Morave, ale vyrastal v robotníckej kolónii v Martine. Jeho otec bol poštový doručovateľ, ale v okolitých domoch bývali prevažne robotníci z neďalekých tovární. Takže pre Mňačka bolo silné sociálne čistenie a buričstvo úplne prirodzené. Rovnako ako vzťah k Sovietskemu zväzu a komunizmu. Vtedajšej ideológii úprimne veril. Komunistom sa síce stal až po oslobodení, ale robotnícka revolučnosť, nebojácnosť a výbušnosť v ňom boli od malička.

Ako sa Ladislav Mňačko postupne menil z presvedčeného komunistu na tvrdého kritika vtedajšieho režimu?

Spočiatku bol zaniatený komunistami, naozaj bol úprimne presvedčený, že spravodlivá spoločnosť nastane až v komunizme. V päťdesiatych rokoch však pochopil, že kdesi sa stala obrovská chyba. Prerod uňho nastal, keď písal o veľkom zinscenovanom procese s Ladislavom Galanom – generálnym riaditeľom Mlynov a pekární v Košiciach. Vtedajší šéfredaktor Pravdy Edo Friš ho požiadal, aby o priebehu tohto procesu niečo napísal. Vytvoril teda niekoľko článkov v najlepšej viere, že strana a vláda rozhodli správne, keď odsúdili Ladislava Galana na trest smrti. Pravdepodobne tomu aj najprv veril. V istej chvíli si

O LADISLAVOVI MŇAČKOVI

Ladislav Mňačko v Grosshöfleine v roku 1987

však uvedomil, že je to celé podvod a kamufláž. Spomenul si, že mu začali miznúť dobrí priatelia a diali sa aj iné veci. Mňačko mi povedal, že si kúpil fľašu alkoholu a pri popíjaní v hoteli Slovan v Košiciach mu došlo, že je to svinstvo, ktorému už nechce ďalej slúžiť. Vtedy prešiel na opačnú stranu barikády. Psychológovia by vedeli vysvetliť, ako sa človek dokáže v určitom momente preorientovať, ale v Mňačkovom prípade to bolo naozaj veľmi spontánne a úprimné. Šiel do všetkého s plnou vervou. Tak ako všetkému dovtedy veril, zrazu veriť prestal, a je sympatické, že Ladislava Galana začal s rovnakou vervou obhajovať, až sa mu ho podarilo dostať aj z väzenia.

Mňačkove reportáže boli v päťdesiatych a šesťdesiatych rokoch v Československu veľmi populárne. Z čoho to vychádzalo?

Doma bol veľmi populárny, ale rovnako populárny bol aj na Západe, lebo tam jeho kritika mnohým hrala do kariet a nazývali ho „červený Hemingway“. Mňačko veľmi dobre hovoril po nemecky a často ho púšťali do zahraničia na rôzne besedy a diskusie. Napriek tomu, že si nikdy nedával servítku pred ústa a bol veľmi kritický. Často dostával otázku, či sa nebojí, že ho zatvorí. Nebál sa, lebo rátal s tým, že sa zaňho doma postaví verejnosť. A silnú podporu by dostal aj zo Západu. Toto svoje postavenie vedel dobre využiť.

Bola takáto otvorená kritika v tom čase vôbec možná?

Treba si uvedomiť, že spoločenská atmosféra v šesťdesiatych rokoch začala byť už dosť uvoľnená. Keď prvý tajomník ÚV KSSZ Nikita Chruščov odhalil kult Stalinovej osobnosti, začal nepriamo vyzývať umelcov, aby sa k nemu vyjadrovali, a Mňačko sa objavil práve v tomto období. Nemal vysokú školu, dokonca ani ukončené gymnázium, ale súdruhovia ho brali za svojho. Všetličo mu tolerovali, ale mnohí sa ho aj báli. Netušili, či má niekoho za sebou, a on bol natoľko drzý, že z toho dokázal ťažiť. Na druhej strane viacerí spisovatelia ho nemali príliš v láske. Možno mu aj sláva stúpla do hlavy a nebál sa napríklad vykričať na jednej vernisáži Antonínovi Novotnému: „Súdrh prezident, odstúpte, národ si vás neváži!“ Aj vďaka takýmto vyjadreniam bol populárny, vychádzali mu knihy a dostával vysoké honoráre. Mnohí spisovatelia mu preto závideli.

Keby sme mali spomenúť aspoň jedno Mňačkovo dielo, ktoré považujete za dôležité a zásadné, ktoré by to bolo?

Mnohí určite prečítali román *Ako chutí moc*. Tá kniha je taká nadčasová, že si pokojne môžeme vymeniť vtedajších súdruhov za politikov, ktorí sú momentálne vo vedení štátu. Zobrazenie boja o moc bude stále aktuálne a Mňačko to opísal jasne a presvedčivo. Ale skvelé sú aj jeho iné diela,

napríklad Oneskorené reportáže alebo reportážna kniha Kde končia prašné cesty. To boli prvé knihy, ktoré otvorene poukazovali na dianie v Československu. Vlieval nimi ľuďom veľkú silu a nádej na zmenu. V tom čase bol Mňačko mimoriadnou osobnosťou aj v európskom kontexte. Hoci mal českú národnosť, písal po slovensky a slovensky aj myslel a cítil.

Tvoja nová kniha Mňačko a Izrael sa venuje jeho protestnému odchodu do Izraela v lete roku 1967. O čo vtedy šlo?

Pripomeniem, že Československo, Sovietsky zväz a ďalšie krajiny socialistického spoločenstva v šesťdesiatych rokoch podporovali Izrael. Zrazu však súdruhovia pochopili, že veľká nádej na socialistické smerovanie Izraela nie je. Preto z ničoho nič prerušili diplomatické styky s Izraelom. Československo tak urobilo asi tri minúty po tom, čo styky s Izraelom prerušil Sovietsky zväz. Bežným ľuďom u nás sa to nepáčilo, ale to bolo asi všetko, čo s tým mohli urobiť. Mňačko však povedal: „Proti tomuto aktu budem protestovať odchodom do Izraela.“ Bolo to zaujímavé gesto a v mojej novej knihe sa snažím pochopiť, prečo tak konal. Odišiel tam s prvou manželkou Hedvigou, s ktorou už v tom čase nežil. Mal priateľku Evu, u ktorej býval. Jeho prvá manželka bola Židovka, on však Žid nebol, hoci si to mnohí myslia. Bol krstný katolík, hoci neveriaci. Okolo jeho odchodu do Izraela je veľa otáznikov. Šiel tam svoju manželku „odložiť“, aby mohol začať iný život so ženou, ktorú mal rád? Alebo si jeho manželka, ktorá ho stále mala rada a dovtedy mu veľmi intelektuálne pomáhala, myslela, že v Izraeli sa ich vzťah obnoví? Čo v tom skutočne bolo? Pán Mňačko mi povedal, že to bolo jeho politické rozhodnutie, vyjadrenie protestu. A už pri odchode tvrdil, že keď sa zmení politická situácia v Československu, vráti sa.

Vrátil sa v máji 1968. Ako bol tento návrat prijatý? Čo to pre neho znamenalo?

Jeho návrat bol prijatý veľmi rozpačito. V podstate sa stal emigrantom odsúdeným stranou a vládou. Spisovatelia dosiahli, aby nebol právne stíhaný, ale mnohí ho obchádzali. K moci sa už dostal Alexander Dubček a politická situácia bola omnoho uvoľnenejšia. Mňačko po návrate o svojom pobyte v Izraeli poskytol viacero rozhovorov a nič neskrýval. Prišiel však 21. august 1968 a jeho temné očakávania sa potvrdili. Sovietov sa veľmi bál. Tvrdil, že s našimi eštablami by to bez väčších problémov nejako uhral, ale Sovieti by s ním inak zatočili. Mal indície, že sa ho snažia zatknúť, a bol si istý, že mu hrozí likvidácia alebo prinajlepšom gulag. Preto od 21. augusta spal každú noc niekde inde a rozhodol sa emigrovať. Napísal o tom zaujímavú knihu Siedma noc. Opisuje sedem dní od 21. augusta až po odchod do Rakúska. Prechádza sa pustou Bratislavou, spomína na všetko pekné, čo v nej prežil, zastaví sa pod oknami Kultúrneho života, kde pracoval ako redaktor a šéfredaktor, a napokon dospeje k tomu, že bude najlepšie, ak aj s priateľkou Evou emigrujú. A tak si pani Eva vzala do kabelky nejaké parfymy, on pár svojich kníh, zavolali taxík a dali sa odviezť k rakúskym hraniciam. Doslova ako vo filme prešli hranice a rozhodli sa žiť v emigrácii v Rakúsku.

Aký bol jeho život po návrate na Slovensko po dvadsiatich dvoch rokoch?

Ladislav Mňačko veril, že k zmene v Československu dôjde, ale nepredpokladal, že to bude až tak rýchlo. V roku 1990 predali dom v Rakúsku a presťahovali sa na Slovensko. Boli však dosť sklamaní z toho, čo sa tu dialo. Vystríhal pred smerovaním vývoja spoločnosti. Viaceré politické strany sa ho snažili získať do svojich radov, ale odmietol. Samozrejme, už to nebol ten búrlivák

Slovenský spisovateľ literatúry faktu a básnik Jozef Leikert

ako kedysi. Mal svoj vek aj zdravotné problémy. V roku 1993 na protest proti rozdeleniu Československa odišiel s manželkou do Prahy. Žili tam, ale veľmi často sa vracali na Slovensko. Počas jednej návštevy v roku 1994 mu prišlo zle a vo februári zomrel na infarkt v Ružinovskej nemocnici v Bratislave.

Ako si spomínaš na svoje osobné stretnutia s Ladislavom Mňačkom?

Mal som možnosť sa s ním opakovanne stretávať po roku 1989. Na viacerých stretnutiach sa zúčastnila aj jeho druhá manželka – pani Eva. Je zvláštne počúvať ženy, keď preberajú iniciatívu a hovoria za svojho manžela, akoby všetko prežili, videli a počuli. Niekedy je to fajn, najmä ak dotýčaný z rôznych dôvodov o niečom nechce hovoriť a manželka mi to dorozpráva, často oveľa kvetnatejšie. Ale pri pánovi Mňačkovi by som bol býval radšej, keby tam pani Eva tak často nebola. Na niektoré veci som sa totiž pýtať nemohol. Napríklad na prvú manželku, ktorú veľmi miloval a ona jeho. Čítal som listy, ktoré si písali, a ich vzťah bol až filmovo romantický a dramatický. Stále premýšľam, kde sa s ňou zoznámil. Pani Hedviga bola výtvarníčka, dcéra jeľšavského lekára. Židovka nižšej postavy, prežila koncentračný tábor v Poľsku. Skutočný príbeh ich zoznámenia som sa nikdy nedozvedel, ale pravdepodobne sa stretli po jej návrate z koncentračného tábora. Asi v Prahe

na vlkovej stanici. Ľudia vtedy často chodievali na stanice v nádeji, že sa im vráti niekto blízky z koncentráku alebo iného väzenia. V Česku to bolo za protektorátu omnoho drastickejšie ako na Slovensku. Pravdepodobne takto sa aj Ladislav Mňačko zoznámil so svojou budúcou manželkou. Hedviga mala na neho veľký vplyv, bola vzdelaná intelektuálka a zasvätila ho do sveta umenia a kultúry. Určite ako prvá čítala jeho diela a diskutovala s ním o nich. Mala veľký podiel na jeho úspechoch. Počas druhého manželstva Mňačko už ani zďaleka také silné diela nenapísal. Ale bol v emigrácii, bola iná doba a musel písať o iných témach. Ťažko to porovnávať... V knihe Mňačko a Izrael veľmi podrobne rozoberám Mňačkov vzťah k prvej manželke aj ich spoločnú cestu do Izraela. Do akej miery bola náhoda, že tam odišli spolu. Seriózne hodnotím aj druhú manželku Evu, ktorá bola dcérou národného umelca Ivana Kraska a vyrastala v úplne iných pomeroch ako Hedviga. Pristavil som sa aj pri jej prvom manželstve a snažím sa pochopiť, čo všetko viedlo k udalostiam, ktoré sa stali. Sú to príbehy dvoch odlišných žien, ktoré mal Mňačko určite veľmi rád a najmä v rokoch 1967 – 1968 zohrali v jeho živote veľkú úlohu. Snažím sa korektne posúdiť, ako to vlastne bolo, pritom nikoho nechválím ani neodsudzujem, ale idem cestou podrobného historicko-literárneho spracovania. Je to príbeh Ladislava Mňačka, jeho vzťah

k dvom ženám na pozadí vtedajšej politickej a spoločenskej situácie. Myslím si, napokon tvrdia to aj recenzenti, nie je to kniha iba o ňom, ale najmä o vtedajšej dobe. Udalosti rokov 1967 – 1968 rozhodovali o mnohých ďalších udalostiach. Snažil som sa ich opísať pravdivo, úprimne a presvedčivo.

Budeš sa príbehu Ladislava Mňačka venovať aj v budúcnosti?

Určite áno. Napísal som o Ladislavovi Mňačkovi dve knihy a myslel som si, že v druhej spracujem aj koniec jeho života. Izraelské peripetie boli veľmi silné, tak som sa pri nich zdržal. Podarilo sa mi dostať k materiálom, ktoré sú dostupné v archívoch v Prahe a Bratislave, ale zostali doteraz nepovšimnuté. Vytrvalosťou, hľadaním, ale aj istou zhodou náhod som ich našťudoval a dôkladne spracoval. V tretej knihe by som Mňačkov príbeh rád dotiahol do konca. Mám k tomu veľa materiálov, ktoré zbieram od roku 1990 – nahrávok a výstrižkov, časť jeho súkromného archívu aj archív jeho prvej manželky. Mňačkova druhá manželka darovala celú pozostalosť Památníku národného písemníctví v Prahe – od zariadeného bytu až po písomnosti a rukopisy. Tam som všetko prehliadal a z množstva nazbieraných materiálov by som chcel napísať túto tretiu knihu a zmapovať Mňačkov pobyt v emigrácii, návrat do Československa a posledné roky jeho života. Je to veľké sústo, ale hádam sa mi to podarí. Prvé dve knihy boli veľmi prácne, získaval som informácie cez archívy a výpovede mnohých ľudí, ktorí na neho spomínali. Podobnou metódou by som chcel dokončiť Mňačkov životopis.

Ladislav Mňačko s manželkou Evou

O čom v skratke hovorí životný príbeh Ladislava Mňačka?

Jeho životný príbeh je taký silný, že si ho viem predstaviť ako úžasný veľkofilm. Bolo v ňom až do konca veľa búrlivosti. Som rád, že som mohol o Ladislavovi Mňačkovi písať. Ale najdôležitejšie je, aby sme si ho vážili a nehovorili o ňom len to, že bol komunista. Áno, bol komunista, ale väčšinu života sa tejto ideológii zriekol a urobil veľké veci, ktoré hýbali dejinami Československa. Máme si ho za čo vážiť. Bol by som rád, keby Mňačkove knihy ľudia začali znova čítať. Vtedy pochopia, že nepísal iba o svojej dobe, ale veľmi nadčasovo aj

o súčasnosti. Stačí len vymeniť aktérov za tých súčasných a možno aj budúcich. Dnešok je svojím spôsobom ešte dramatickejší a nepríjemnejší ako doba, o ktorej písal.

Jozef Leikert momentálne spracováva obdobie Mňačkovho života v Rakúsku. Istotne ešte žijú ľudia, ktorí sa s Mňačkom v Rakúsku stretali a vedeli by mnohé z jeho rakúskeho obdobia doplniť. Mňačkov životopisec verí, že sa mu aspoň niektorí ohlásia, aby čo najlepšie zachytil toto obdobie. Kontakt: E-mail: leikertj@gmail.com, č. t.: 00421907670172. ■

JOZEF LEIKERT: MŇAČKO A IZRAEL (ukážka)

Po 21. auguste 1968, keď sovietske vojská a vojská ďalších spriatelých štátov obsadili Československo, Mňačko intenzívne rozmýšľal, aké sú jeho možnosti a jeho perspektívy ostať v Československu. Nemal veľmi na výber. „Mohol som sa skryť v horách, vedel by som kde, a nemusel by som mať strach zo zrady. Priatelia mi ponúkli komfortne zariadenú chalupu na jednom z mnohých dunajských ostrovov, kde by ma tak ľahko nenašli. Možností by bolo viac. Ale načo? Ak sa už dnes pripravujú poniektorí na ilegálny odpor proti okupantom, alebo sa možno aj vytvorí ilegálne vedenie v prípade, že sa stane to najhoršie – nemohol by som nič urobiť, pozná ma priveľa ľudí, svojou spoluprácou by som ohrozil každú konšpiráciu. A potľkať sa mesiace po horách s predstavou, že ma raz chytia, skôr či neskôr aj tak dostanú každého, nie je lákavá perspektíva.“

Čoraz viac sa začal pohrávať s myšlienkou, že odíde. Čosi mu hovorilo – choď, nečakaj ani hodinu, čo ak zatvoria hranice a ty sa už von nedostaneš? Druhé „ja“ ho presvedčovalo, aby neodchádzal, aby neopúšťal svoj národ, ktorý tak miloval. Uvedomoval si, že lepších ľudí na svete nenájde. Váhal. Zvažoval za i proti. Práve sa začínala siedma noc od okupácie a on sa šiel prejsť milovaným mestom aj napriek tomu, že ho môžu spoznať a zobrať. Napriek tomu sa vybral do stredu mesta, ktoré bolo prázdne. „Keď som niekde začul hukot motora, ukryl som sa do najbližšej brány. Mohla to byť iba ruská hliadka na obrnenom vozidle. Tú noc neprešlo mestom ani jedno súkromné auto. Len zriedka som niekoho stretol. Tu a tam postávali ľudia pred domami a polohlasne sa bavili, iste o tom, čo bude. Keď som okolo nich prechádzal, nedôverčivo si ma obzerali. Opäť je tu stará psychóza, každý má strach pred každým. Rusi sú tu. Už neodídu. Márne dúfame v ich odchod. Sú tu a zostanú tu nadhlo. Keď som tadiaľto prechádzal pred pár hodinami, stretol som známych. Niektorí sa tvárili, že ma nevidia. Iní sa na mňa zrohoreno pozreli. Ešte si tu? Zmizni, kým je čas, už o hodinu môže byť neskoro. A iní sa na mňa pozreli ako na mŕtvolu, ako na strašidlo z iného sveta, ako na človeka, čo má lepru. Už ma odpísali. Vlastne nie oni, čas ma odpísal. V tejto krajine pre mňa nie je nijaké bezpečné miesto, nijaká nádej. Aj keby som si robil voľajaké ilúzie, oči mojich priateľov, známych, ale predovšetkým tých, čo ma majú radi, hovoria jasnou rečou. Nemusia. Pôjdem. Len som chcel vyčkať tento koniec, chcel som ho vidieť, precítiť, zažiť.“

Prešiel okolo Kryštál baru, kde nejednu noc preflámoval, potom zamieril k budove na Štúrovej ulici, kde sídlila redakcia Kultúrneho života. Dvere boli zamknuté a okná zatvorené. Keď tu pracoval, vždy mal jedno okno pootvorené. A keď oslavovali vydanie nového čísla, otvorili všetky okná, nech ľudia na ulici počujú, akú majú slovenskí spisovatelia radosť, že vyšlo ďalšie číslo najvychytenejšieho časopisu u nás. Zrazu sa mu zdalo, že počuje hlasy kamarátov, ktorí ho volajú, aby vošiel dnu. „... nejdem, už nikdy viac neprídem, ahoj, kamaráti, bolo mi s vami dobre, bolo mi dobre aj v tamtych temných, pochmúrnych rokoch, aj vtedy nám bolo spolu dobre...; dom, v ktorom som býval, už doň viac nevstúpim, nech všetko vezme čert, nepôjdem ta, nevstúpim doň, človek má odísť nahý a ľahký, všetko tam hore, posteľ s vyležanou jamou v matraci, obrazy na stenách a knihy, toľko kníh! To všetko bolo, to všetko nie je v túto podivuhodnú noc, je tu len ária z Jakobína, ktorá mi znie v ušiach, je tu len moje zbohomo, zbohomo, mesto, mal som ťa rád, bolo si mojou obrovskou izbou, bolo si mojou pracovňou, spálňou, jedálňou, salónom, kozubom, už ťa nechcem, stálo by si mi v ceste, aj tak mi zostaneš jedinou ťažkou batožinou, preťažkým batohom, ktorý nemožno odhodiť, nemožno predať, ešte nikomu sa nepodarilo zbaviť sa ho, keď sa vydal na cestu ta, kam sa vydám ja... Bolo si veselé, teraz budeš smutné, bolo si milé, budeš prekliate, bolo si lákavé, budeš kruté, bolo si azylom, budeš pascou, bolo si moje, čie ostaneš?“

Chvíľu poselel na lavičke v parku, kde kedysi stála bronzová socha Stalina. Na rozpadávajúci sa podstavec ktosi kriedou napísal: „Proletári všetkých krajín, spojte sa, lebo strelíme!“ A to rozhodlo. Hoci bol od exilu v Izraeli doma len niekoľko mesiacov, znovu začal pomýšľať na odchod.

„Vrátil som sa, aby som opäť odišiel, aby som odišiel možno navždy. Ešte nie som preč, ešte sa prechádzam po tvojich dlaždicách, ale som emigrant, už som emigrant, bojím sa toho slova, bojím sa toho života, bojím sa toho smútku, ale tu sú Rusi, Rusi sú tu, a ty už nie si mestom pre mňa, už ním nikdy nebudeš.“

Zašiel domov a Evu požiadal, aby si zbalila najpotrebnejšie veci, lebo odchádzajú. Ne protestovala, pretože mala tie isté pocity a bola presvedčená, že bude pre nich lepšie, keď odídu. (S odchodom asi rátali, lebo Eva dva dni predtým požiadala Evu Karvašovu, aby išla do Piešťan a od jej mamy vypýtala kožuž, ktorú tam mala odložený. Kožuž nakoniec nechala v Bratislave, lebo sa rozhodla zobrať si iba najnutnejšie veci.)

Mňačko si do jednej tašky vložil holiaci strojček a niekoľko kníh obľúbených autorov. Zobral si aj päť svojich kníh (Marxova ulica, Kde končia prašné cesty, Oneskorené reportáže, Ako chutí moc a Smrť sa volá Engelchen). Žena do ďalšej tašky nahádzala spodnú bielizeň a do druhej ruky schytila kabelku. Potom Mňačko zavola taxík a bez zbytočných slov taxikárovi povedal: K rakúskej hranici!

„Myslel som, že odmietne, ale bez slova naštartoval a my sme sa pohli. Počas celej cesty neprehovoril ani slovo...“

Do debaty nebolo ani Mňačkovi. O to viac ho umárali myšlienky, či urobil dobre a či nemal radšej ostať doma. Keď taxík zastal na hraničnom priechode Petržalka – Berg, chcelo sa mu zakričať: „... bratia, neodchádzajte! Ja musím, nemôžem ináč, ale vy, čo nemusíte, nechodte, zostaňte doma spolu s ním, so znásilneným, poníženým ľudom.“ Potom ako v romantickom filme objal Evu okolo pliec a prekročili hranicu. Colníci ho spoznali, nebolo to tak dávno, čo tadiaľ prechádzal, keď sa vracal z izraelskej emigrácie. Vtedy si myslel, že Československo, ktoré mal rád a ktorému chcel pomáhať v obrodnom procese, už nadhlo nepustí. Zrazu bolo všetko inak...

Krátko pred odchodom bol Mňačko nadšený z vystúpenia československého ministra zahraničných vecí Jiřího Hájka, ktorý pred Bezpečnostnou radou OSN žiadal obnovenie zvrchovanosti Československa. Hneď nato bol však sklamaný, že o dva dni minister tú istú inštitúciu požiadal, aby prerušila diskusiu o situácii v Československu, lebo sa tým ovplyvní rokovanie v Moskve. „A keď zástupca nášho štátu pri OSN Jan Mužík oznámil, že sa nezúčastní ďalších rokovaní, a písomne požiadal o stiahnutie našej otázky z programu rokovania, vedel som, koľko bije. Klinec do truhly zatĺkla správa ministra Hájka, keď v Londýne, na spiatocnej ceste z New Yorku, vyhlásil, že Sovietsky zväz aj napriek chybe zostáva pre našu krajinu najväčším spojencom a priateľom. Viac mi nebolo treba... Vôbec som nefutoval, že som odišiel z Československa. Mimoriadne ma potešilo odsúdenie Sovietskeho zväzu niektorými svetovými politikmi, aj keď ich zase až tak veľa nebolo. Najväčšiu radosť som mal z protestu predsedu rakúskej socialistickej strany Bruna Kreiského, ale aj predsedu talianskej socialistickej strany Bettina Craxiho či neskoršieho francúzskeho prezidenta François Mitterranda.“

Mňačko ešte viac ráz do konca roka 1968 nevychádzal z údivu, na príklad keď 19. septembra predseda vlády ZSSR Alexej Kosygin vyhlásil, že vstup sovietskych vojsk do Československa bol nevyhnutný, lebo bola ohrozená „bezpečnosť“ Sovietskeho zväzu. O niekoľko dní zase československý veľvyslanec pri OSN Zdeněk Černík oznámil na valnom zhromaždení OSN, že jeho vláda je zásadne proti diskusii o sovietskej invázii do Československa. O necelé dva týždne námestník ministra zahraničných vecí ČSSR Václav Pleskot na tom istom valnom zhromaždení OSN presviedčal o nemennosti našej zahraničnej politiky a zároveň ubezpečoval všetkých, že Československo naďalej zostane socialistickou krajinou. „Rovnako som nemohol uveriť, že 16. októbra predsedovia vlád Oldřich Černík a Alexej Kosygin podpísali v Prahe zmluvu o podmienkach dočasného pobytu sovietskych vojsk na našom území, ktorú o dva dni schválili poslanci Národného zhromaždenia. Znamenalo to, že na území Československa mohlo byť legálne umiestnených 75-tisíc sovietskych vojakov. Vtedy som tvrdil, že je to na večné časy.“

A tak Mňačko emigroval. Nerád, ale predsa. V roku 1990 svoj čin zdôvodňoval v rozhovore pre časopis Květy: „... hneď po invázii vojsk mi bolo jasné, že som 'na rade' ako nežiaduci. Už v roku 1967 som bol zbavený občianstva za pobyt v Izraeli. Potom sa konečne všetko zmenilo, prišiel obrodny proces, ktorý sme roky milimeter po milimetri pripravovali, presadzovali liberalizáciu, riskovali. Keď prišli tanky, prežíval som okupáciu nielen ako politický, ale predovšetkým ako osobný bankrot.“

V inom rozhovore uverejnenom v Knižnej revue povedal, že nielen on bol bankrot, ale aj „... strana bola 'bankrot', hnutie bolo 'bankrot'. Dlhé roky som bol členom a prívržencom tohto hnutia, aj keď kritickým. Veril som, že systém teroru, ktorý u nás strana zaviedla v štyridsiatom ôsmom roku, sa dá odstrániť, že strana sa dá demokratizovať, a demokratizácia strany mohla viesť k demokratizácii celej spoločnosti. Ale potom prišli tí, ktorým sme verili dlhé roky, a zahrúdili našu slobodu. Ja som sa cítil v tom zmysle ako stroskotanec, že som išiel za ideológiou, ktorá sa ukázala ako chiméra, ako neuskutočniteľná. Veril som v možnosti reformy komunistického hnutia, ako sa to ukazovalo v roku 1968, ale po tom, čo prišlo, som s tým nechcel mať nič spoločné.“ ■

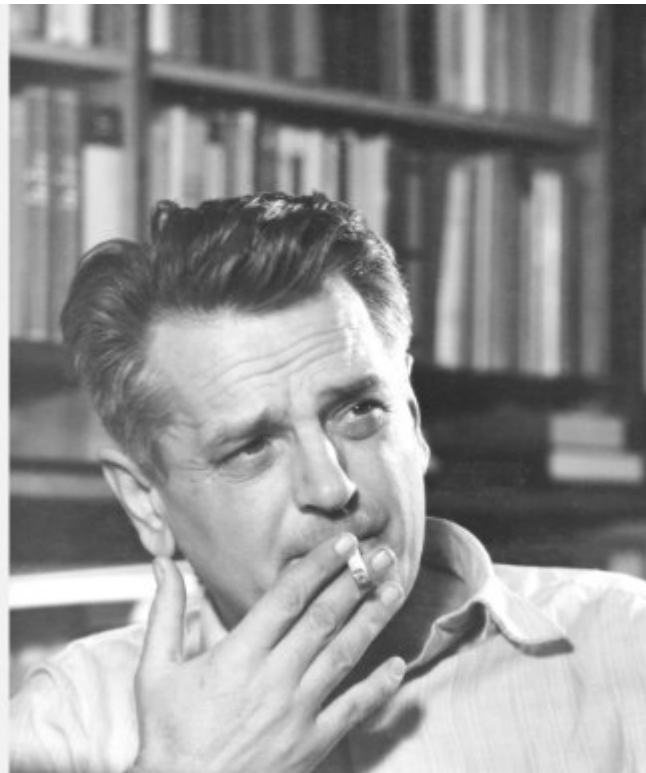
S Ladislavom Mňačkom som znovu prešiel kus cesty. Nebolo dlhé, ale mimoriadne dramatické, lebo roky 1967 a 1968 veľa znamenali nielen preňho, ale pre celú spoločnosť v Československu. Za mnohé, čo vtedy urobil, ho neodsudzujem, ale ani nechválím. Vždy konať tak, ako cítiš, nehľadaj na dôsledky...

Jozef Leikert

V roku 2008 Jozef Leikert napísal knihu *Taký bol Ladislav Mňačko*, ktorej pokračovaním je kniha *Mňačko a Izrael*. Opisuje v nej niektoré udalosti života kontroverzného novinára a spisovateľa, ktorý v júli 1967 odišiel do Izraela a domov sa vrátil po desiatich mesiacoch v máji 1968. Tvrdil, že odišiel na protest proti prerušeniu diplomatických stykov Československa s Izraelom, ale príčin mohlo byť viac... Po vyjadrení, ktoré poskytol západným médiám, ho v Československu zbavili štátneho občianstva, vylúčili z komunistickej strany a odobrli mu všetky tituly a štátne vyznamenania. Hneď po odchode však tvrdil, že sa domov vráti, že nie je emigrant. Emigrantom sa stal o tri mesiace neskôr – po augustových udalostiach 1968 odišiel do Rakúska, kde žil do roku 1989.

Jozef Leikert
Mňačko a Izrael

Jozef Leikert
Mňačko a Izrael

Jana Gregor-Rogler

Stojím na drevenom 135 metrov dlhom moste Josefsteg nad starým dunajským ramenom medzi Tischwasser a Fasangartenarm. Môj pohľad sa stráca v mori trstín. V duchu si spievam pesničku: „Tam za vodou v rákosíí...“ Trstinový porast šušťí pri ladiých baletných pohyboch vyvolaných miernym vetrom. Moju pozornosť priťiahne kačací pár na plytkej vodnej ploche podo mnou. Divý káčer s tyrkysovo sfarbeným perím na zátylí nadbieha skromne sfarbenej kačacej dáme. Pláva okolo nej, vrtí chvostom, ponorí zobák do vody, prudko sa vztyčí, prská vodu okolo seba, naťahuje krk. Nakoniec zagága vo vysokej tónine, ale samičku to neohúri. Pláva si cik-cak ďalej, kým sa predsa len nedá presvedčiť založiť si rodinu.

Naša výletná skupina na Josefstegu pred hustým trstinovým porastom

V NÁRODNOM PARKU LOBAU

Že som si tento svadobný rituál vymyslela? Nie! V národnom parku Lobau stretnete kačky aj iné vodné vtáky dokonca aj v zime, lebo táto časť Dunaja nezamŕza. V tichých stojacich vodách medzi trstinami môžete zbadat alebo aspoň počuť volavku či potápku. Alebo tmavohnedé až čierne európske močiarny korytnačky so žltým vzorom – ich pozorovanie je hotová terapia. Ak uvidíte, ako sa väčšia korytnačka zachytí o menšiu, vedzte, že sa rozhodla stať otcom a v tomto spojení zostane celé dva týždne.

Donau-Auen – medzi Viedňou a Bratislavou

Lobau bol pôvodne ostrov medzi dunajským ramenom a riečkou Lob v Marchfelde. V súčasnosti tvorí národný park Lobau štvrtinu posledného, a preto chráneného rozsiahleho územia riečnych luhov v strednej Európe Donau-Auen. Zaberá plochu 9 600 ha medzi Viedňou a rakúsko-slovenskou hranicou na sútoku Moravy

a Dunaja. Dunaj si tu na úseku 36 km razí cestu lužným lesom niekedy až sedemmetrovým spádom. Ak chcete zažiť dobrodružný výlet, nastúpte na čln Nationalparkboot v centre Viedne na Salztorbrücke. Dostanete sa ním po dunajskom kanáli na malebné miesta luhov. Počas plavby a potom aj v lužnom lese si vypočujete odborný výklad pracovníkov lesného úradu.

Aj medzinárodná cyklistická trasa, ktorá sa začína v nemeckom Passau, križuje Donau-Auen.

Fotografie: Jana Gregor-Rogler a Ingrid Žalneva

Divá orchidea

Čarovná krása vlčích makov

Hlboké rany národného parku

Krátko nato už nebolo dovolené nekontrolovane strieľať zvieratá v Lobau. Výnimočným prípadom boli reprezentačné poľovačky so štátnymi návštevami. Celé územie mohla využívať široká verejnosť. Ale v roku 1938 zasiahli park oveľa tvrdsie rany. V prírodnom priestore bol postavený prístav Ölhafen Lobau a rafinéria ropy Pipeline. Na ropné nádrže bola zväčša nanosená zem a posiatá trávou. Nie z úcty k prírode, ale zo strategických dôvodov. Rok na to sa začal stavať Donau-Oder-Kanal ako spojenie Dunaja a Odry. Z plánovaných 320 km sa realizovalo 40 km po dedinku Angern na rieke Morava pri slovenskej hranici. Ešte nedávno boli z rakúskej aj českej strany snahy o pokračovanie stavby spojením Labe, Dunaja, Moravy a Odry s Baltickým morom. Našťastie, mali konečné slovo ochrancovia prírody celej Európy. Veď podľa plánu by to bol stavebný zásah do šesťdesiatich chránených území s plochou 400 000 hektárov. Domácimi nazývaný Marchfeldkanal v súčasnosti oddeľuje mestskú časť Lobau – Obere Lobau a časť na území Dolného Rakúska – Untere Lobau, začínajúcu na okraji Viedne v Groß Enzersdorf.

Hlboké rany utrpel Lobau v druhej svetovej vojne. Hlavne vtedy, keď bomby trafili zahrabané nádrže s ropou. Ako ťažko ranená laň sa postupne regeneroval. Jazvy zostali. Videli sme ich v podobe kráterov zarastených vegetáciou popri náučných chodníkoch. Prístavný termínál s rafinériou vedľa hlavnej cesty tvorí priemyselnú hranicu národného parku.

Slovenskí cyklisti prichádzajúci z Bratislavy cez Hainburg ju tiež dobre poznajú. Ak sa radšej spoliehate na svoje nohy ako na čln alebo bicykel, naplánujte si pešiu túru ako my z Rakúsko-slovenského kultúrneho spolku. Druhú júnovú sobotu nás Ingrid Fux viedla okružným turistickým chodníkom ležérnym tempom s nordickými palicami.

Prechádzku som na niekoľkých miestach doplnila rozprávaním o histórii, ale aj o spolupráci Rakúska a Slovenska na zachovaní tohto kúska prírody. Niektorí sa pritom spolu so mnou držali odporúčania, aby si vypli mobil a naordinovali si ticho. Tak sme vnímali lepšie zvuky lesa – kukučku či vtáčiu morzeovku vyklopkávanú dažďom do kmeňov stromov.

Prvé víťazstvo nad Napoleonom

Ticho tu nebolo vždy. V Lobau sa v máji roku 1809 strieľalo z francúzskych a rakúskych diel. Dunaj bol rozvodnený, Napoleonove vojská sa presúvali smerom na bojové pole. Na kamených mĺňnikoch a tabuliach po trase Napoleonweg sme si prečítali, kde mali hlavný tábor. Boli si príliš istí svojou taktikou. Historická bitka sa odohrala pri Asperne, kde sa arcivojvodovi Karolovi, bratovi vtedajšieho cisára Františka II./I., podarilo 22. mája na čele rakúskej armády Napoleona poraziť. Oslava bola nesmierna, lebo to bola dovtedy prvá výhra nad francúzskym cisárom vôbec. Každý rok Habsburgovci oslavovali toto víťazstvo. Dodnes ho pripomína víťazné námestie a múzeum v Asperne či socha arcivojvodu Karola na koni v areáli Hofburgu. Napoleonova reputácia neporaziteľného vodcu bola navždy stratená. Po prehre čakali francúzski vojaci v Lobau na proviant a posilu, utáborili sa pri Panozzalacke, blízko východiskového miesta našej vychádzky. Nezabudli sme spomenúť Slovákov, ktorí tvorili obrannú koalíciu proti Napoleonovi medzi dunajskými ramenami v Bruckenu-Au (súčasnom Sade Janka Kráľa v Petržalke).

Francúzi sa obávali, že sa k hlavnej rakúskej armáde stihne pripojiť ďalšie vojsko vedené Karolovým bratom arcivojvodom Jánom, postupujúce smerom od Prešporka k Devínu. Preto rýchlo postavili mosty a v noci 5. júla 1809 v priebehu niekoľkých hodín prešli so 150 000 vojakmi na ľavú stranu Dunaja, napadli Rakúšanov na Moravskom poli medzi Lobau a Deutsch-Wagram a vyšli ako víťazi. To im, žiaľ, nestačilo, po odchode obsadili Devínsky hrad a vyhodili ho do vzduchu. Odvtedy zostal ruinou.

Cisársky poľovnícky revír

Streľbu bolo počuť v Donau-Auen aj v mierovom období. Posledný rytier – cisár Maximilián tu mieril na zver s flintou v ruke pred takmer päťsto rokmi. A možno s ním tadiaľto cválala na koni aj vášnivá jazdkyňa, jeho milovaná manželka Mária Burgundská. V roku 1745 darovala cisárovna Mária Terézia časť Lobau na postavenie nemocnice pre chudobných Viedencanov. Ostatné lužné lesy zostali výhradne poľovníckym revírom cisárskeho dvora. Rozmnožovala sa v nich vysoká zver. Celý revír bol obohaný tri metre vysokým plotom. V 19. storočí sem často chodil na lov korunný princ Rudolf. Pozoroval zvieratá, zvlášť vtáctvo. Vedel ho tak opísať, že za to dostal čestný doktorát ornitológie Viedenskej univerzity. Je ťažko pochopiť, že bol zároveň vášnivým poľovníkom. Asi to mal v krvi po svojich Habsburských predkoch. V tom období bolo zastrelených až 10 000 jarabíc ročne, ktoré spetrovali dvorný jedálny lístok. V roku 1905 – takmer sto rokov po slávnej bitke s Napoleonom – pozval cisár František Jozef I. do Viedne zástupcu spojenca Rakúšanov anglického kráľa Eduarda VII. Anglický kráľ rád prijal pozvanie na pamätné miesta do Lobau. Ale aká by to bola oslava bez poľovačky! Obidvaja panovníci už boli vo vyššom veku, poľovníci im nahnali zvieratá na odstrel takmer pred nos, napriek tomu niektoré netrafili. To im však neprekážalo, aby sa považovali za vynikajúcich strelcov.

Jeden z mĺňnikov označujúcich táboriská Napoleonovej armády

Charles Meynier: Napoleonov návrat na ostrov Lobau 23. mája 1809

Freikörperkultur alebo hore aj dole bez

Napriek masívnym zásahom do prírody predsa len zostali ničím nerušené miesta na zotavenie na čerstvom vzduchu. Kúpanie v Elferkanal, dialektom nazývaných častiach spomenutého kanála, na brehoch Schillerwasser alebo Stadlerfurt s príhlou lúkou vyhľadávajú Viedencania v sezóne plných kúpalísk stále častejšie. V Panozzalacke, pri ktorej naša prírodno-historická vychádzka aj končila, vody v posledných rokoch dosť ubudlo, preto sa tu člapkajú hlavne deti. V medzivojnovom období sa plochy pri vode v Lobau pokúšali pre seba získať aktivisti takzvanej Freikörperkultur na nudistické kúpanie. Ešte dlhé roky sa o tom písalo v tlačí kriticky. „Zdá sa, že celé Lobau je raj pre tých, ktorí aj plavky považujú za odev, čo prekáža,“ napísali noviny Welt-presse v roku 1948, „Pri pohľade na nahého sudcu je akýkoľvek rešpekt naskutku stratený...“ V súčasnosti propaguje internetová stránka Naturistenpark Lobau svoj spolok heslom „Prežiť deň vyzlečený“. Ponúka na kúpanie prírodné priestory Mühlwasser, oddelené zátokou, vchádza sa do nich ulicou Brockhausengasse. Majú tu rozložené karavany aj sanitárne zariadenia a pozývajú tých, čo uprednostňujú dovolenku doma. Teda sa nečudujte, ak na prechádzke národným parkom uvidíte napríklad aj pri prírodnom jazere Dechantlacke pár Nackerten, ako tu nudistov nazývajú viedenským dialektom.

Džungľa Viedencanov

Lobau – viedenská časť národného parku spadá do 22. viedenského obvodu. Tiež tadiaľ kedysi pretekala Dunaj. Regulácia proti povodňiam oddelila toto územie od hlavného toku rieky a zanechala väčšinou len močiare ako svedkov niekdajších bočných ramien. Tam, odkiaľ voda

Aj strom má srdce

neodniesla štrk, sa na nánosoch vytvorili horúce stepné biotopy „Heislände“. Klimaticky sú podobné africkým savánam s rastlinami a zvieratami milujúcim sucho. Ak náhodou zbadáte pieskovú zmižu s ozubeným vzorom, akú si možno pamätáte z učebnice zoológie, vyhrievate sa na slnku, zachovajte si odstup. Je jedovatá. Nemá jedu toľko, aby vás uhryznutím usmrtila, ale ani alergické reakcie nie sú príjemné. Aj keď sa v Lobau vyskytuje ojedinele, buďte ostražití, akoby ste boli v džungli. Plazy sa vedú majstrovsy maskovať, rovnako aj zriedkavý druh hmyzu – modlivka zelená, ktorá svojou zelenou farbou splýva s listami rastlín na otvorených suchších plochách Lobau. V protiklade k tomu vám v horúcom lete poskytne prechádzka medzi stromami blahodarný tieň. To sme ocenili už v júni. Vo vlhkom lužnom lese Lobau treba občas prekročiť odumretý kmeň stromu, zväčša obhryzený bobrom, niekedy odohnať nepríjemného komára. A keď si pri troche fantázie predstavíte v plávajúcom kuse dreva krokodíla, budete sa cítiť aspoň trochu ako v amazonských lesoch Južnej Ameriky.

Nevädze, kúkoľ, vlčie maky

Nezabudnite si na prechádzke v Lobau všimnúť kvety. Po snežienkach a rovnako bielo kvitnúcim medvedom cesnaku sa od konca apríla až do jesene objavujú v rôznych farbách zriedkavé

Panozzalacke

divé orchidey. Biele, ružové, fialové, sýtožlté – postupne môžete vidieť v priebehu niekoľkých mesiacov až dvadsaťtri druhov. Oproti šľachtiným, aké poznáme z kvetinárstiev, sú veľmi malé, niektoré sa podobajú na pyšteky, aké si pamätám zo slovenských lúk môjho detstva. Ale neodtrhnite ich! Zakrátko by zvädli. Dotýkajte sa ich len srdcom. V čase našej spolkovkej vychádzky sme ich našli málo. Zato nás prekvapilo pole plné rozkvitnutých červených vlčích makov. Úžasné! Ako namaľované impresionistom! Od údivu sme sa nevedeli pohnúť ďalej. Snažili sme sa zachytiť tento moment desiatkami fotiek. Za polom s plápolajúcimi červenými lupienkami kvetov slepého maku nasledovali modré pásy nevädzi. Kde-tu rastú ďalšie kvietky. Rovnaké asi videl Ján Kostra na slovenských lúkach, keď napísal: „Nevädze, kúkoľ, vlčie maky, zvončeky, krále, divé klice. Vraavel som čosi, ale celkom inšie. Človek je taký...“ Moja poetická duša sa pýta: „Aký?“ Myslím, že potrebuje slobodu – voľnosť... Tú pocítite v rozsiahlom národnom parku Lobau v každom ročnom období. ■

Použité zdroje:

www.stadt-wien.at/freizeit/ausflugsziele/rundum-die-donau/die-geschichte-der-lobau.html
www.donauauen.at

Lobaumuseum

Aublick – časopis národného parku Donau-Auen

ZO SPOLKOVÝCH AKTIVÍT

VÝLET DO LAINZER TIERGARTEN

Na lesnej cestičke

Bude pršať? Uvidíme zvieratá? Nebude nás prenasledovať diviak? Podobné otázky sme si dávali pred vstupom do Lainzer Tiergarten. Na stretnutie k hlavnej bráne Lainzer Tor sme prichádzali postupne podľa intervalov autobusu. Bolo to prvú júlovú sobotu, mnohí už odišli na prázdniny a dovolenky. Napriek tomu sme si spolu s Ingrid Fux trúfli usporiadať ďalšiu z prírodno-historických vychádzok a Rakúsko-slovenský kultúrny spolok nás v tom podporil. Na začiatku nám športovkyňa Ingrid opäť vysvetlila základy správneho chodenia s nordickými palicami. Aj tí, čo palice nemali, sa snažili oháňať rukami tak, aby pohybom prispeli k svojmu zdraviu. No hlavne sme sa tešili z toho, že zase ako krajanovia môžeme byť spolu.

Oddychová siesta po česko-slovensky

Od vrátnika v drevenom domčeku s vypchatými zvieratami sme si zobrali mapky. Turistických chodníkov je tu niekoľko, treba však vedieť, ktoré cesty sú výhradne pre lesníkov dozerajúcich na zver v hlbokom lese. Vybrali sme sa po náučnom chodníku a hádali sme, ako sa stromy a kríky volajú po slovensky. Ešte že má takmer každý v mobile Google! Najviac nás ohúrili mamutie stromy. Pri bráne St. Veith Tor sme sa osviežili pramenistou vodou. Ďalej sme kráčali do strmšieho kopca, pulz sa zvýšil. Pohľad na Viedeň z miesta Wiener Blick bol pre všetky odmenou. Výhľad sa zdal ešte krajší ako z Kahlenbergu. Pri mílniku sme sa cítili, akoby sme dobyli svet. Boli sme blízko od reštaurácie Rohrhau, ktorá bola pre nás ako oáza na púšti. A diviaka sme videli len v podobe burgera na tanieri. Posilnení sme sa vydali na cestu k Hermesville. To bolo našťastie len dolu kopcom. Vôňa lesa, krásne počasie, dobrá nálada, až nám bolo do spevu. Tak sme si zaspievali trampskú pieseň zo školských výletov „V nohách mám už tisíc mil...“ Český text bol veľmi vhodný, veď naša skupinka bola aj tento raz česko-slovenská, a spomenuli sme si taktiež na speváka Waldemara Matušku, rodáka z Košíc. Výlet sa ešte ani neskončil a už sme premýšľali, kam sa vyberieme nabudúce... ■

Jana Gregor-Rogler

LIMES ROMANUS NA DUNAJI

KEDYSI ROZDEĽOVALA, DNES SPÁJA

Po skončení lockdownu v Rakúsku sa začiatkom júna kultúrny život Slovenského inštitútu vo Viedni konečne opäť rozbehol, a to vernisážou výstavy, ktorú autorsky pripravila archeologička PhDr. Margaréta Musilová z Mestského ústavu ochrany pamiatok v Bratislave pod názvom **Hranice Rímskej ríše – limes romanus na strednom Dunaji**. Táto výstava bola významná z viacerých dôvodov.

Limes romanus, teda systém vojenských táborov a sídiel lemujúcich okraj rímskeho impéria mal celkovú dĺžku vyše 5 tisíc kilometrov a tiahol sa od pobrežia Atlantiku vo Veľkej Británii cez Európu až k Čiernemu moru, odtiaľ až k Červenému moru a späť k oceánu cez celú Severnú Afriku.

Hlavným cieľom výstavy bolo informovať rakúske publikum, ktoré veľmi dobre pozná lokality na rakúskom území, najmä v Carnuntume, ale aj pri Tullne a St. Pöltene, že súčasťou Rímskej ríše boli aj menšie územia dnešného Slovenska, napríklad kastel Gerulata či rímsky vojenský tábor v Iži – ako jediný opevnený bod na ľavej strane Dunaja. Ležal oproti rímskemu táboru Brigetio, ktorý sa nachádza na území dnešnej maďarskej obce Szöny. A práve táto línia ochranných pevností, ktorá celý región kedysi rozdeľovala, nás dnes spája v spoločnom kultúrnom dedičstve, nakoľko rímske pamiatky na oboch brehoch stredného toku Dunaja v Rakúsku, Nemecku, Slovensku a Maďarsku by mali byť spoločne zapísané do zoznamu svetového kultúrneho dedičstva UNESCO.

Niektoré severozápadné časti sa stali jeho súčasťou už dávnejšie (napr. Hadriánov múr vo Veľkej Británii už v roku 1987). Nominácia východnej časti limes romanus sa mala konať v dvoch fázach. V prvej mali byť nominované spomínané rímske pamiatky pozdĺž stredného

Štátna tajomníčka MZVEZ SR Ingrid Brocková na návšteve výstavy

toku Dunaja a v druhej lokalite v Chorvátsku, Rumunsku, Srbsku a Bulharsku. Aj preto bolo významné, že na vernisáži výstavy sa zúčastnila rakúska koordinátorka zápisov do svetového dedičstva UNESCO Mag. Ruth Pröckl z Ministerstva kultúry Rakúskej republiky, ako aj Dr. René Ployer z rakúskeho úradu pre ochranu pamiatok, oddelenia archeológie z Archeologického centra Mauerbach.

V programe vernisáže výstavy účinkoval výborný slovenský harfista Michal Matejčík. V rámci výstavy prišla jej autorka Margaréta Musilová znovu 16. júna 2021 do Slovenského inštitútu, aby priblížila túto časť histórie záujemcom, ktorí sa nedostali na vernisáž. Mnohých návštevníkov zaujala svojou prednáškou o Rimanoch na Slovensku a predstavila projekt oživenia rímskych limes. Projekt Living Danube Limes, financovaný Európskou úniou, zahŕňa partnerov z desiatich podunajských krajín a má za cieľ zrealizovať opatrenia na ochranu historickej infraštruktúry a rozvinúť turistický potenciál dvetisícročného rímskeho dedičstva pri Dunaji od Nemecka k Čiernemu moru. Projektové konzorcium zahŕňa 19 univerzít, štátnych a súkromných podnikov z desiatich krajín a 27 pridružených strategických partnerov, ktorí podporujú projekt kapacitami a kompetenciami v oblastiach archeológie, starovekej histórie, technológie, architektúry, virtuálnej reality, múzejných štruktúr, turizmu, ochrany kultúrneho dedičstva a dobového života. Projekt sa realizuje od júla 2020 do decembra 2022 s rozpočtom 3,2 milióna eur.

Margaréta Musilová na záver prednášky hovorila aj o špeciálnej zaujímavosti projektu Living

Danube Limes, ktorou bude autentická rekonštrukcia rímskej dunajskej lode zo 4. storočia n. l. V súčasnosti ju realizuje v Nemecku prof. Boris Dreyer. V roku 2022 by sa mala plaviť po Dunaji cez Viedeň a Bratislavu až po Čierne more. Súčasťou výstavy na Slovenskom inštitúte bola obrovská, takmer dvojmetrová kovová kotva, pochádzajúca z rímskej riečnej lode, nájdená a vylovená v Dunaji, ktorá bola predlohou na výrobu kópie kotvy na spomínané lodi.

Pokiaľ ide o dokonalé využitie inštalovanej výstavy, vyskytla sa ešte jedna možnosť, ako ju spropagovať. V zmysle dohody medzi Magistrátom hlavného mesta Bratislava a Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR sa v priestoroch Slovenského inštitútu vo Viedni 28. júna 2021 uskutočnila pravidelná tlačová konferencia pre rakúske médiá pod heslom Bratislava žije kultúrou. Výstava vytvorila ideálnu kulisu pre prítomných touroperatorov a novinárov píšucich o cestovnom ruchu a bola zároveň aj vhodnou pozvánkou pre Rakúšanov na návštevu rímskych lokalít na slovenskej strane Dunaja.

Igor Skoček,
riadiť Slovenského inštitútu vo Viedni

Pozn: Medzinárodná archeologická lokalita Hranice Rímskej ríše – Dunajský Limes bola 30. júla 2021 zapísaná do Zoznamu svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO. Rozhodol o tom Výbor svetového dedičstva na 44. zasadnutí konanom online z čínskeho mesta Fuzhou. Nomináciu na zápis tejto lokality predložilo Slovensko spoločne s Nemeckom a Rakúskom. ■

Archeologička Margaréta Musilová počas prednášky

Výstava Limes Romanus – hranice Rímskej ríše na strednom Dunaji v Slovenskom inštitúte

Nikola Paula Šimkovičová

MAGDALÉNA KRŠŠÁKOVÁ

DŽUDO JE MIERUMILOVNÝ ŠPORT!

Jemná cesta je doslovný preklad slova džudo, bojového umenia pochádzajúceho z Japonska, v ktorom vzájomný rešpekt, etika a taktika zohrávajú veľkú rolu. Je to jedno z mála bojových umení, v ktorom sa dá súper ovládnuť minimálne vynaloženou námahou. Na olympijských hrách v Tokiu reprezentovala Rakúsko v tejto športovej disciplíne **Magdaléna Krššáková**, vicemajsterka Európy. Magda, ako sa rada predstavuje, vykonáva džudo na profesionálnej úrovni ako športovkyňa Rakúskej armády pri Vojenskom športovom centre.

Narodila si sa na Slovensku. Aký máš vzťah k svojej rodnej krajine? Cítiš sa už vnútorne viac ako Rakúšanka?

Narodila som sa v Bratislave, keď som mala päť rokov, presťahovali sme sa do Rakúska. Predtým sme ale žili asi dva roky ešte v USA a vlastne až po tom, ako otec dostal pracovnú ponuku vo Viedni, sme sa sem spoločne presťahovali a odvtedy tu žijeme. Ale v podstate celá moja rodina vrátane starých rodičov žije na Slovensku. Keď sme boli malí, tak sme často chodili za našimi príbuznými na Slovensko, dokonca asi do svojich desiatich rokov som robievala rozdielové skúšky zo slovenčiny. Doma sa síce rozprávame po slovensky, ale keďže ten jazyk pís-

Magdaléna Krššáková - reprezentantka rakúskeho národného tímu v džudo

nou formou nepoužívam, tak sa priznám, že je to teraz pre mňa veľmi ťažké písať gramaticky správne.

A či sa cítim viac ako Rakúšanka? Neviem, pravde som nad tým nikdy takto nerozmýšľala. Nikdy to pre mňa nebola nejaká veľká téma, ale teraz, v poslednom čase, sa ma na to pýta veľa ľudí. Mám obidve občianstva, reprezentujem Rakúsko v džudo a nikdy to pre mňa nebolo zvláštne, pretože som tu v podstate vyrástla a mám tu svoje zázemie.

Dievčatká chodia väčšinou na balet alebo do tanečnej. Ako si sa dostala k džudo? Máte k nemu vzťah aj v rodine?

Nie, vôbec. Som prvá a aj jediná z rodiny. Na základnej škole sme mali kurz džuda a hoci ma to spočiatku veľmi nechytlo, po čase som si k nemu vyvinula vzťah. Rodičia ma chceli po škole aj nejakú športovo zamestnať a tým, že sme mali blízko džudové tréningové centrum, tak padlo rozhodnutie na džudo. Nemala som nejaké veľké množstvo koníčkov a džudo ma potom zaujalo do takej miery, že som sa rozhodla pokračovať v tomto športe aj na profesionálnej úrovni. Po maturite som sa hlásila do armády, absolvovala som päťtýždňový armádny výcvik a doteraz pracujem ako profesionálna športovkyňa Rakúskej armády pri Vojenskom športovom centre. Trénujem dva- až trikrát denne.

Mohla by si nám chronologicky priblížiť tvoju džudo-kariéru? Na ktoré svoje úspechy si najviac hrdá?

Spočiatku som nebola veľmi dobrá a mala som pocit, že mi to veľmi nejde. Ale neskôr som sa dostala na majstrovstvá Európy dorastencov do 17 rokov a tam som v roku 2010 vybojovala 3. miesto. Odvtedy som nadobudla pocit, že mi to možno predsa len pôjde. Neskôr, v juniorských európskych pohároch do 21 rokov som získala istotu a tešila sa z úspechov. Dostala som sa do rakúskeho národného tímu a následne na majstrovstvách Európy juniorov sa mi taktiež podarilo vybojovať 3. miesto. Začiatky v kategórii seniorov boli ťažké, no napriek tomu som sa tešila na majstrovstvách Európy v Prahe v roku 2020 zo striebornej medaily a podarilo sa mi kvalifikovať sa na olympijské hry do Tokia, čo považujem za môj doterajší najväčší úspech.

Vedela by si našim čitateľom vysvetliť, z čoho pozostáva kvalifikácia a ako vyzerala príprava vášho tímu na olympijské hry? Pandémia sa zrejme dotkla aj vás, džudistov...

Vždy dva roky pred olympiádou sa začínajú na turnajoch počítať body. To znamená, že za každý súboj si bojovník pripisuje body, ktoré sa následne zarátajú do rankingu. Prvý rok tvoria tieto body 50 percent rankingu a druhý rok sa započítava 100 percent. Z každého roku sa berie päť najlepších

Pred vstupom do zápasníckeho poľa

turnajov. Aby sa bojovník dostal na olympijské hry, musí sa nachádzať v najlepšej dvadsaťdvojke sveta. Tento rok sa body spočítavali z ostatných troch rokov, pretože sa olympijské hry kvôli pandémie posúvali. Samozrejme, že aj príprava bola iná. Nemali sme toľko možností cestovať a trénovať s bojovníkmi iných krajín, dokonca prvé tri mesiace na začiatku pandémie sme nemohli trénovať vôbec, pretože džudo je kontaktný šport. Potom sme zase trénovali len Rakúšania medzi sebou, čím sme sa síce všetci oveľa viac spojili, ale z druhej strany to bola nevýhoda, pretože nás je všeobecne na rovnakej úrovni veľmi málo, respektíve v mojej hmotnostnej kategórii okrem mňa nie je nikto. Postupne sme si mohli prizývať na tréningy bojovníkov z iných krajín, čo sme ohľadom sparringu veľmi privítali. Aj keď sme si však zahraničných kolegov mohli požívať, ale my sme, bohužiať, Rakúsko opustiť nesmeli.

Olympijské hry museli byť vzhľadom na pandémiu presunutú, čím sa veľa športovcov rozhodlo ukončiť kariéru a neodchádzať svoj odchod zo scény o ďalší rok. Mne presunutie olympijských hier zahrlo do karát skôr pozitívne. Napriek tomu, že som bola už aj minulý rok kvalifikovaná, tento jeden rok mi navyše v osobnostnom raste veľmi pomohol.

Čo sa týka prípravy na turnaje, musíš si strážiť váhu?

Na turnaje zhadzujem približne 3-4 kilá vopred, to znamená, že cca dva týždne vopred začínam jesť menej uhľohodíkov a posledné dva až jeden a pol dňa pred vážením už veľa nepijem, aby som ešte vypotila posledné dve kilá, aby som sa „vošla“ do mojej hmotnostnej kategórie do 63 kil, pričom väčšinou vážim okolo 67. Priznám sa, že toto zhadzovanie kil pred turnajmi nie je práve moja obľúbená činnosť, ale profesionálny športovec si na to časom pristo zvykne.

Určite je každý bojovník pred zápasom nervózny. Ako sa pripravuješ na túto stresovú situáciu a ako sa vyrovnávaš s prehrami alebo kontaktnými údermi na tvoju osobu? Predsa len, keď ťa nejaký iný džudista udrie, musí to byť pre teba určite frustrujúce. Ako to spracovávaš?

V podstate je predzápasová rutina stále tá istá. Vnáša do času pred turnajom akúsi dávku istoty a pokoja. Viem, čo ma čaká, viem, čo príde a viem sa na to už psychicky pripraviť a nastaviť. Zvyčajne si vypočujem nejakú dobrú hudbu, pomáha aj trochu meditácie a mentálneho cvičenia.

Počas mojej doterajšej kariéry bolo veľa momentov, keď bola súperka silnejšia a ja som mala pocit, že to nefunguje, ako by som chcela. Keď

človek prehrá párkrát po sebe, tak je to naozaj demotivujúce a frustrujúce, ale nakoniec sa vždy zase postavíš a ideš trénovať znovu. Máš pred očami cieľ, ktorý chceš dosiahnuť a kam sa chceš dostať, a to motivuje! Keď chceš vybojovať medaily na majstrovstvách Európy, sveta alebo na olympijských hrách, tak vieš, prečo to robíš, a ideš ďalej. Vždy je na svete niekto, kto je lepší. Ale preto trénuješ, aby si sa kontinuálne dostávala za svoje hranice a určila si opäť nové.

Ale mala si niekedy fázu, kedy si to fakt chcela vzdať a prestať sa venovať džudo?

Raz som mala jedného trénera, s ktorým sme sa veľmi nemuseli. Vtedy som mala obdobie, keď som začala premýšľať nad tým, že by som mohla reprezentovať Slovensko, ale Rakúšania sa ma nechceli vzdať. Po istej dobe nám trénera vymenili, z čoho som mala, samozrejme, radosť. No aj počas jeho pôsobenia som stále mala ako cieľ olympiádu, a aj keď ma on možno demotivoval, moje sny ma napriek tomu poháňali vpred.

Keď trénujete spolu vo vašom klube, ste na seba jemní a dávate na seba viac-menej pozor, alebo idete na seba tvrdo? Trénuješ niekedy aj s mužmi? Aké to je, čo sa týka silového rozpätia? Dokáže žena silovo ovládnuť muža?

Keď ide len o tréning nejakej techniky, tak sme k sebe viac-menej ohladuplní. Ale ak to je v zmysle nejakého sparringu, tak tam ideme naplno. A ešte viac bojujeme, keď trénujeme s cudzincami, lebo tam sa vidíme z tej konkurenčnej stránky a nikto z nás, samozrejme, nechce, aby náš súper našiel naše slabiny, na ktorých by nás mohol vzápätí zlomiť.

S mužmi trénujem skoro vždy. Ale je to iné. Keď muž váži toľko čo ja, tak je silnejší. S 18-19-ročnými sa to ešte dá, ale napríklad so seniormi, čo majú 60-66 kil, tých by som dlho neustála. Tým, že nás džudistov na profesionálnej úrovni nie je veľa, musíme trénovať aj zmiešaní. Ale nikdy mi to nerobilo žiaden problém. Všeobecne povedané, v rovnakej hmotnostnej kategórii je muž silnejší, ale vždy ten súper, v tomto prípade súperka, vie nájsť nejakú slabinu, na ktorej toho protivníka zložiť vie. Nie je to nemožné, ale určite náročné.

Využila si niekedy svoje znalosti džudo v reálnom živote?

Zatiaľ som, našťastie, nezažila situáciu, v ktorej by som sa musela brániť. Myslím si, že džudo mi určite nejakým spôsobom zdvihlo sebavedomie. Keď som mala šestnásť alebo sedemnásť, vedela

som, čo moje telo dokáže. Preto som sa nikdy nebála, že by sa mi niečo mohlo stať, keď som šla v tme po ulici, v porovnaní s niektorými mojimi rovesníkami.

Džudo je kontaktný šport. Utrpela si doteraz počas svojej kariéry nejaké zranenie alebo si bola svedkom nejakého vážneho zranenia?

My džudisti sme stále obklopení nejakými zraneniami. Veľmi často sú to kolená alebo prsty na rukách, ktoré najviac trpia. Moje zatiaľ „najvážnejšie“ zranenie sa týkalo tiež kolena. Musela som ho mesiac a pol šetriť, ale potom bolo zase všetko v poriadku. A áno, bola som už aj svedkom vážnejšej udalosti, keď kolegyňa dostala náhlu zástavu srdca, pričom jej hneď na žienke pichli adrenalín a museli ju oživovať.

Si spokojná s tým, čo robíš? Aké máš plány do budúcnosti?

Neviem si predstaviť, že by som pracovala od deviatej do piatej niekde v kancelárii a tešila sa celý týždeň, kým príde zase víkend. Veľmi sa teším z toho, že sa mi podarilo premeniť moje hobby na prácu a robiť to, čo ma baví a naplňa, aj na profesionálnej úrovni. Takže nemôžem byť spokojnejšia. Určite sa chcem zúčastniť ďalších olympijských hier v roku 2024. To znamená ďalšie kvalifikačné turnaje a podobne. Ale nejaké obširné plány do budúcnosti nemám, uvidím, čo prinesie čas.

AK niekto z čitateľov má doma ratolesť, ktorá by sa chcela začať venovať nejakému bojovému umeniu, aké by si mu odporúčala?

Určite džudo! Myslím, že to by asi povedal každý o svojom športe, ale ja jednoznačne odporúčam džudo, pretože je v porovnaní s inými bojovými umeniami mierumilovné. Celé je stavané na rešpekte a jeho hlavná idea je, že svojho súpera nechceš zraniť, len chceš nájsť jeho slabosť a využiť ju vo svoj prospech bez použitia nejakého veľkého násilia. Džudo vedie k vybudovaniu určitého charakteru daného bojovníka a vypestovaniu akéhosi vnútorného vyrovnania a pohody.

Magde sa na olympijských hrách podarilo zložiť v prvom zápase súperku Yang Junxia z Číny, avšak v druhom kole, bohužiať, podľahla Kanadanke Catherine Beauchemin-Pinard, čím sa pre Magdu cesta za olympijskou medailou na tohtoročných olympijských hrách skončila. Určite to zamrzí, no ako Magda sama povedala, po každom páde vždy opäť vstane a ide ďalej. Pred očami má totiž ďalší cieľ – olympijské hry v Paríži o tri roky. Prajeme jej teda veľa nielen športových úspechov a ďakujeme za rozhovor. ■

Fotografie: Archív Magdalény Krišákovéj

Uvoľnená atmosféra po tréningu

Olympijské kruhy v Tokiu – obligátny záber každého športovca

Ingrid Žalneva

LINZ NA BREHU DUNAJA SO ZNÁMOU TORTOU

Keď som sa začiatkom júla vybrala na pár dní do Linzu, rozhodla som sa pred knižnými sprievodcami o hlavnom meste Horného Rakúska uprednostniť názory dvoch insideriek, najmä, keďže sú obe Slovenky a obe späťe s našim spolkom.

Zuzana Lettner bola dlhoročnou aktívnou členkou výboru, potom sa však rozhodla zmeniť svoje bydlisko: „Keď som povedala v práci, že odchádzam z Viedne do Linzu, kolektív to nechápal, reakcia nebola pozitívna. Keď som sa však rozprávala s kolegami individuálne, názory boli zrazu iné. Väčšina skonštatovala, že sa Linz za posledných dvadsať rokov veľmi zmenil – k lepšiemu. Nevedela som to zhodnotiť, mesto som poznala len zbežne, ale teraz po viac ako piatich rokoch môžem povedať, že Linz má v porovnaní s Viedňou jednu obrovskú výhodu – blízkosť. V podstate som za štvrt hodinu takmer všade – v meste, pri Dunaji, na lyžiach, na kultúrnom podujatí alebo v dobrej reštaurácii. To robí tunajší život jednoduchší a pohodlnejší. Kultúry je tu tiež dosť. Máme tu dokonca aj niečo špeciálne, čo nie je ani vo Viedni – **Ars Electronica Center** – múzeum budúcnosti! Nie je to klasické múzeum, kde sa len

S Janette Rostovou (vľavo) a Zuzanou Lettner sme si zaspomínali na spolkové akcie aj prostredníctvom našej kroniky

pozeraš na exponáty, ale všetko si môžeš vyskúšať, otestovať alebo byť súčasťou experimentu. Veľmi radi tam chodíme s deťmi.“

Samozrejme, že som si toto múzeum, ktoré do noci žiari na brehu Dunaja výrazným osvetlením v rôznych meniacich sa farbách, nemohla nechať ujsť. Expozície sa venujú novým technológiám a ich vplyvu na náš život. Highlightom však boli pre mňa projekcie na stene s rozmermi 16x9 metrov v najvyššom možnom súčasnom rozlíšení 8K – 8192x4320 pixlov. Upútala ma fotografia s panorámou Paríža na celú stenu, kde bola Eiffelovka síce miniatúrna, ale dala sa natoľko priblížiť, že na nej bolo možné rozoznať tváre návštevníkov. Práve Ars Electronica Center je jedným z dôvodov, prečo Linz získal označenie UNESCO City of Media Arts (Mesto mediálneho umenia).

Janette Rostová žije v Linzi dlhšie než ja vo Viedni, je podporovateľkou nášho spolku i čitateľkou Pohľadov. To, čo by v rámci návštevy mesta odporučila, je určite atraktívna výstava **Höhenrausch**. Ako už napovedá názov „Opojenie z výšok“, ide o výstavný parkúr nad strechami Linzu: „Predchodcom tohto výnimočného podujatia bol Schaurausch v roku 2007. V päťdesiatich výkladoch na hlavnej nákupnej ulici Landstrasse boli rôzne inštalácie – napríklad si mohla cez otvory vo výklade skladať Rubikovu kocku, alebo sa v Thalii z prvého poschodia sypal vodopád kníh. Potom nasledoval Tiefenrausch – umelecké exponáty boli vystavené v podzemných chodbách, ktoré sa kedysi používali na skladovanie lađu, ten odkopávali z rieky, keď ešte Dunaj zamrzal, cez vojnu slúžili ako úkryty a neskôr na pestovanie šampiňónov. Höhenrausch má každý rok inú špecifickú tému – v minulosti to boli anjeli, vtáci alebo veže – práve vtedy bola po-

Vyhliadková veža s oceľovou loďou

stavená aj 30-metrová drevená veža, ktorá je do dnes súčasťou parkúru. Navyše je z nej zavesená dvaapoltónová oceľová Letiaca loď od ruského umelca Alexandra Ponomareva.“

Môžem potvrdiť, že Höhenrausch je vskutku nevšedným zážitkom. Vzdušná prechádzka sa začína vo futuristickej oceľovej konštrukcii, odtiaľ sa dostanete na strešnú terasu a potom na spomínanú vežu. Vo výške 55 metrov nad úrovňou ulice, keď sa vám naskytne výhľad na Linz zo všetkých svetových strán, sa zaručene z tej výšky dostaví „rauš“ alebo aspoň mierne zovretie žalúdka. Trasa pokračuje cez veže Uršulínskeho kostola a končí na prízemí tejto významnej stavby neskorého baroka. Tohoročnou témou je raj. Viac ako 40 medzinárodných umelcov svojimi dielami pretvára tento priestor na svetský raj a poukazuje hlavne na raj umelý, ktorý nám dáva alebo aspoň sľubuje krátky moment šťastia. Nevšedný zážitok potrvá do 17. októbra.

Linz ma očaril. Významným medzníkom v jeho premene bol rok 2009, keď sa stal Európskym hlavným mestom kultúry. Počas mojej návštevy som mala možnosť vychutnať si aj vynikajúcu akustiku hudobného divadla Musiktheater počas predstavenia Piesne pre nový svet, ktoré malo premiéru v máji tohto roku. Bola to zmes piesní na aktuálne témy našej doby. Priznám sa, že som očakávala niečo viac oddychové, a nie že sa hneď v úvode budem pozerieť na spevákov v protiinfekčných skafandroch, ako aj na zábery z nemocníc s kovidovými pacientmi...

V Linzi som stihla aj plavbu po Dunaji, návštevu interaktívneho Sveta ocele, ktorý ponúka fascinujúci pohľad do koncernu voestalpine AG, najväčšieho linzského podniku. Oceliarnie, ktoré kedysi vyrábali oceľ pre hitlerovské vojská, otvorili svoje brány pre návštevníkov tiež v roku 2009. V šesťposchodovej budove sa na jednotlivých tematických okruhoch možno oboznámiť s celou technológiou výroby ocele od začiatku až po finálny výrobok. V meste je toho ešte veľa na pozerať, ale niečo si predsa musím nechať aj na budúcu návštevu!

Potešilo ma tiež stretnutie s obomi priateľkami pri dobrej káve (len si treba objednať cappuccino, a nie melange ako vo Viedni). A ako je to s tou slávnou Lineckou tortou? Recept z roku 1653 je najstarší tortový recept na svete! K charakteristickým prvkom patrí korenistá krehké cesto, ribezľový džem a mriežka z cesta na povrchu. Kto tortu vymyslel, ostáva záhadou. Väčšina odborníkov sa prikláňa k názoru, že jej názov je odvodený práve od mesta Linz. Často sa ako autor uvádza Johann Konrad Vogel, ktorý v roku 1822 privandroval do Linzu a oženil sa s vdovou po cukrárovi. Ale pravdou je, že tortu nevymyslel, iba ju spopularizoval. Keď sa neskôr maliar a básnik Franz Hölzhuber, rodák z Linzu, vystaňoval do Ameriky, v čase núdze si spomenul na cukrárske umenie svojich rodičov a začal lineckú tortu piecť aj za oceánom. Najznámejším podnikom v Linzi je cukráreň Jindrak, v meste majú osem filiálok. Každý rok putuje odtiaľto až 80 tisíc darčekových škatuliek s tortou do celého sveta.

Ak sa chystáte do Linzu, inšpiráciu pre vašu návštevu nájdete aj na: www.linztourism.at. ■

Zuzana Vančová

SIMA MARTAUSOVÁ PIESNE AKO DAR OD BOHA

V stredu 12. mája sa uskutočnilo online stretnutie s obľúbenou speváčkou a skladateľkou Simou Martausovou. Diváci tak mohli stráviť príjemný večer spievanej poézie a dozvedeli sa rôzne zaujímavosti z jej života. Vysielanie prebiehalo cez YouTube kanál vďaka technickému zabezpečeniu Mareka Dučai. Moderácie sa ujal Tomáš Dučai.

Obľúbená speváčka Sima

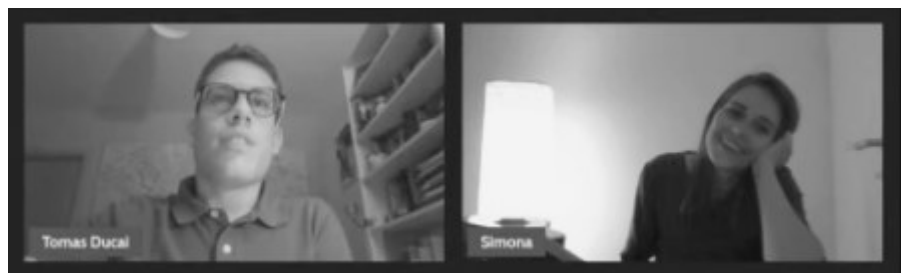
Mladá speváčka z Považskej Bystrice vstudovala divadelné umenie v Banskej Bystrici a už popri štúdiu sa začala venovať hudbe. Víťazstvom v gospelovej súťaži rádia Lumen v roku 2009 sa odštartovala jej spevácka kariéra a v roku 2012 Sima vydala svoj prvý album. Čoskoro nasledovalo ocenenie Zväzu autorov a interpretov populárnej hudby (ZAI) v kategóriách objav roka a album roka za album *Dobrý deň to som ja* a postupne pribudli aj ďalšie albumy. Je známe, že Sima je veriaca, a viera sa odzrkadľuje aj v jej lyrike. Piesne sú jej osobnou výpoveďou a ako sama povedala, je pre ňu prirodzené spievať o Bohu a veciach, ktoré má rada. Niektoré piesne sú zároveň aj modlitbami ako napríklad pieseň *Oslobodená*, ktorú Sima na úvod zaspievala aj našim divákovi: „Zo všetkých strachov a pút oslobodená. Veď si mi pomohol vždy, keď bolo treba. A tak stojím tu dnes odhalená. Nechávam zvíťaziť nad sebou Teba...“

Ako prezradila, nielen hudba patrí k jej vášňam, ale v rovnakej miere aj hory, preto Sima volí do svojich klipov prevažne prírodu. I keď sa v horolezectve považuje za začiatočnú, podarilo sa jej už zdotkať Mont Blanc. Tento výstup nevníma ako dosiahnutú metu, ale naplnenie toho, čo ju v živote robí šťastnou. Rada by sa ocitla aj na vrchole Matterhornu, ale ešte radšej by sa zúčastnila púte do Santiaga de Compostela v Španielsku. Keďže viera zohráva dôležitú úlohu v Siminom živote, aj piesne vníma ako dar od Boha. Pri skladaní piesní sa necháva viesť tým, čo cíti a prežíva, aj preto padla voľba druhej piesne večera na *Čaro obyčajných vecí*. Pieseň bola inšpirovaná jej životnými milníkmi a všetkými ľuďmi, ktorí sú jej vzácní. Na otázku, či uvažuje zhudobniť aj nejaký žalm, Sima s nadšením odpovedala, že už nejednu zhudobnila, ako aj rôzne iné časti zo Svätého písma, ktoré sú pre ňu o to krajšie,

lebo sú to texty vedené Duchom Svätým a sú vhodné nielen ako pieseň, ale aj ako modlitba. Čo sa týka módy, diváci sa mohli dozvedieť, že módné trendy nezohrávajú v Siminom živote príliš dôležitú úlohu. Módnu políciu neberie vážne, ale ako každá žena sa aj ona rada pekne oblečie. V jej šatníku prevažujú šaty a sukne, naopak, vyzývavé a vulgárne oblečenie nie je podľa jej gusta. Po módné téme nasledovala pieseň *Len ma ľúb*, pri ktorej Sima divákovi zahrala aj na ukulele. Videoklip k tejto piesni má speváčka veľmi rada, pretože sa skladá z rôznych milých záberov, ktoré poslali fanúšikovia. Na záver prišli na rad aj otázky divákov, ktorí chceli napríklad vedieť, či speváčku lákajú Himalaje a spiritualita. Sima prezradila, že východná spiritualita ju síce neláka, ale Himalaje každopádne áno a veľmi rada si pozrie aj rôzne dokumentárne filmy o Tibete.

Nakoľko sa Sima drží hesla, že všetko zlé je na niečo dobré, tak aj čas lockdownu sa snažila využiť na tvorbu. Z jednej strany to bolo pre ňu čudné a ťažké obdobie, keďže nevedela, kedy bude môcť znovu koncertovať, ale i napriek tomu celú tú skúsenosť vníma ako prínosnú do života. Hoci sa sama neradí medzi knihomolky, počas lockdownu stihla prečítať viacero kníh, pričom ju kniha *Liečiť zlo láskou* inšpirovala natoľko, že zložila vďaka nej pieseň.

Reč padla aj na Rakúsko, a keďže má Sima rada prírodu a hory, tak ju moderátor Tomáš vyzval, aby si prišla niekedy skúsiť výstup na najvyšší vrchol Rakúska – Großglockner. Speváčka túto výzvu s úsmevom prijala, ako aj pozvanie prísť si niekedy zaspievať do nášho Rakúsko-slovenského kultúrneho spolku. Vo Viedni s kapelou už dávnejšie vystupovala a veľmi rada by si to zopakovala znovu, nakoľko je podľa jej slov Viedeň nádherné mesto. A tak sa aj my budeme tešiť na prípadné stretnutie naživo v priestoroch spolku. ■

Počas online večera s moderátorom Tomášom Dučaiom

Zuzana Vančová

ŠÉFKUCHÁR PETER DURANSKÝ

PRVÝ SLOVENSKÝ MICHELIN

Bratislavčan Peter Duranský je prvý a doposiaľ jediný Slovák, ktorému sa podarilo získať prestížnu michelinskú hviezdu. Dosiahnuť toto ocenenie je snom snáď každého šéfkuchára a Petrovi sa táto pocta dostala vo Viedni, kde spolu so svojim tímom tvorí kulinárske diela.

Fotografie: Archív Petra Duranského

Úspešný šéfkuchár Peter Duranský v reštaurácii Das Loft nad strechami Viedne

Michelinská hviezda je symbolom gastronomickej kvality už vyše sto rokov, ale len málokto si je vedomý, že značka pneumatík Michelin a hodnotenie gastronomickej špičky spolu súvisia. Celé sa to začalo, keď výrobcovia pneumatík André a Édouard Michelin predstavili v roku 1900 na svetovej výstave v Paríži červený bedeker – sprievodcu Michelin. V ňom sa nachádzali okrem iného adresy čerpacích staníc, autoopravní, garáží, ale taktiež tipy, kde sa dá po ceste dobre najesť. Keďže v tej dobe nebolo ešte veľa automobilov, bratia Michelinovci tak chceli motivovať ľudí, aby viac cestovali autom, a tým viacej opotrebovali pneumatiky.

Bratia si na cestách zapisovali svoje dojmy z reštaurácií a tam, kde im jedlo obzvlášť chutilo, si poznačili do diáru malú hviezdičku. Tak vznikol systém hodnotenia, v ktorom sa od roku 1931 až dodnes začali používať namiesto jednej hviezdy tri. Jedna označuje reštauráciu, v ktorej sa oplatí po ceste zastaviť, dve hviezdy sú hodné dokonca až obchádzky a tri hviezdy získa reštaurácia, za ktorou sa oplatí aj špeciálne vycestovať. Kedysi hodnotili reštaurácie samotní bratia alebo zamestnanci firmy, ale dnes gurmánsku kvalitu posudzujú anonymní inšpektori, ktorí hodnotia jedlo prísnymi kritériami.

Zapísať sa do červeného sprievodcu nie je vôbec jednoduché, ale reštaurácie, ktoré sa tam ocitnú, sa následne tešia zvýšenej popularity a prestíži. Získané hviezdy sa môžu ale aj odobrať, preto sú kuchári pod neustálym tlakom, ale o to je väčšia radosť, keď sa tvrdá práca vyplatí. Radosť zažil aj šéfkuchár Peter Duranský, keďže sa stal zatiaľ jediným slovenským šéfkuchárom, ktorému sa pred pár rokmi podarilo michelinskú hviezdu získať a opätovne obhájiť vo vyhľadávanej viedenskej reštaurácii Das Loft. Naľkovo vedenie podniku postupne začalo meniť koncept a zo sofistikovanej a zložitej gastronómie presedlalo skôr na uvoľnenejší, modernejší štýl, michelinskú hviezdu do tretice ich reštaurácia neobhájila, ale slovenské prvenstvo a významný úspech šikovnému šéfkuchárovi už nik nemôže vziať.

Peter, aký to bol pocit získať michelinskú hviezdu?

Bolo to neopísateľné! Je to ako keď športovec získa zlatú medailu na olympiáde. Gastronomii sa venujem od pätnástich rokov a snažím sa ju robiť najlepšie, ako viem, tak preto som na to ocenenie patrične hrdý a mám voči nemu rešpekt. Všetko som si v živote musel vydrieť, ale aspoň viem, že tá snaha a kroky, ktoré som robil, neboli zbytočné. Samozrejme, na úspechu sa podieľal aj celý môj tím, ktorému za to patrí veľká vďaka. Myslím, že to, že do tretice to neklaplo, nás namotivovalo ešte viac a možno sme práve to potrebovali, aby sme sa odrazili ďalej.

Mal si v ten osudný deň tušenie, že pripravuješ jedlo práve pre tajného inšpektora?

Podозrenie, že ide o michelinského inšpektora, z času na čas bolo, nasvedčovali tomu isté indicie, ale s istotou sme to nikdy nevedeli. Raz sme si s tímom boli úplne istí, že v reštaurácii sedí inšpektor, ale nakoniec sme sa mylili. Pováčšine si rezervujú stôl pre dvoch, ale príde iba jedna osoba, alebo majú špecifické mená. Keďže sú profesionáli vo svete gastronómie, tak sa zvyknú pýtať na také

veci, na ktoré sa bežný hosť nepýta. Treba ale podotknúť, že rozhodnutie nezávisí od jedného večera, inšpektor navštívi reštauráciu aspoň trikrát, aby si spravil celkový dojem.

Hviezdu si „vyvaril“ v luxusnej viedenskej reštaurácii Das Loft, kde dodnes pracuješ. Ako si sa tam ocitol?

V Rakúsku som začal pracovať od roku 2012 v Medusa Restaurant & Club priamo v centre Viedne. Bol to vychýrený lokál so slovenským kolektívom a internacionálnou kuchyňou, ale bohužiaľ sa v roku 2018 Medusa rozhodla naďalej nepodnikať vo Viedni. A tak nastal čas na nové výzvy. Reštaurácia Das Loft ponúkla pozíciu šéfkuchára štyrom ľuďom vrátane mňa, ale keď mi generálny riaditeľ oznámil, kto je v úzkom výbere, nebolo mi všetko jedno. Súperil som napríklad proti kuchárom z michelinských reštaurácií a skúška spočívala vo varení trojchodového menu z takzvaného black boxu – to znamená, že v čiernej krabičke dostanete rôzne suroviny, z ktorých musíte kreatívne na individuálny spôsob pripraviť rôzne pokrmy. Bolo to náročné a po dvoch hodinách som sa cítil ako po

V pracovnom nasadení

celodennej šichte. Vlastná zručnosť a štipka šťastia to však zariadili tak, že som napokon pozíciu dostal a čoskoro prišiel aj spomínaný, vysnívaný Michelin.

Aké boli tvoje kuchárske začiatky?

K vareniu som mal odjakživa blízko, takže aj voľba kuchárskej školy v Šamoríne prišla prirodzená. Ako pätnásťročný som začal pracovať v jednej z najlepších slovenských reštaurácií Le Monde ako pomocná sila. Na začiatku ma práca veľmi nebavila, ale spätne som veľmi vďačný, že som v mladom veku mal česť pracovať v tíme spolu s najlepšimi kuchármi. Časom ma tá práca nadchla, pretože to bolo úplne niečo iné ako napríklad v závodnej kuchyni. V Le Monde som strávil osem rokov, postupne som sa tam naučil na seba tvrdo pracovať a dotiahol som to na zástupcu šéfa kuchyne. Potom nasledovala zaujímavá skúsenosť v hoteli Albrecht v Bratislave, kde som sa zdokonaľoval pri vtedajšom rakúskom šéfkuchárovi Aleksovi Radakovicovi.

Viem, že si dokonca absolvoval aj niekoľkomesačnú stáž v Nórsku...

Áno, pracoval som v reštaurácii Brygas v nórskom meste Lofoten. V Nórsku je gastronómia niečo ako národný šport a Nóri si na jedle dávajú veľmi záležať. Stáž mi dala do života nový obzor, pokiaľ ide o suroviny. Naučil som sa tam pracovať s čerstvými rybami – napríklad spracovávať veľryby. Raritou bolo aj sušenie tresky. Na spracovávanie veľrýb má licenciu iba Japonsko, Island a Nórsko, takže to bola výnimočná skúsenosť. Čo je zaujímavé, že veľryba vôbec nechutí ako rybacie mäso, ale chuťovo aj opticky pripomína skôr hovädzinu.

Jedna z unikátnych kulinárskych kreácií

Predtým ako si odišiel do Nórska, si sa stihol zúčastniť súťaže Bocuse d'Or. O akú súťaž ide?

Je to najprestížnejšia kulinárska súťaž na svete, niečo ako olympijské hry pre kuchárov. Súťaž sa uskutočňuje od roku 1987 každé dva roky v Lyone vo Francúzsku. Zúčastnil som sa na slovenskom národnom kole, kde som získal druhé miesto, ktoré aj dodnes považujem za jeden z najdôležitejších zlomov mojej kariéry. Niekedy sa pohrávam s myšlienkou, že by som si v tej súťaži chcel pomeť svoje sily ešte aspoň jedenkrát.

Svet sa vracia do normálu a ľudia si opäť môžu vychutnať jedlo v reštauráciách. Mohol by si našim čitateľom odporučiť, kam sa majú vybrať za dobrým jedlom vo Viedni?

Tak určite odporúčam navštíviť Das Loft :, ale špičkové sú aj michelinské reštaurácie Amador v 19. okrese alebo Steirereck pri viedenskom Stadtparku. Do všetkých troch reštaurácií ale odporúčam prichystať si väčšiu peňažnú sumu, pretože za gastronomické zážitky sa aj patrične platí. Čo ale môžem ešte odporučiť, sú pekárne Josephbäckerei alebo Öfferl. Chlieb aj ostatné výrobky sú tam vynikajúce. Vždy, keď je to možné, po práci sa tam zastavím a zadovážim si zásobu pečiva a chlieb na doma.

Ďakujeme za rozhovor a želáme ešte veľa nielen kulinárskych úspechov. ■

UMELKYNE Z WIENER WERKSTÄTTE

Wiener Werkstätte (Viedenské umelecké dielne) v roku 1903 založili architekt Josef Hoffmann, grafik a maliar Koloman Moser a textilný priemyselník, mecenáš umenia Fritz Waerndorfer. Podľa vzoru britského hnutia Arts&Crafts sa snažili o obnovu výtvarných aj technických kvalít umelecko-remeselných výrobkov. Už od začiatku sa na činnosti dielni podieľali aj ženy-umelkyne, v priebehu rokov sa ich tu vystriedalo okolo dvesto, medzi nimi aj známe mená ako Mathilde Flögl, Maria Likarz, Felice Rix či Vally Wieselthier. Ženy to však na prelome 19. a 20. storočia nemali jednoduché. Po dlhé stáročia bolo ich telo zošnúrované v pevnom korzete a úzkostlivo im bolo bránené akékoľvek telesné cvičenie. Aj ženské zástupkyne umenia, hoci boli veľmi talentované a všestranné, sa museli vyrovnávať s tým, že ich tvorbu mnohí častovali posmeškami, považovali ju za príliš ženskú. Až sto rokov museli čakať na svoju samostatnú výstavu. Pod názvom **Die Frauen der Wiener Werkstätte** ju možno navštíviť vo viedenskom

Múzeu úžitkového umenia (MAK). Výstava je rozsiahla, obsahuje až 800 exponátov – na svoju dobu odvážne dizajny látok, tapiet, vankúšov alebo baliaceho papiera, keramiky, hračiek, kabeliek a iných odevných aj interiérových doplnkov, ktoré sú len malým dôkazom širokého záberu týchto nadaných umelkýň.

Mňa najviac zaujali práve návrhy športového oblečenia. Dnes si ženy ani nevedia predstaviť svoj život bez toho, že by si išli zaplávať, zahrať tenis alebo si vyraziť na výlet na bicykli. V minulosti však museli čeliť námietkam, že športovaním stratia svoju ženskosť a nebudú zodpovedať ideálu krásy. Napriek tomu sa ženské oblečenie začalo zjednodušovať, mnohopočetné vrstvy sa nahrádzali praktickými časťami, odstránila sa nehygienická predĺžená vlečka a pod. Hoci spočiatku nové, pokrokové šaty pripomínali skôr vrece, postupne sa podarilo vypracovať elegantnú líniu aj bez korzete. O tom svedčia aj vystavené nadčasové módné modely. Návštevníkovi určite zaujme známy portrét Johannya Staude od slávneho rakúskeho maliara Gustava Klimta a hneď vedľa neho originál hodvábnej blúzky z obrazu od dizajnérky Marthy Alber. Z nemeckej Kinemathek v Berlíne je pre výstavu zapožičané kimono, ktoré mala na sebe Marlene Dietrich v kultovom filme Modrý anjel z roku 1929. Japonský ornament na látke navrhla Maria Likarz, tiež umelkyňa z Wiener Werkstätte. Pred tým, ako sa na naplno začala venovať móde, navrhovala hlavne pohľadnice, plagáty a rôzne papiere.

**Výstava potrvá do
3. októbra 2021.**

Ingrid Žalneva

Športová móda od Mely Koehler

Michal Helienek

Každé ráno sa v džungli ozýva clivý škrek. Je to indri, ktorý žiali nad stratou svojho brata. Starší brat opustil prales, začal kultivovať zem a stal sa človekom. Ale ten brat sa vracia a berie mu džungľu. Kedysi bola krajina pokrytá na 90 percent pralesmi, zostalo len 10 percent. Indri o chvíľu nebude mať ani piad' zeme, na ktorej by mohol žiť, ak sa nad ním jeho starší brat nezľutuje.

Vytáhanie člna na breh

Fotografie: Michal Helienek

PRALESY, LEMURY, BEŇOVSKÝ...

Madagaskar - ostrov v Indickom oceáne

MADAGASKAR – ťažko si predstaví exotickéjšie slovo. Exotika, ktorá je dokonca spojená s nami Slovámi. Keď sme sa chystali na cestu, každý nám kázal pozdravovať Beňovského – romantického dobrodruha, ktorého sme si v našich snoch zidealižovali, aby sme sa mohli s ním identifikovať. A nielen my Slováci, ale aj Maďari a Poliáci, kde je jeho kult možno ešte populárnejší ako u nás.

turistom a ani domácim obyvateľom. Prví ľudia na Madagaskare, dodnes trvalo osídlení, boli pravdepodobne objavitelia z indonézskeho ostrova okolo 10. až 12. storočia, postupne sa pridávali moreplavci z Indie, Filipín, Arábie a Somálska a ako poslední susedia z afrického kontinentu. Etniká sú tu veľmi rôznorodé. Existujú aj staršie stopy osídlenia, ale ich kultúry sa nezachovali.

Cesty-necesty a deti s očami ako lampáše

Naša cesta sa začala priletom do hlavného mesta Antananarivo, skrátene Tana. Nachádza sa skoro v strede krajiny, ktorý tvorí náhorná plošina s umierneným a suchším podnebí. Samozrejme pre domácich. (O dva mesiace neskôr nám tu slnko pieklo 90 stupňov kolmo na hlavu, a to pre nás umiernené nie je.) Mikrobusom sme sa vydali po najúrodnejšej časti krajiny v centrálnom masíve, obývanej kmeňom Merino. Sú to roľníci, veľmi usilovní – dominantný národ na Madagaskare pozostáva z 18 hlavných národnostných skupín, ktoré sa delia na ďalšie kmene. Hneď sme spoznali, čo je to „malagasy masáž“. Nekonečná cesta autobusom alebo džípom po cestách, či skôr necestách, prašných, nerovných, s hlbokými výmľami, v čase dažďov nepriechodných. Madagaskar – ostrov veľký ako Francúzsko – sme precestovali od západu na východ, od juhu na sever a naspäť, takže sme si tej masáže užili. Už kráľovná Ranomafana v 19. storočí vyhlásila, že jej najsilnejšou zbraňou proti kolonizácii sú ich cesty a malária. K najbližšiemu ubytovaniu nám to trvalo namiesto štyroch hodín osem. Pri ďalšom plánovaní sme potom používali „malagažský koeficient“. Hneď v prvý deň som sa tiež dozvedel, čo znamená „mora-mora“ (poomaly-poomaly), ale „malaki-laki“ (rýchlo-rýchlo) až po štyroch týždňoch. Čas je tu vnímaný trochu odlišne.

Prívatlo nás všetko zalievajúce rozptýlené svetlo a prekrásny západ slnka nad ryžovými poľami. Hviezdy v noci svietia vďaka chýbajúcej industrializácii a suchému vzduchu na náhornej plošine ako lampáše. Ak sme očakávali džungľu, tu po nej nebolo už ani stopy. Všade starostlivo obrobeňé polia, hlavne ryžové, dômyselné zavlažovacie kanály, ktoré totálne zme-

Namiesto školy ukradnúť dobytok

Krajina, ktorá svojím bohatstvom má predpoklad byť rajom na zemi, sa stáva púšťou. V podstate neriadená, len vykorisťovaná centrálnou vládou, je plná predsudkov, povier a prastarých zvykov, ktorými sa ľudia snažia regulovať svoje spolunažívanie. Na poliach biele zástavky na paliciach majú odstrašiť zlodějov – každý chlapec z kmeňa Sakalava, keď sa chce stať mužom, musí susednej dedine ukradnúť dobytok. Tá sa ho potom snaží nájsť a potrestať, často aj smrťou. V niektorých oblastiach, ak sa narodí dvojčatá, jedno je obetované posvätnému krokodílovi... je to jedna z posledných krajín, kde školská dochádzka nie je povinná.

Osídlenie

Madagaskar sa odtrhol od Afriky pred 90 miliónmi rokov a je tak najstarším ostrovom sveta. Preto je väčšina fauny a flóry endemická, jedinečná na zemeguli, spolu asi 15 000 druhov. Tým je veľmi zaujímavá pre vedcov pri skúmaní vývoja živočíchov a rastlín. Pracujú tu tímy biológov z celého sveta, časť národných parkov je vyhradená výlučne pre nich, neprístupná

Stretnutie s indrim

Odpočívajúci chameleón

Pri rieke Tsiribihinja

nili pôvodný vzhľad krajiny, okrovými a hrdzavými farbami pripomínajúcu skôr Toskánsko ako rovníkovú Afriku. Prvé dni sme spali v roľníckych rodinách – jednoducho, ale čisto, a cez deň robili pochody medzi poľami. Ako sprcha na zmytie prachu poslúžilo večer vedro vody. Studenej. Všade

Rozdávanie cukríkov

nás vítali krdle detí, bosých, usopených a neuveriteľne špinavých, ale s očami ako tie lampáše na nočnom nebi. Výskali od radosti, keď sme im ukazovali ich fotky v našich digitálnych fotoaparátoch. Ale niektoré sa nás veru ešte báli. Ako futbalová lopta im slúži guľa z plastických vrecúšok zviazaných špagátom. S takto trénovaným mančaftom to dotiahli až na majstrovstvá Afriky.

Od rieky k baobabom

Ďalšou etapou bola plavba k západnému pobrežiu riekou Tsiribihinja, v preklade „Nechoď do vody“. Kvôli krokodílovi. Ale domáci to riskujú aj tak, musia. Je to jediný zdroj vody široko-ďaleko. Služí im aj na umývanie a pitie. Pritom my sme nesmeli pre parazity ani ruku strčiť do vody. Plavba

Most - vydrží?

bola jedným z najkrajších zážitkov cesty. Spanie bolo za hviezdnatých nocí na brehu rieky pod stanmi. Na lodi sa starali o nás i naše bruchá. Žiaľ, z brehu sa na nás dívali deti, ktoré také jedlá ešte v živote nevideli. Smutné... Stretávame ešte člny vyrezané z jedného kmeňa stromu balzy, preplnené ľuďmi. A loď s lekármi bez hraníc, ktorí poskytovali lekársku pomoc v dedinách pozdĺž rieky. Boli sme radi, že sme naživo videli prácu organizácie, ktorú aj my podporujeme.

Pred ústím sme presadli do džípov. Každý večer počas nasledujúcich dní sme z nich vystupovali pokrytí dvojcimetrovou vrstvou prachu dobre prilepeného celodenným potom. Ocitli sme sa na území najbojovnejšieho kmeňa Sakalava, takmer čiernej pleti, ktorý sa najdlhšie bránil nadvláde kmeňa Merino. Nie sú to roľníci, ale chovatelia dobytku zebu. Tu ešte vidieť, ako kone alebo zebu ťahajú sane. Šokujúce, lebo koleso bolo vynájdené pred 10 000 rokmi. Murované dediny sa zmenili na biedne chatrče z prútia. Na suchých savanách sa ryža nedopestuje. Suchých preto, lebo monzúnové vetry zastavuje centrálné pohorie a domorodci vyťali a vypálili podstatnú časť pralesa. A kolonizátori zas skoro dôkladne vyťali exotické dreveniny ako palisander či ebenové stromy. Zostali len mohutné baobaby, ktoré sú sukulentny a nedajú sa zužitkovať. Zato tvoria pitoresknú a krásnu scenériu, ktorú prichádzajú obdivovať stovky turistov. Najväčšia atrakcia je aj pre nás jednotka: západ slnka v Aleji baobabov. V národnom parku Kirindy vidíme zvyšky pôvodného pralesa s posvätnými baobabmi, palisandrovými a ebenovými stromami a niekoľko druhov lemurov – od spevavých sífaka cez maki až po indri s veľkými smutnými očami, a jediného dravca Madagaskaru, fossu, ktorá na nich poľuje. Tak sa dostávame až k Mozambickému prielivu do prístavného mestečka Morondava s krásnou plážou a výborne pripravenými plodmi mora, aspoň nejaké plus na vrub francúzskych kolonizátorov. Tie plody mora sa nám ale poriadne utrasú v žalúdkoch pri 14-hodinovej ceste mikrobusedom späť do hlavného mesta. Odtiaľ sme sa presunuli chvalabohu lietadlom na severný cíp ostrova, do druhého najväčšieho prístavného mesta San Diego, dejiska bojov o nadvládu nad ostrovom medzi Francúzmi a Angličanmi. Táto časť je osídlená moreplavcami zo severovýchodnej Afriky. Navštívili sme niekoľko národných parkov s pôvodnými pralesmi. Dá sa do nich dostať výhradne džípom počas obdobia sucha. Na severovýchode sa nachádza aj bývalé kráľovstvo Mórica Beňovského. A plantáže so všetkými exotickými plodinami Madagaskaru, prítomnými na každom stole

V aleji baobabov

s takou arómou, s akou som sa u nás ešte ani nestretol. Najvyšší vrchol ostrova Maromokotro 2 876 m v blízkom pohorí Tsaratanana je nedostupný pre turistov, horolezcov a kohokoľvek, okrem súkromnej armády producentov kokaínu, ktorí ovládajú okolie. Po všetkých útrapách spojených s jazdou džípom od atrakcie po atrakciu a spania od luxusných lodges, v pralese úplne mimo zmyslu a reality, až po to najjednoduchšie, sme skončili na ostrove Nosy Be, ktorý je turistickou enklávou. Priame lety spájajú európske metropoly s týmto najpopulárnejším letoviskom. Nemá to s Madagaskarom veľa spoločného, ale dobre nám padlo pár dní si odpočinúť v pohodlí. Celý ostrov vonia rastlinou ylang-ylang, z ktorej sa vyrábajú voňavky. Dvojtyždňový prach sme zo seba zmyli v tyrkysových vodách Mozambického prielivu.

Na východe a juhu ostrova

Ďalšie putovanie nás zaviedlo na východ, kde sa zachovalo najviac z pôvodných pralesov a aj fauny, ale väčšinou v národných parkoch. Rezervácia Palmárium je situovaná na jednom z početných jazier pri východnom pobreží, dá sa ku nej dostať len člnom. Kanál Pangalese, dlhý 650 km, vybudovali francúzski kolonizátori pozdĺž brehov Indického oceánu. Spája jednotlivé jazerá a je tu jedinou dopravnou tepnou. Postaviť a udržiavať cestu cez džungľu nemá veľa šancí na úspech. Ani len železnice, postavené tiež ešte za Francúzov, sa nepodariť udržať v prevádzke. Tu sme si do sýtosti pozreli lemury, chameleóny, hady, chrobáky a pavúky. A aj lemury si obzerali nás, lebo sa naučili na ľudí a chodia zobrať alebo kradnúť, podľa príležitosti. Aj do bungalovu, v ktorom sme bývali.

Pokračovali sme ďalej na juh od rezervácie Ranomafana, ktorá je z veľkej časti ešte pôvodným dažďovým pralesom. Môžeme potvrdiť, že je dažďový, ešte že nebola zima, v trópoch sa lejaky ľahšie znášajú. Sú tu aj prírodné termálne pramene, aspoň podľa Lonely Planet, tak sme sa ich vybrali hľadať, aby sme sa zahriali po tých dažďoch. Pramene sme síce nenašli, ale zato bar s výborným rumom na zahriatie aj na dezinfekciu po madagaskarskej strave. Na tú si treba dávať veľký pozor! Veľa cestovateľov skončilo aj v nemocnici.

Národný park Isalo na juhozápade patrí už do časti krajiny pokrytej savanou. Bývali sme v kempe, ktorý vlastní nemecká prístáhovalkyňa, kde sme si dobre mohli odpočinúť po namáhavých túrach v suchých a hlbokých roklinách a ešte suchších náhorných planinách. Obdivovali sme sukulentu s úžasnými kvetmi a lemury, ktoré tu žijú nevedno z čoho. A bizarné kamenné útvary.

V Toliare na juhozápadnom pobreží, prístave založenom francúzskymi pirátmi, sme sa odplavili rýchlym motorovým člnom k plážam polostrova Anakao. Ja ako námorník som už zažil všelijaké naložovanie, ale na voloch ešte nie. Kvôli plytkej vode nás a naše batožiny k člnom privádzali povozmi. Anakao zostane navždy pre nás pojmom pre tropickú exotickú pláž. V bungalove na spôsob domácich chatrčí, ale so všetkým komfortom. Z pôvodného tzv. suchého pralesa urobená krásna záhrada. A nekonečná, prakticky prázdna pláž s tyrkysovo modrým morom a nebom. Hneď vedľa rybárska dedina, kam sme chodili jesť najlepšie plody mora, práve vylovené z vody. A ak sa nám zacnelo za úplnú izoláciu, tak sa dal prenajať trimaran aj s „kapitánom“

Z člna do džipu

Fotografie: Michal Helienek

a dopraviť sa na protihľané ostrovčeky, kde už vôbec nikoho nebolo. Vydržali sme tento sen päť dní. Boli by sme určite aj dlhšie, ale chceli sme vidieť ešte viac z krajiny. Ďalším cieľom bolo pár túr v pohorí Andringitra, málo obývanom, položenom centrálne v južnej časti ostrova. Na rozpálených hladkých skalách a v chladných údoliach, porastených tropickým lesom sme boli osamelí. Veľmi zaujímavá je samotná cesta k pohoriu. Pretínajú ju početné rieky a rokliny, preklenuté „mostami“. Tie sú zhotovené len zo zopár pozdĺžnych trémov, preložených doskami, ktoré domáci z dediny poberú a potom ich požíciavajú za peniaze turistickej expedícii. Niečo ako mostné mýto u nás v stredoveku. Prejazd je všetko možné, len nie bezpečný.

Vystúpili sme aj na druhý najvyšší vrch Madagaskaru – Peak Imarivolanitra – 2 658 m, ako Gerlach plus tri metre. Technicky nie je ťažký, ale vrchol je ďaleko od ľudských obydli a kempov a treba prespávať po ceste v stanoch. Ako pri každej túre na Madagaskare dostali sme poriadny prídel vodcov a nosičov. Je to povinnosť a útechou je aspoň to, že príjem slúži domácom. A ešte sa tešia, že sa počas túry z nášho proviantu poriadne najedia.

Kostoly a hroby

Pomaly sme sa vracali, pozerajúc si niektoré zaujímavé miesta, ktoré sme predtým len preleteli. Ako Fianarantsoa s početnými kostolmi a katedrálou. Kostoly sú najhonosnejšie budovy na Madagaskare, dominujú každému mestu či dedine. Viera je veľmi dôležitá. Väčšinu tvoria kresťania, druhou najpočetnejšou skupinou sú moslimovia. Aj pôvodné domáce viery sú ešte stále živé. A mohli by byť príkladom pre svet, žijú medzi sebou v zhode. Po kostoloch najhonosnejšími budovami sú hroby. Obetujú na ne oveľa väčšiu časť majetku ako na obydlia. Veď posmrtný život je aj dôležitejší a trvá dlhšie ako ten časný. Aj prestieradlá, do ktorých zabávajú zosnulého, stoja oveľa viac ako jeho oblečenie za života. Pohreb je najväčšou slávnosťou v živote človeka. A čakajú ho ešte ďalšie slávnosti, lebo mŕtvy sa pravidelne prebaľuje a zopár rokov to trvá, kým ho nechajú v pokoji odpočívať. Tento kult je praktikovaný medzi všetkými vierami na ostrove. Videli sme dokonca hrob so satelitnou anténou, či bol vnútri aj televízor, sme sa nedozvedeli.

Vrátili sme sa do hlavného mesta práve v čase kvitnutia stromov jacaranda. Privítala nás záplava fialových kvetov, ale zdržiavať sa pod nimi netreba, lebo nektár z nich kvapká ako dažď. Väčšina mesta bola vybudovaná z dreva, pamätných budov nezostalo veľa, len palác neslávne slávnej kráľovnej Ranomafana, no aj ten pred pár rokmi podpálili a čiastočne vyhořelo. Slnko pražilo, a tak sme sa často utiekali do kaviarní, ktorých je tu dosť. Aj s domácim pivom, ktoré je výborné. Po úpornom hľadaní sme našli aj „národopisné“ múzeum, veľmi biedne a zastrčené. Nič na prilákanie cudzincov. Škoda, lebo umelecké diela, ktoré sme mali možnosť vidieť, boli krásne, oplatilo by sa propagovať vlastnú kultúru, históriu a tradíciu.

Boli to úžasné dva mesiace, plné zážitkov, zväčša krásnych, ale aj tie menej krásne pomáhajú spoznávať svet a kultúry okolo nás a vytvoriť si náhľad na svet a jeho smerovanie. Držíme tejto krajine z celej sily palce, aby si vybrala tú správnu a úspešnú cestu. ■

TÝŽDEŇ PLNÝ SLOVENSKEJ KULTÚRY

Vrcholom kultúrneho programu Slovenského inštitútu v nadchádzajúcom jesennom období bude **Týždeň slovenskej kultúry v Rakúsku** v zaujímavých priestoroch Dolného Rakúska, vo Viedni a v Salzburgu.

8. 10. Zámok Schloss Hof: Výstava Slovenské kroje - kreatívne synergie

Tradícia ako inšpirácia pre dnešok – tak by mohlo znieť motto výstavy tradičných slovenských krojov a súčasnej krojovej výroby Ústredia ľudovej umeleckej výroby. Výstava v historických priestoroch zámku Schloss Hof bude prezentovať túto činnosť ÚLUV-u v celom kontexte – od výskumu a dokumentácie cez spoluprácu s výtvarníkmi až po výrobu krojov. Slávnostné otvorenie tejto zaujímavej a inšpiratívnej výstavy spestrí módna prehliadka a ľudová hudba Dudíci.

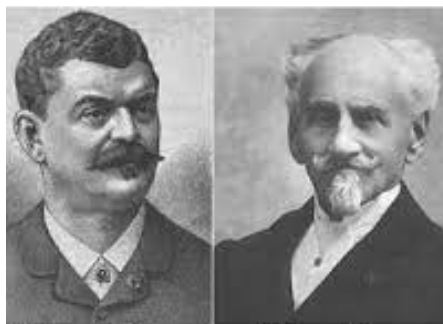
11. 10. Mesto Salzburg: Výstava Alexander Dubček - symbol česko-slovenskej jari

Slávnostné otvorenie výstavy k 100. výročiu narodenia Alexandra Dubčeka, slovenského politika svetového významu, sa uskutoční pod záštitou honorárneho konzula SR Geralda Hubnera. Súčasťou vernisáže za účasti popredných osobností kultúrneho i politického života salzburského regiónu bude aj koncert klasickej hudby v podaní významného slovenského telesa Moyzesovho kvarteta.

12. 10. Slovenský inštitút vo Viedni: Prezentácia zámku Holíč a mesta Skalice

Zástupcovia mesta Skalice spolu so známym viedenským odborníkom na sklo a porcelán z Múzea úžitkového umenia Michaelom Macekom predstavia publiku túto malebnú časť západného Slovenska. Prenesú nás len 120 km od Viedne do Skalice, priamo do barokovo-klasicistickej dominanty mesta Holíč – zámku s bastionovým opevnením. V roku 1736 ho získal František Štefan Lotrinský, čím sa zaradil medzi cisárske habsburské sídla a stal sa častým cieľom návštev Márie Terézie. Zámok bol známy aj manufaktúrou na výrobu majoliky a kamenného riadu. Obohatením prezentácie bude ochutnávka skalických špecialít a ľudová hudba tohto regiónu.

Eduard Sacher Franz Sacher

13. 10. Hotel Sacher Viedeň: Rodina Sacher, Franz Schubert a Slovensko

V luxusných priestoroch Mramorovej sály viedenského hotela Sacher si prednáškou Anny Fundárkovej z Historického ústavu SAV pripomenieme spoločnú slovensko-rakúsku históriu vzniku známej Sacherovej torty. Jej tvorca Franz Sacher pôsobil ako kuchár aj na zámku v Želiezovciach. V tom istom zámku bol istý čas učiteľom hudby aj skladateľ Franz Schubert, ktorého hudba zaznie na koncerte slovenských umelcov počas tohto podujatia. Na záver ochutnáme aj Sachertortu podľa receptúry priamo zo Želiezoviec.

14. 10. Námestie Freyung vo Viedni: Street-live koncert Funny Fellows a Kapely Ľudovka SK

Aký by to bol Týždeň slovenskej kultúry, ak by sme ju neprezentovali aj v uliciach Viedne? Námestie Freyung so svojimi typickými trhmi je na to viac ako vhodné. Veríme, že swingová hudba muzikantov z Funny Fellows či rezké tóny Ľudovky SK prilákajú početné publikum a spolu strávime pekný hudobný podvečer.

16. 10. Halterturm v Hainburgu: Cyklistika bez hraníc

Od pádu železnej opony sa obyvatelia na oboch stranách slovensko-rakúskej hranice snažia spoznávať svojich susedov aj prostredníctvom cyklistických výletov. Aké sú rôzne možnosti cykloturistiky po brehoch Dunaja a Moravy, aké zaujímavé prírodné a historické miesta možno na týchto výletoch vidieť a aký je výber cyklotráh v rámci Twin City regiónu, nám priblíži autorka knihy Grenzenlos Radeln Rakúšanka Julia Köstnerberg. Jej motto znie: „Fascinujúca mnohoročná prírodná a historická priestore“. Súčasťou prezentácie v priestoroch starobylej veže bude jazzový koncert vynikajúceho slovenského saxofonistu Nikolaja Nikitina.

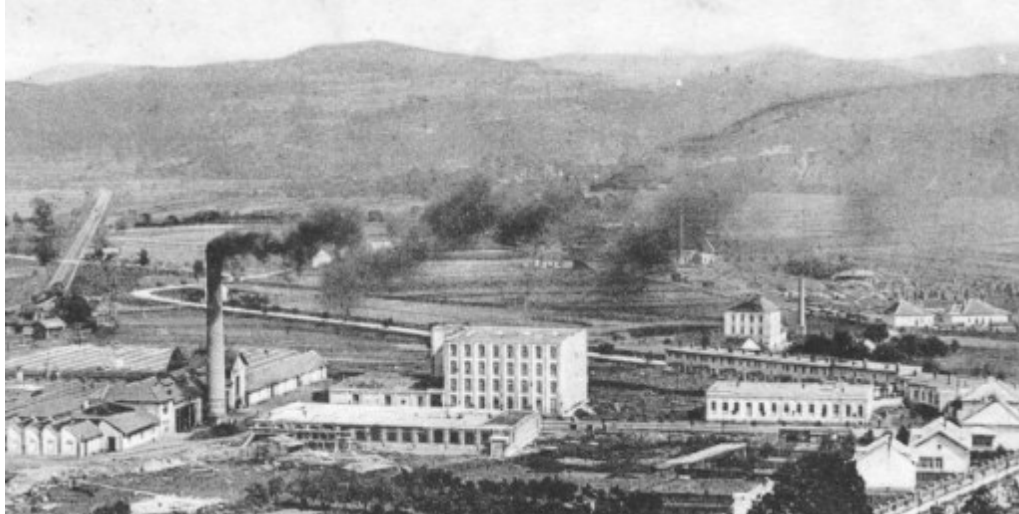
Zuzana Lettner

Počuli ste o súčasných slovenských kandidátoch na Európske hlavné mesto kultúry v roku 2026? Dúfam, že dobré vyhladky má aj Trenčín – mesto na pobreží rieky Váh, ktoré patrí k najstarším na Slovensku, jeho históriu dokladá rímsky nápis vytesaný do skaly z roku 179 n. l., kde sa spomína ako osada Laugaricio. Určite mnohí aspoň z diaľnice videli dominantu mesta – Trenčiansky hrad a viacerí z vás určite počuli aj legendu o Fatime a studni lásky na hrade a mocnom hradnom pánovi Matúšovi Čákovi Trenčianskom, pánovi Váhu a Tatier.

V novodobej histórii má však Trenčín aj viac ako 100-ročné prepojenie s priemyselným vývojom Slovenska. V roku 1905 tu začala prevádzku Prvá továreň na slivovicu a koňak. Celé leto až do polovice septembra je na hrade možnosť zhladať výstavu o trenčianskom liehovarníckom priemysle. Možno práve táto dlhodobá história aj mňa inšpirovala k experimentovaniu s „medicínkou“ v tekutej forme, do ktorej dám vylúhovať vlašské orechy zberané na svätého Jána. Ale v mojej krvi kolujú aj „gény“ prepojené s textilným priemyslom Trenčína a predovšetkým s podnikom Merina. V tejto časti mesta som vyrastala a dokonca som chcela ísť na odevnú priemyslovku.

Výnimočný podnik Merina

Podniky ako Merina, Odeva alebo Kara vystavovali každý rok na známej výstave Trenčín – mesto módy (TMM). Najstarším bol podnik Merina. Jeho história sa začala písať v roku 1907. Svojho času išlo o vôbec najúspešnejší podnik, ktorý natrvalo ovplyvnil tunajší hospodársky život a vývoj mesta. Merina má pozoruhodnú históriu a dnešnému krajskému mestu doslova votkala svoju jedinečnú pečať. Trenčianska továreň mala hneď od začiatku vlastnú výrobu tepla, pary a elektrárňu s parnou turbínou. Po zlúčení s mestskou elektrárnou v roku 1923 dodávala súkromná elektrárň Tiberghien (pôvodný názov Meriny) prúd pre celý Trenčín. Podnik neinvestoval len do najnovších strojov a zariadení na výrobu kvalitných, predovšetkým vlnených látok. Merina sa výnimočne starala aj o svojich zamestnancov – dala postaviť obytné domy, ale tiež materskú škôlku s bazénom a obrovskou záhradou v objatí lesoparku Brezina, veľké kultúrne stredisko s kinom a priestor pre podnikový orchester, ako aj vlastné zdravotné závodné stredisko a jedáleň. Športovať sa dalo na futbalovom a atletickom štadióne, ako aj na tenisových kurtach alebo v podnikovej telocvični, a úplne úžasná bola plaváreň. Nepripomína to Baťov prístup k podnikaniu? Áno, Baťa budoval podobne ako Merina nielen továreň, ale aj potrebné zázemie pre zamestnancov so znakmi funkcionalizmu. Aj v areáli Meriny niektoré budovy naprojektovali známi architekti. Národnou kultúrnou pamiatkou bude budova, ktorá vznikla podľa projektu významného funkcionalistického architekta Františka E. Bednárika.

Historická fotografia Meriny

Foto: Archív Richarda Ščepka

KULTÚRNE DEDIČSTVO POD MAJESTÁTNYM HRADOM MATÚŠA ČÁKA

Vizija pradiarne

Foto: Eduard Krištof

Populárny veľtrh Trenčín – mesto módy

História veľtrhu, vďaka ktorému prischla Trenčínku lichotivá prezývka Mesto módy, siaha do roku 1963. Vtedy sa veľtrh organizoval pod názvom Výstava výrobkov trenčianskeho textilného a odevného priemyslu a prezentovali sa tu len dve firmy: Merina Trenčín a Odevné závody Trenčín. A viete, na čo slúžil počas konania TMM štadión? Na jedinečné koncerty modernej populárnej hudby – vystupovala tu napríklad Iveta Bartošová, súrodenci Hečkovci, Michal David, ale aj Michal Dočolomanský. Vedeli ste, že druhý ročník festivalu Pohoda sa konal v roku 1998 práve v priestoroch futbalového štadióna a bola využitá aj sála kultúrneho domu Meriny a neskôr aj priestory výstaviska? V areáli Meriny sa festival konal až do roku 2003. Teraz sa fanúšikovia Pohody schádzajú na trenčianskom letisku, v priestoroch iného, kedysi silného trenčianskeho podniku, a to Leteckých opravovní.

Merina dnes

Čo sa stalo s budovami Meriny a jej takmer 20-hektárovým areálom? Čo sa stalo s jedným z najznámejších a najúspešnejších slovenským podnikov v viac ako 100-ročnou históriou? Pri-

vatizácia bola pomalým koncom a areál sa postupne rozpredal rôznym vlastníkom bez spoločného zámeru. Priestory však medzitým chátrajú, búra sa, čo sa dá, ani mestu neprekáža, že to má historickú, spoločenskú a kultúrnu hodnotu. Mladí súčasní architekti získali nedávno ocenenia za projekty vedúce k revitalizácii areálu, ktoré ale zostávajú len na papieri. Celková vízia pre znovuoživenie tejto časti blízko centra mesta verejnosti nebola predložená. Pamiatkový úrad SR vyhlásil začiatkom tohto roka tri objekty za kultúrne pamiatku, i keď podnet na riešenie desiatky objektov Meriny dostal už v roku 2009. V apríli areál navštívila aj ministerka kultúry SR a je veľmi zaujímavé, že na poslednú

Turbogenerátorovňa - národná kultúrna pamiatka

chvíľu niekto pár dní pred touto dôležitou návštevou zničil okná chránených objektov. Ministerstvo kultúry začiatkom júla vyhlásilo, že národnou pamiatkou bude len jedna budova z bývalého areálu, čím vyhovelo tlaku developera, a to za cenu vymazania historickej stopy najdôležitejšej fabriky v histórii mesta. Pritom areál Meriny je strategicky veľmi zaujímavý – vedľa železničnej a autobusovej stanice. Centrum mesta za rohom. Investor má plány na využitie časti areálu (cca 5 ha), ktoré mesto odobrilo, pričom je veľmi otáznne, či sú požiadavky investora v zmysle územného plánu. Má tam byť predovšetkým mega Kaufland, McDonald a cca 400 nadzemných parkovacích miest. Tým sa má zlikvidovať aj historická budova pradiarne, symbol Meriny patriaci k prvým stavbám v areáli podniku. Ministerstvo kultúry SR bohužiaľ nepotvrdilo pamiatkovú ochranu a rozhodlo v prospech investora. Pritom by tam mohlo byť nákupné stredisko s historickou fasádou, poschodový parkovací dom, ale aj obytné priestory. Miesto by zostalo aj na zeleň a kaviareň v historických priestoroch. Žeby ešte stále bola jedinečná šanca pre Trenčín – krajské mesto i kandidáta na Európske hlavné mesto kultúry 2026?

Oproti je nákupné stredisko Max, žíva často prázdnotou, aj keď má bezplatné podzemné parkovisko. Aj stred mesta býva často počas dňa poloprázdny. Prečo asi? Lebo možno „Laugaricio“, nie ten nápis na skalnej stene, ale nákupné stredisko s bezplatným parkoviskom a obchodnými reťazcami na opačnej strane mesta je stále plné a cesty tam preplnené.

Tak aj toto je to mesto kultúry Trenčín, ktoré tak rada navštevujem, a želám si, aby rozkvitavolo!

Zamyslenie na záver

Nielen v Rakúsku je snaha o záchranu industriálnych pamiatok a ich pretavenie na novodobé potreby. Celkom sa to darí. Viedeň ponúka mnoho úspešných príkladov – Ankerbrotfabrik, Schlachthof Sankt Marx. Aj v Linzi nájdete konkrétny príklad – areál na výrobu cigariet Tabakfabrik – architektonicky výnimočná budova a časť areálu sú pamiatkovo chránené. Mesto ho odkúpilo od majiteľov. Čo tam vzniká? Fungujú tam už priestory pre začínajúcich podnikateľov, regionálna agentúra tam práve otvorila International House a bude aj odtiaľ poskytovať služby pre obyvateľov regiónu. Jednu nechránenú časť zbúrali a postavili tam multifunkčný objekt s hotelom. Bzučí to tam ako v úli. A čo sa práve deje v Trenčíne? Festival Pohoda na letisku opäť fičí v limitovanej verzii. Hrad organizuje jednu výstavu za druhou a naozaj stojí za to ho navštíviť. Areál Meriny – bagre likvidujú históriu a kultúru. Zakladatelia textilky, francúzska rodina Tiberghienovcov, sa musia obracať v hrobe. Smútok a deštrukcia... Ale snáď sa situácia ešte zmení, snáď ešte zostáva nádej na znovuzrodenie a skultúrnenie tejto zaujímavej a historicky dôležitej časti mesta.

Ako sa menia priestory a miesta, v ktorých ste vy vyrastali, alebo tie, kde žijete?

Ako je to vo vašich mestách so záchranou industriálnych pamiatok a ich premenou? ■

Použité zdroje:

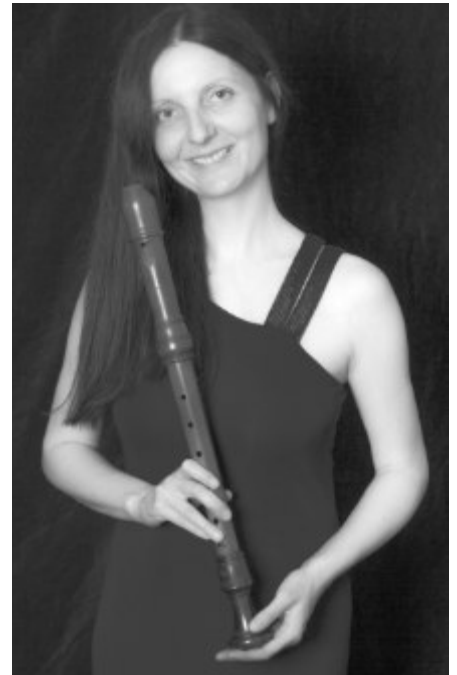
<https://premenymeriny.wordpress.com/>
<https://www.archinfo.sk/diela/studentska-praca-merina-vitaz-studentskej-ceny-cheddar-20.html>
https://100.scd.sk/detail/2611_Tiberghien-Merina-Trencin
<https://visit.trencin.sk/historia-mesta-trencin-v-datach-a-cislach/>
<https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/medialny-servis/aktuality-ministerstva-kultury/ministerstvo-kultury-rozhodlo-o-vyhlaseni-budovy-v-areali-byvaleho-zavodu-merina-zanarodnu-kulturu-pamiatku/>

Ingrid Fux

STRETNUTIE SO STAROU HUDBOU

Zaujímavé podujatie na tému porozumenia tradičnej starej barokovej hudbe pripravila pre priaznivcov nášho spolku **Mgr. art. Katarína Dučai – slovenská flautistka a hudobná pedagogička žijúca vo Viedni. Podujatie sa konalo online na YouTube kanáli vo večerných hodinách vo štvrtok 24. júna 2021. Spolu s moderátorkou programu Andreou Haškovou sa pokúsili poslucháčov viesť do tajov posolstva hudobných diel starých majstrov.**

Katarína Dučai venovala pozornosť najmä známym citátom, ktoré tvrdia, že jedine hudba je svetový jazyk, ktorému všetci rozumejú a netreba ho prekladať. Prehodnocovala toto tvrdenie, či je to naozaj tak, na základe svojich teoretických vedomostí, ktoré nadobudla počas odborného štúdia i bohatej praxe v tejto oblasti. Diskusné bloky boli oživené klasickými melódiami barokovej hudby v jej majstrovskom podaní. Pri počúvaní hudobných nahrávok prvotriednej štúdiovej kvality sme mali možnosť započúvať sa do pútavých melódií inštrumentov, ktoré originálnym spôsobom vyludzujú hudbu charakteristickú pre toto obdobie. Pri sledovaní hudobných ukážok z dielne J. S. Bacha, G. P. Telemanna a M. Blaveta mal poslucháč možnosť zamyslieť sa nad tým, či hudba skutočne rozpráva príbehy, ktorým všetci rozumejú? Je hudobná rétorika šifrovaným posolstvom, alebo zrozumiteľným jazykom? Diskusia na túto tému otvorila určité množstvo nových otázok, napr. aké miesto má klasická hudba v našom živote, ale tiež pomohla pozrieť sa na túto tému trochu z iného pohľadu a uvedomiť si aspekty, na ktoré je možné zamerať sa pri jej počúvaní.

Fotografie: Archív Kataríny Dučai

Hudobná pedagogička Katarína Dučai

Odľahčením témy boli zaujímavosti, ako sa kedysi výrobcovia hudobných nástrojov pokúšali ukryť ich do predmetov bežnej potreby, a to aj s praktickými ukážkami: napríklad vychádzková palička sa po malej úprave zmenila na flautu alebo píšťalu. Funkčnosť predmetu sa s obľubou menila tiež pri rôznych kladivkových pracovných nástrojoch či zbraniach. Riešili sme aj zaujímavú otázku, čo je čakana? Len málokto vie správne odpovedať, že je to názov palicovej flauty uhorského pôvodu, ktorá sa pravdepodobne vyvinula z pastierskych píšťalových palíc. Na základe množstva zachovaných exemplárov môžeme usúdiť, že v rakúskom cisárstve sa čakana tešil veľkej obľube. A tu sme sa opäť dostali k spojnicke medzi Rakúskom a bývalým uhorským územím našich predkov v podobe čakana – ľudového fúkacieho hudobného nástroja.

Počas relácie sme si uvedomili, že na otázku, či interpretácia a počúvanie hudby nevyžadujú predsa len tlmočníka, sa dá len ťažko jednoznačne odpovedať. Poslucháč mal možnosť zamyslieť sa nad tým, čo dávajú tieto momenty jemu samému, ako je pripravený prijímať tieto informácie a ako je schopný zahĺbiť sa do tajomstiev, ktoré sa skrývajú v tónoch klasickej hudby. Určite by bolo zaujímavé spoznať hudobnú interpretku Katarínu Dučai aj pri živom koncerte a vychutnať si tóny starej hudby v takom podaní, ako to mohli počuť milovníci hudobného umenia pred stáročiami. ■

S kolegami a študentmi bratislavského Konzervatória

Milé študentky
a milí študenti,

september sa nám mnohým spája s niečím novým a pre nás to zároveň znamená, že sa na Viedenskej univerzite o chvíľu začne nový akademický rok 2021/2022.

V mojom lektorskom pôsobení ma však nahradí nový vyslanec alebo vyslankyňa zo Slovenska. Dúfam, že spoločná práca bude pre obe strany obohacujúca a že v ničom nepoľavíte zo svojej vášne pre slovenčinu a slovenskú kultúru. Ja si z Viedne odnášam silnú životnú skúsenosť: možnosť pracovať v akademickom kolektíve, ktorý bol nielen motivovaný, ale aj veľmi profesionálny, a príležitosť stretnúť úžasných študentov, ktorí za fasádou rezervovanosti skrývali neobyčajné talenty. Počas svojho pôsobenia som sa musela konfrontovať s niekoľkými výzvami, pričom najväčšou bola zaiste online výučba, keď som so študentmi nemala vizuálny (iba akustický) kontakt, a taktiež to, že všetky naše online jazykové semináre a prednášky sme zaznamenávali. Študentom to však prinieslo väčšiu slobodu a možnosť navštevovať aj také prednášky, ktoré by im inak kolidovali v rozvrhu.

Na záver by som sa chcela poďakovať aj šéfredaktorky tohto časopisu – pani Ingrid Žalnevovej, že na týchto stránkach vytvorila platformu, kde aj naši študenti môžu sprostredkovať niečo zo svojho myšlienkového sveta. Ďakujem ti, Viedeň, za krásne strávený čas. :-)

Srdečne
Vaša Viki

SLOVENSKÉ ĽUDOVÉ PIESNE ZAKARPATSKA

Bohatá a pestrá slovenská ľudová slovesnosť a pozoruhodné autentické slovenské piesne sa storočia šíria na území pod Karpatmi. Zakarpatský folklorista Jurij Turjanicja ich zozbieral a vydal knižne pod názvom *Slovenské ľudové piesne Zakarpatska* (Užhorod, 2019).

Na Zakarpatsku žije viac než 12 tisíc Slovákov. Hoci dejiny tejto oblasti západnej Ukrajiny boli a sú úzko spojené s dejinami Slovenska, téma Slovákov žijúcich na Zakarpatsku je stále ešte málo preskúmaná a známa. Existuje veľa dokladov o našich tesných vzťahoch, napr. podľa sčítania obyvateľstva v roku 1921 z takmer 600 tisíc obyvateľov Podkarpatskej Rusi (bývalý názov Zakarpatska) bolo takmer 20 tisíc českej a slovenskej a viac ako 10 tisíc nemeckej národnosti (najmä z Dolného Rakúska). Samozrejme, že táto etnická pestrosť prispievala k obohacovaniu jazyka, čo sa odrážalo aj v ľudových piesňach na tomto území. Ako uvádza autor Jurij Turjanicja: „*Naše Zakarpatsko, obklopené Karpatmi, je malou otcinou pre ľudí rôznych národností a etnických skupín. Čo svet svetom stojí, bývajú tu Horali, Rusínmi sa nazývajú. Žijú tu Slováci, Česi, Maďari, Nemci a Rumuni, Ukrajinci a Rusi... a všetci s veľkou úctou jedného voči druhému vo vzájomnom porozumení.*“ Práve táto otvorenosť k iným kultúram, tradíciám a jazykom (hoci aj podobným alebo takmer identickým) bola rozhodujúcim faktorom pri ich akceptácii, ba až aktívnom preberaní. „*Na Zakarpatsku sú vo veľkej úcte ľudia, ktorí hovoria a spievajú nielen v jednom jazyku. Ľudová múdrosť tvrdí: Len ten človek v radosi a šťastí pracuje a žije, ktorý rôzne piesne spieva, veľa priateľov má a niekoľko jazykov ovláda. Sám Boh takéhto človeka zachraňuje a nadeluje dlhými rokmi života,*“ píše autor.

Slovenské ľudové piesne Zakarpatska sú svojské, nenapodobiteľne lyrické, líšia sa motívmi, obraznosťou a jazykovo-štylistickými príznakmi, fungujú paralelne a v tesnom kontakte so starodávnymi rusínskymi ľudovými piesňami. Autor ich charakterizuje: „*Diela mierumilovných ľudí, ktorí žijú pod Karpatmi vo viacjazyčnom kraji, uctievať svoju Zem, ospevujú ju v ľudových piesňach, ktoré vychádzajú z hlbín ich srdca.*“ Veľká časť týchto piesní sa natoľko udomácnila na tomto území, že už neevdujeme ich slovenský pôvod. Medzi najpopulárnejšie ľudové piesne na Zakarpatsku patria slovenské ľudové koledy, vianočné a novoročné piesne, napríklad koleda *Narodil sa Kristus Pán*.

Podľa recenzentky knihy doc. PhDr. Marianny Sedlákovej z Filozofickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach: „*Po predchádzajúcom podobnom vydaní zozbieraných českých ľudových piesní, ktoré sa v tejto oblasti dodnes spievajú, tentoraz siahol (Jurij Turjanicja) po piesňach slovenských, nerozlišujúc ich nárečovú diferencovanosť, aj preto sú medzi nimi piesne západoslovenské, stredoslovenské, východoslovenské, ale aj piesne rusínske, teda piesne slovenských Lemkov. Piesne sú žánrovo a tematicky pestré, vydavateľia ich zoradili do deviatich kapitol cez piesne náboženské, uspávanky, svadobné piesne až po piesne tanečné.*“

Niekoľkoročná práca Jurija Turjanicju je spojená s jeho vášňou – so svetom mýtov, čarov a tajov našich predkov. Práve ľudová slovesnosť a piesňová tvorba nám umožní spoznať ich. Cieľom tohto bilingválneho vydania je predovšetkým zaujať nielen odborníkov

Foto: Archív Olhy Norby

danej oblasti, ale aj iných záujemcov, ktorí si kultúrne dedičstvo jednoducho vážia, aj keď, ako poznamenáva doc. PhDr. Marianna Sedláková, „*všetky v textoch zaznamenané jazykové osobitosti si zaslúžia samostatnú jazykovednú štúdiu.*“ ■

Olha Norba, zberateľka ľudových piesní
a redaktorka tejto knižky

I. VIANOČNÉ A NOVOROČNÉ PIESNE (1 – 21)

I. Z jednej strany chvojka

Z jednej strany chvojka,
A z druhej borievka.
Pasú tam pastuškovia,
Jedia kašu zrnka.

A prišiel k nim Anjel,
A tak jim povedal,
Kristus že sa narodil,
Aby každý vedal.

Kubo vezmi rohu,
Chvala Pánu Bohu.
Alleluja, Alleluja,
Chvala Pánu Bohu!

O OPICIACH, MUCHÁCH A SOMÁROCH VO FRAZEOLOGIZMOCH

V minulom čísle Pohľadov sme sa zaoberali nemeckými a slovenskými frazeologizmami, ktoré súvisia so zvieratami. Táto téma je nielen veľmi vzrušujúca, ale aj obzvlášť rozsiahla. V tomto čísle som sa rozhodla pokračovať.

Začneme opicou. Toto zviera vystupuje v slovenskej aj českej frazeológii a objavuje sa aj v nemeckých frazémach. Ak chceme po slovensky povedať, že je niekto opitý, môžeme hovoriť, že *má opicu*. Tento frazeologizmus môže mať pôvod vo fonetickej podobnosti slova *opica* s frázou *opiť sa*. Avšak podobné frázy nájdeme aj v iných jazykoch vrátane nemčiny. Aj keď je neobvyklé (ale nie nemožné) povedať po nemecky, že niekto má opicu, v nemčine existuje frazeologizmus *einen sitzen haben* (mať niekoho sedieť), čo je vlastne skrátenie predtým bežnej formy *einen Affen sitzen haben* (mať sedieť opicu). Takže nemecký frazeologizmus, ktorý sa používal najmenej od 18. storočia, mohol byť prevzatý zo slovanského jazyka. Jedným z rozdielov medzi nemčinou a slovenčinou je, že frazéma *vyspávať opicu* (alebo *vyspať sa z opice*) v nemčine neexistuje. Iný bežný frazeologizmus týkajúci sa opíc však je v oboch jazykoch rovnaký: v nemčine môžeme povedať *sich zum Affen machen* a v slovenčine – *robiť zo seba opicu* vtedy, keď sa človek blamuje až do špiku kostí – mimochodom, toto vyjadrenie nájdeme aj v nemčine: *sich bis auf die Knochen blamieren*. Bohužiaľ, veľmi krásny slovenský frazeologizmus *byť sto rokov za opicami* v nemeckom jazyku nejestvuje. Namiesto toho sa po nemecky povie: *hinterm Mond leben* (žiť kdesi za Mesiacom).

V ďalších frazeologizmoch, ktoré ma zaujali, sa vyskytujú rôzne druhy hmyzu. V oboch jazykoch je ich skutočne veľa. Jedným z najznámejších

Koľko frazeologizmov s opicou vám zide na um?

slovenských je slovné spojenie *nasadiť chrobáka do hlavy*. V nemčine existuje veľmi podobná frazéma, nejde však o chrobáka, ale o blchu, ktorú niekomu nasadia do ucha namiesto do hlavy (*jemanden einen Floh ins Ohr setzen*). Na rozdiel od slovenčiny v nemčine nemôžete povedať, že je niekto *šťastný ako blcha*. Zaujímavé je, že sa pocit šťastia spája so Snežným kráľom – *sich freuen wie ein Schneekönig*, alebo tiež s malým dieťaťom (*sich freuen wie ein kleines Kind*). O muchách je v oboch jazykoch niekoľko prísloví a frazeologických spojení. Napríklad tak v slovenčine, ako aj v nemčine možno povedať o človeku, ktorý je veľmi dobromyseľný, že *neublíži ani muche* (po nemecky: *er tut keiner Fliege etwas zuleide*). Alebo môžeme po slovensky aj po nemecky povedať, že niekto zabije *dve muchy jednou ranou* (*zwei Fliegen mit einer Klappe schlagen*), ak urobí dve veci naraz. Aj frazeologizmus *umierať ako muchy* – *sterben wie die*

Fliegen existuje v oboch jazykoch. Odvoláva sa na masívne úhyny múch na jeseň každého roka. Existuje tiež takmer identický nemecký ekvivalent slovenského príslovia z *núdze čert i muchy lapá*, ibaže čert v ňom muchy nelapá, ale sa ich nažerie (*in der Not frisst der Teufel Fliegen*). Mimoriadne zaujímavé je aj porovnanie dvoch ďalších frazeologizmov z ríše hmyzu: Keď niekto preháňa a predstavuje bezvýznamnú vec ako veľký problém, hovoríme po nemecky, že z komára urobí slona (*aus einer Mücke einen Elefanten machen*). V slovenčine existuje melodickéjší, krajší variant: *robiť z komára somára*.

Mimochodom, somár aj slon zohrávajú tiež nemenej významnú úlohu v slovenskej i nemeckej frazeológii. Ak je niekto hrubý a ťažkopádny, v oboch jazykoch sa povie, že *sa správa ako slon v porceláne*. V nemčine je ale presnejšie vymedzené miesto – obchod s porcelánom: *sich benehmen wie ein Elefant im Porzellanladen*. Podobne hovoríme v oboch jazykoch, že niekto *má pamäť ako slon*, keď si všetko dobre pamätá (po nemecky *ein Gedächtnis wie ein Elefant haben*). Čo sa týka somára, ten zjavne nepožíva veľkú vážnosť ani v jednom jazyku. Napríklad v nemčine aj slovenčine sa o tvrdohlavom človeku hovorí, že je neústupný ako osol/somár (po nemecky *störrisch/stur wie ein Esel*). Tiež môžeme povedať, že niekto *je hlúpy ako somár* – *dumm wie ein Esel*. Blízky príbuzný somára nájdeme aj v iných frazeologizmoch. K najznámejším patrí slovenské príslovie *Darovanej kobyly/darovaneému koňovi na zuby nehľadia*. Toto príslovie existuje aj v nemeckom jazyku, ale iba vo variante s koňom a nehľadí sa mu pritom na zuby, ale do papule (*Einem geschenkten Gaul schaut man nicht ins Maul*).

Podobne ako v minulom článku na túto tému aj teraz musím konštatovať, že porovnanie slovenských a nemeckých frazeologizmov, najmä tých, ktoré sa týkajú zvierat, je veľmi zaujímavé. Nie sú tu len rozdiely, ale predovšetkým pôsobivé podobnosti medzi týmito dvoma jazykmi. ■

Agnes Poitschek

Foto: (C) pexels - Antony Trivet

Ani slony a somáre to vo frazeologizmoch nemajú jednoduché...

Foto: (c) pexels - Rodrigo DelPer

Foto: (C) pexels - Pixabay

KOLO, KOLO MLYNSKÉ...

Keď sa ma niekto opýta na môj koníček alebo ma chce lepšie spoznať, tak rýchlo zistí, že sa veľmi zaujímam o mlyny, mlynárstvo a Holandsko. Túto svoju vášeň by som ani nedokázal utajiť. Každý, kto navštívi môj domov a moju izbu, ocitne sa v múzeu mlynárstva a Holandska.

Čo ma fascinuje na veterných mlynoch? Na túto otázku by som mohol asi napísať celú knihu! V histórii existovali mlyny už od roku 500 p. n. l. – v období starých Rimanov, ale vtedy mlynské kamene otáčali otroci alebo ťažné zvieratá. Tieto staré mechanizmy sa dosť podobajú našim dnešným ručným mlynčekom, ktoré má každá gazdina vo svojej domácnosti, aby mohla pomlieť napríklad orechy alebo mak.

Z dávnej minulosti, konkrétne z doby kamennej, sa tiež našli staroveké mlyny, ktoré sa skladajú z dvoch kameňov, medzi nimi trením rozdrvovali zrno, kosti a iné potraviny. Počas 12. a 13. storočia sa potom začali stavať mlyny, pričom vodné mlyny existujú dlhšie než veterné, pretože technika, konštrukcia a fungovanie veterného mlyna sú omnoho zložitejšie a náročnejšie. Zaujímavé je aj to, že mlynári sa nevenovali a nevenujú len mletiu obilia, ale taktiež sú stolármi, kamenármi a meteorológmi. Okrem toho bol každý mlynár závislý od úrody farmárov, od vetra, ale aj od finančných prostriedkov, z ktorých bolo treba platiť opravy, zamestnancov alebo dokonca i nový mlyn.

V Rakúsku máme už iba jeden plne funkčný veterný mlyn, v ktorom ešte stále melieme zrno. Nachádza sa v meste Retz, ktoré je vzdialené od Viedne približne 100 km. Kvôli jeho blízkosti k českým hraniciam sa tam často objavujú aj českí turisti a cyklisti, ktorí sa vždy čudujú, ale hlavne usmievajú, keď sa im prihovorím po česky alebo po slovensky. V našom veternom mlyne sprevádzam návštevníkov a oboznamujem ich s históriou nášho mesta aj mlyna, mlynárskeho remesla a tiež so základnými princípmi počasia. Prečo túto prácu robím? Mlynárstvo je jedno z mnohých remesiel, ktoré čím ďalej tým viac zanikajú, a ja chcem svojou prácou mlynára dosiahnuť, aby ľudia na túto telesne namáhavú a náročnú prácu nezabudli a aby sa prípadne u niekoho ďalšieho tak vzbudil záujem o toto povolanie a podobná fascinácia ako u mňa. Možno týmto spôsobom získame nových záujemcov i podporovateľov. Aj keď sa to nezdá, mletie zrna vo veternom mlyne si vyžaduje poriadny kus práce, ale ja to robím rád, dobrovoľne a s veľkou radosťou, ktorú si návštevníci veľmi cenia, a tak od nich často dostávam nielen úsmevy, ale aj zaujímavé otázky na témy vzájomnej konverzácie. Proste túto prácu milujem, aj keď je ťažká, a dúfam, že tomuto remeslu sa budú venovať aj ďalšie generácie.

Preto som sa rozhodol, že toto leto sa vyučím za mlynára, lebo mám veľkú úctu a rešpekt voči našim predkom, ktorí tento systém vyvinuli. Môj kurz bude trvať dva mesiace a absolvujem ho v Holandsku. Teším sa, že spoznám veľa mlynárov aj mlynov, že nazbieram mnoho skúseností z praxe, ktoré potom budem môcť využívať anáročnú podávať ďalej v Rakúsku. V Holandsku sa ešte veľa ľudí živí mlynárstvom. Avšak len

Veterný mlyn v meste Retz - vysoký 13 metrov

málokto vie, že tam nestoja iba mlyny na drvenie obilia, ale aj na vypumpovanie vody, aby mali ľudia kde žiť, a tiež na rezanie dreva, na výrobu papiera, korenia, farieb a ďalších produktov. Mlyny neslúžia iba na mletie obilia, ale plnia omnoho viac funkcií. To, čo ich spája, je pohon vetrom alebo niekedy aj vodou. Títo drevení a kamenní obri fungujú bez elektriny, plynu alebo iného umelého pohonu.

Čím viac som sa zaoberal mlynárstvom a mlynmi, tým viac som si kladol aj filozofickú otázku, čo ma na tom vlastne fascinuje? Po dlhšom čase som sa aj ja sám začal porovnávať s mlynom a pritom som zistil, že nie sme až takí rozliční. Mlyn sa jednorazovo postaví a viac nepotrebuje, iba sem-tam menšiu opravu alebo rekonštrukciu, funguje niekoľko desaťročí, nikdy sa nestá-

zuje a dáva všetko, čo má. Nikdy nechce žiadnu odmenu a je tu pre nás nepretržite. Tak podobne sa cítim aj ja. Ja som sa jedenkrát narodil, veľa nepotrebujem, som vďačný za všetko a snažím sa dávať všetko, čo môžem a na čo mi stačia sily. Jediný rozdiel je iba v tom, že sa mi niekedy nechce pracovať alebo niečím sa zaoberať, namiesto toho radšej ležím doma a odpocívam. Ale to je asi všetko.

Dúfam, že som vás aspoň trochu inšpiroval na výlet vo vašom voľnom čase a že sa niekedy uvidíme v Retzi v našom veternom mlyne. Pri pohárikú vína alebo hrozňovej šťavy sa tam pobavíme o mlynárstve, Holandsku aj všetkom ostatnom. ■

Thomas Wolf

Na mlyne je aj zábava...

Alexander Žemla

O EMIGRÁCII ANABAPTISTOV NA ÚZEMIE DNEŠNEJ MORAVY A SLOVENSKA

Habánsky dom vo Veľkých Levároch

Foto: Valéria Micháleková, Kultúrny dom V. Leváre

Švajčiarsky film režiséra Stefana Haupta z roku 2019 o reformátorovi Ulrichovi Zwingliovi videlo mimoriadne veľa divákov. Podnetom na jeho vytvorenie bolo päťsté výročie reformácie vo Švajčiarsku. Tvorcovia filmu stvárnilo pôsobenie tohto katolíckeho kňaza-reformátora v Zürichu od roku 1519. Zwingli poznal aj učenie Martina Luthera, no presadzoval svojbytnú predstavu o viere a interpretácii Biblie – podľa jeho presvedčenia bol Ježiš hlavou cirkvi a namiesto omše ponechal len kážeň, čítanie Písma svätého a modlitbu. Zwingliho prívrženci si osvojili jeho radikálne odmietanie bohatstva cirkvi a odstránili obrazy z kostolov (bohužiaľ, ale aj veľa umeleckých pamiatok). Ako humanista sa angažoval aj za zlepšenie sociálneho postavenia chudoby, pozdvihol postavenie žien vo vtedajšej spoločnosti a spresnil tiež interpretáciu kresťanskej morálky v každodennom živote. Film ukázal nielen šírenie reformácie do susedných oblastí, ale aj náznaky roztržiek, či už s kostnickým biskupom a s katolíckymi kantónmi, ako aj drastické upálenie iného reformovaného farára Jakoba Kaisera či brutálne zúctovanie s viacerými anabatistami (novokrstencami) utopením v rieke Limmate, ktorému sa Zwingli nepodarilo zabrániť. Film sa končil poslednou Zwingliho aktivitou – službou poľného kazateľa v bitke pri Kapel am Albis, z ktorej sa ani on sám už nevrátil.

Vystahovanie anabaptistov

Ďalší osud anabaptistov, ktorí medzi iným radikálne odmietali registráciu novonarodených detí, platenie daní, poslušnosť svetskej a cirkevnej vrchnosti, akékoľvek násilie, ako aj súkromné vlastníctvo, sa už vo filme nespomína. Z histórie však vieme, že mnohí z nich, a bolo ich niekoľko tisíc – nielen zo Švajčiarska, ale aj z Tirolska a Bavorska, sa vo veľkých skupinách vysťahovali a usadili na južnej Morave (od roku 1526), v tom čase časti habsburského Rakúska, a na dnešnom západnom Slovensku (od roku 1545), vo vtedajšom Uhorsku. Vo väčšine prípadov im povolenie usadiť sa umožnili nekatolícki feudáli, ktorým odvádzali časť svojich výrobkov. Pristáhovalci priniesli okolo štyridsať nových remesiel, vynikali ako stavitelia vodovodov a mlynov, veľmi zruční boli v hrnčiarstve, vo výrobe stavebnej keramiky, v spracovaní kože, v kováctve, ženy sa uplatnili ako krajčírky a tkáčky. Pri vymaľovaní hrnčiar-ských a keramických výrobkov nepoužívali červenú farbu ako protest proti krviprelievaniu. Racionalitou technologických postupov obohatili miestne hospodárstvo. Z remesiel novousadlíkov sa stala najznámejšou a najpozoruhodnejšou výroba hlinených nádob, polievaných nepriezračnou číničito-olovnatou glazúrou. Jej názov – fajanská keramika – je odvodený od talianskeho mesta Faenza, odkiaľ bola táto technológia prevzatá.

V novej domovine

Novousadlíci boli izolovaní od domáceho obyvateľstva, žili v pospolitostiach do tristo ľudí v jednej dedine, mali vlastnú samosprávu a všetky výrobné prostriedky boli spoločné. V domoch mali na prízemí dielne, sklady, kuchyňu a školu, na poschodí izby pre jednotlivé rodiny. Keďže odmietali prepych, chodili skromne oblečení, deti zostávali u rodičov do druhého roku života, potom boli spoločne vychovávané v škole. V spoločenstve bolo stravovanie, ubytovanie a aj zaopatrenie v starobe zadarmo. Zvláštne postavenie mali tzv. správcovia, ktorí obstarávali nákup surovín, zabezpečovali objednávky, kontrolovali technológiu a odpredaj výrobkov. Slovanské domáce obyvateľstvo nazývalo nových pristáhovalcov Habáni (pravdepodobne od skomoleniny slov „Haus haben“) alebo hutterskí bratia (podľa zjednotiteľa ich viery Jakoba Huttera). Pristáhovalci sa zmiešali s miestnym ľudom približne až po 150 rokoch, keď sa zhoršili pomery v dôsledku tureckých nájzdov. V tom čase už prestávali hospodáriť spoločne, v ich viere vznikli prvé trhliny, vysťahovávali sa v menších skupinách do okolitých dedín a mestečiek. V čase panovania Márie Terézie, v období násilnej rekatolizácie vo veľkom opúšťali naše územia, odchádzali na americký kontinent alebo do krajín východnej Európy. Samozrejme, že sa nevysťahovali všetci. Ich priezviská dodnes prezrádzajú ich možný pôvod.

Blížiaci sa 500. výročie tejto emigrácie anabaptistov na naše územia by si zaslúžilo dôstojnú historickú rekapituláciu. Je možné, že sa nám Slovákom a Čechom žijúcim vo Švajčiarsku, Rakúsku a Nemecku podarí pozvať z Bratislavy či Brna fundovaných historikov na túto tému. Alebo že by sa táto doba stala námetom na ďalší historický film? Za pospolitost Slovákov a Čechov, ktorí pred vyše päťdesiatimi rokmi našli vo Švajčiarsku, Rakúsku a Nemecku nový domov, rád skromne konštatujem, že aj naši predkovia tým tisícom švajčiarskych, bavorských a tirolských novokrstencov pred takmer pol tisícročím umožnili nájsť na dlhý čas nový domov... ■

Autor ďakuje touto cestou za cenné pripomienky a korektúry historikom prof. Dr. Ladislavovi Tajtákovovi (1921 – 2020), ktorý sa bohužiaľ nedožil publikovania tohto článku, a lic. fil. Štefanovi Sandmeierovi.

Fotografie: R. Svíba, Záhorské múzeum v Skalici

Vývesný štít džbánkarskej dielne z roku 1781

Fajanský džbán zo Sobotište

Pán Alexander Žemla nám okrem príspevku poslal do redakčnej pošty aj tieto povzbudzujúce slová: *Vážená redakcia, veľmi pekne Vám ďakujem za zaslané Pohľady, ktoré ma vždy potešia a pookrejú. Mám radosť a zároveň Vám trochu závidím, že žijete len na skok od Slovenska, tak blízko ku bohatým*

kultúrnym a historickým klenotom z našej minulosti a i súčasnosti. Vďaka kvalite Vašej redakčnej práce sa čitatelia Pohľadov môžu na každé budúce číslo len tešiť... Rád by som sa Vám za Vašu láskavosť aspoň čiastočne odvdáčil tým, že Vám posiadam môj článok.

Ingrid Žalneva

UDRŽATEĽNÝ CESTOVNÝ RUCH A ALPSKÁ KUCHYŇA

Vráťme sa do obdobia pred pandémiou. Z cestovného ruchu sa stala neskutočne masová záležitosť, pričom mnohí cestovali hlavne preto, aby mohli potom svoje sociálne siete plniť čo najväčším počtom fotografií. Pandémia nám na určitý čas drasticky zredukovala možnosti cestovania, no na druhej strane prispela aj k posunu v zmýšľaní, keď sa čoraz viac zvyšuje záujem o bezpečný, čistý a udržateľný cestovný ruch.

Udržateľná alpská kuchyňa v Seehoteli Bellevue - krevety z Rakúska, a nie z ďalekého sveta

Podľa prieskumu britskej medzinárodnej spoločnosti YouGov2020, zaoberajúcej sa globálnym výskumom verejnej mienky, každý desiaty európsky dovolenár uprednostňuje pri výbere ubytovania ekologické hotely, šetrné k životnému prostrediu. Zaujímavá je aj informácia od independent.co.uk z 15. februára tohto roku, podľa ktorej by až jedna tretina dospelých pri svojich cestovateľských aktivitách chcela byť ekologicky aj sociálne viac uvedomelá, pričom prevažnú časť tvoria mladí ľudia vo veku 18 – 24 rokov.

Spoločensky zodpovedný cestovný ruch

Cestovný ruch ako jedno z najväčších hospodárskych odvetví prispieva ku globálnym zmenám. Podľa správy Európskeho parlamentu o vytvorení stratégie EÚ pre udržateľný cestovný ruch z 3. marca 2021 zamestnáva toto odvetvie priamo alebo nepriamo 27 miliónov ľudí, čo je 11,2 % z celkového počtu pracovných miest v EÚ, a v roku 2019 predstavovalo 10,3 % hrubého domáceho produktu EÚ. Zároveň však produkuje až 8 % celosvetových emisií CO₂. Dopady turizmu na prírodu, kultúru i miestne obyvateľstvo môžu byť teda pozitívne aj negatívne. Napríklad spotreba zdro-

Pohľad na Zell am See z "domáceho" kopca Schmittenhöhe

Fotografie: Ingrid Žalneva

ZELL AM SEE – KAPRUN

V jednom z najkrajších kútov Rakúska

voj v hoteloch často prevyšuje lokálny štandard, veľká mobilita vedie k zvýšenej produkcii emisií skleníkových plynov atď. Nekontrolovateľný rozvoj cestovného ruchu môže tak napokon viesť k zničeniu toho, kvôli čomu do danej oblasti návštevníci chodia, či už je to príroda alebo kultúrne dedičstvo. Prírodný priestor aj zdroje sa stávajú preťažené, atraktivita destinácie klesá.

V poslednom čase sa však k pojmu cestovný ruch pridávajú rôzne prívlastky: zelený, ekologický, uvedomelý, nežný, inteligentný či udržateľný (nachhaltiger Tourismus po nemecky alebo sustainable tourism po anglicky). U všetkých týchto názvov ide v podstate o to, aby sa prehodnotila doterajšia stratégia ďalšieho rozvoja a zaviedli také manažérske opatrenia, aby sa uspokojili požiadavky tak turistov, ako aj obyvateľstva v dovolenkových oblastiach, no zároveň aby sa zdroje využívali tak, aby sa zachovali základné ekologické procesy, biologická druhová rôznorodosť, životu dôležité systémy i kultúrna integrita aj pre ďalšie generácie, t.j. aby sa v destináciách eliminovalo riziko ohrozenia alebo straty tých prvkov a hodnôt, od ktorých je nimi ponúkaný produkt závislý.

Zell am See – Kaprun (spolková krajina Salzburgsko) je jedným z popredných turistických regiónov v Rakúsku. Jedinečný prírodný svet medzi ladovcami, horami a jazerami ponúka nielen raj pre lyžiarov, ale tiež množstvo ďalších turistických atrakcií v každom ročnom období. S témou udržateľného cestovného ruchu sa tu zaoberajú už dávnejšie. Vďaka komplexnej podrobnej koncepcii dokázali zvládnuť nad deviatimi ďalšími rakúskymi regiónmi – modelový projekt, ocenený Klimatickým a energetickým fondom, pripravovali jeden a pol roka. Pozostáva z jedenástich opatrení, ktoré sa budú realizovať v období troch rokov. Opatrenia sa v zásade týkajú troch hlavných oblastí: mobility, infraštruktúry a regionálneho zaobstarávania. Zell am See – Kaprun sa tak stáva modelový „Klima und Energie Tourismusregion (KEM)“. V rámci formovania klimaticky neutrálnej budúcnosti región zvyšuje povedomie o uhlíkovej stope, a tým ponúka

Lúčne rezy od šéfkuchára Alfreda Bürkiho v reštaurácii Sonnkogel

Jedinečná atmosféra Zellského jazera

možnosť aktívne sa podieľať na ochrane životného prostredia. V súčasnosti až 80 % emisií CO₂ prázdninovej dovolenky je spôsobených príchodom a odchodom. KEM preto podporuje verejné cestovanie a alternatívnu mobilitu. Vďaka výhodnej polohe vlakovkej stanice uprostred mesta sa Zell am See stáva miestom, kam sa dá kedykoľvek flexibilne a pohodlne dostať. Po príchode je k dispozícii veľa možností udržateľnej mobility, takže by hosťom počas pobytu vôbec nemalo chýbať auto. Výrazne by sa mala zvýšiť mobilita elektrickými bicyklami – u hostí aj miestneho obyvateľstva. KEM tiež poskytuje komplexné energetické poradenstvo pre podniky cestovného ruchu v regióne (solárna energia, ekologické a ekonomické alternatívy k starým vykurovacím systémom, využívanie odpadového tepla a pod.). Kongresové stredisko v Zell am See bude slúžiť aj na stretnutia so zástupcami ďalších regiónov za účelom výmeny skúseností v tejto problematike a zároveň aj miestni obyvatelia budú mať možnosť získať predstavu o jednotlivých rozvojových krokoch. Nemenej dôležitým opatrením je trvalo udržateľné zaobstarávanie. KEM redukuje dodávateľské reťazce a výrazne podporuje lokálnych výrobcov prostredníctvom centrálnej platformy. Súčasne sa snaží posilniť aj povedomie hostí o regionálnych produktoch.

Alpská kuchyňa a Via Culinaria

Alpská kuchyňa zjednocuje kuchárske tradície celého alpského priestoru. Jej centrom je Salzburgsko, nikde inde totiž nestojí za sporákom tak veľa špičkových kuchárov. Avšak alpské pochúťky sa nepodávajú len v reštauráciách ocenených kuchárskymi čiapkami (Hauben), ale tiež v tradičných hostincoch, horských podnikoch aj chatách. V hlavnej úlohe alpskej kuchyne sú domáce prísady z lesov, jazier, horských lúk a pastvín (almy) či záhrad od lokálnych farmárov a výrobcov, ktoré odrážajú tradíciu, ako aj nezaameniteľnú krajinu s celým jej prírodným bohatstvom. Dnes už je veľa hostí, ktorí chcú presne vedieť, akej kvality je a odkiaľ pochádza to, čo majú na tanieri. Samozrejme, že čím merali prísady kratšiu cestu, tým lepšie. Alpská kuchyňa sa preto tiež môže označiť ako udržateľná. Je nielen čerstvá a chutná, ale aj inovatívna. To znamená, že sa pokrmy pripravujú síce podľa starých (často až storočných) receptov, ale veľký priestor sa ponecháva aj pre kreativitu kuchára a jeho novú interpretáciu tradičného pokrmu. Zväčša ide o používanie väčšieho množstva zeleniny a menej mäsa, čím sa potom hotové jedlo stáva ľahšie. Bohaté zastúpenie v týchto jedinečných kulinárskych kompozíciách majú lokálne bylinky a korenie. O tom, že

sú pokrmy tejto modernej alpskej kuchyne, vychádzajúcej zo základov tej starej, tradičnej, naozaj vydaté a chutné, som mala možnosť presvedčiť sa 24. júna počas krstu publikácie Via Culinaria v arietLounge, ktorá sa nachádza pri stanici lanovky Schmittenhöhebahn. Ochutnali sme tu miešaný nápoj s likérom z čiernych ríbezlí a sirupom zo smrekových výhonkov, srnčie mäso dusené v sene, jahodový kaviár, biohovádzí jazyk s chrenom a rebríčkom, jeleniu šunku s jarabinovým krémom a veľa ďalších špeciálov, pri ktorých si na svoje prišli nielen naše chuťové poháriky, ale aj zrak. Via Culinaria je kulinársky sprievodca, ktorý vydáva SalzburgerLand Tourismus už viac ako desať rokov. Predstavuje desať trás krížom-krážom cez Salzburgsko, napríklad trasu zameranú výlučne na Hauben-reštaurácie alebo pre milovníkov rýb, bylín, mäsa a pod. Vyše 200-stranová brožúra obsahuje 300 pôžitkových adries nielen reštaurácií, ale aj lahôdkových obchodíkov, včelárov, pestovateľov zeleniny, výrobcov syrov a pod. ■

Použité zdroje:

Správa Európskeho parlamentu o vytvorení stratégie EÚ pre udržateľný cestovný ruch 2020/2038(INI)
www.salzburgerland.com
www.zellamsee-kaprun.com

Workshop na pečenie chleba v Kaprun - atrakcia pre domácich aj turistov

Aj Gipfelfrühstück pod Kitzsteinhornom v najvyššie položennej reštaurácii v Salzburgsku (3 029 m n. m.) pozostáva hlavne z regionálnych produktov

Milí moji,

tak sa mi zdá, že v poslednom čase je vo svete všetko akosi naopak. Kde je niečoho naozaj treba, tam to veľmi chýba. A tam, kde ani tolko netreba, sa dostáva priveľa. Napríklad také letné dažde. Vedia narobiť toooooľko škody: zatopíť celé ulice, domy, školy. A niekedy zase nezaprší a nezaprší. Ach, voda, vodička, si taká vzácna. Ako veľmi by som si želala, aby si bola na svete spravodlivo rozdelená.

Myslím na krásne Neusiedlersee, lebo sa mu tento rok neušlo tolko vody, ako bývalo zvykom. Predstavte si, že hladina tohto nádherného jazera na hranici s Maďarskom v lete klesla až o 30 cm. Nielenže nemohli plachetnice pre nízky stav vody vyplávať zo svojich prístavov, aj mnohé zvieratká stratili svoj životný priestor.

Čo myslíte, vypráši Perinbaba tento rok svoje biele perinky nad Neusiedlersee a doplní tak chýbajúce zásoby vody v podobe snehu? Vypráši ich dostatočne aj na alpských lyžiarskych stráňach? Veľmi by som si želala, keby sa z tej snehovej prikrývky ušlo dosť aj pre ľadové medvede na severnom póle.

Hm, musím si tú vzácnu tekutinu viac vážiť. Veď koľko sme jej už minuli mnohonásobným umývaním a dezinfikovaním rúk počas tej protivnej koronovej epidémie. Pri umývaní zúbkov nemusim mať naplno pustný vodovodný kohútik. A poliať kvietky môžem aj vodou, ktorou som predtým poumývala zeleninu do šalátu.

Skúste to takto aj vy! Ktovie, možno spoločne ušetríme tolko vody, že nám potom na oplátku padne v podobe dažďa do vysychajúceho Neusiedlersee. Alebo aj niekde inde. Tam, kde je to naozaj treba.

Tešme sa teda spolu z každej jesennej dažďovej kvapky, z každej zimnej snehovej vločky.

Vaša Ela

Predstavujem sa vám ja, Šípková Ruženka prvá - Jozefínka Nagy

RUŽENKA MOJA, ZOBUĎ SA!

Najprv ti skrsne v hlave myšlienka, potom sa tam zahniezdi veľmi hlboko a nedá ti spávať. Potom, keď sa už rozhodneš myšlienku zrealizovať a máš už aj predstavu, ako na to, nedá sa to zastaviť. Ale keď sa po dlhých hodinách prípravy pozrieš na svoje dielo, zrazu ťa pochytiť obavy, či tá idea bola rozumná.

Nápad s rozprávkou o Šípkovej Ruženke priniesla Cilka Kersch. Namaľovala krásny zámoček, kreatívne spracovala scénu, zo škôlky požičala kostýmy princezien a rytierov, nachystala texty piesní pre všetkých a s veľkou láskou napiekla aj krásne medovníkové srdiečka a princezné. A potom sme už netrepeľivo čakali na našich malých hercov... Prichádzali postupne a nevedeli sa vynachudovať. Taká krásna! Môžeme si to vyskúšať? Aj ja chcem byť princom! Ale kto bude tá zlá víla? Nakoniec sme v toto pekné nedeľné popoludnie na konci mája zobudili až tri princezné, významenali troch odvážnych princov a zahnali tri zlé víly. Ako vždy, vládla príjemná voňavá atmo-

sféra a vďaka krásne vyzdobeným perníkom aj sladký úsmev na perách malých princov a Šípkových Ruženiek.

Vďaka, Cilka, akcia sa vydarila na jednotku s medovníčkovou hviezdičkou! ■

Elena Mandik

NA VÝLETE

O našom výlete som písala v duchu už celý deň, odkedy som nastúpila do autobusu. Chcela som sa podeliť so všetkými, ktorí nemali šancu, možnosť alebo čas s nami ísť. Tento výlet totiž nemal žiadne „ale“!!!! Bol perfektný od začiatku do konca. A to fakt prepršal celý deň. Presne jednu minútu, odkedy sa autobus pohol, sme už spievali. Pesničky sme poslali našej Cilke po telefóne, lebo mala narodky! A to bolo asi to jediné „ale“, lebo s nami nemohla ísť. Prvá zástavka bol hrad Rosenburg. Bez výčitek svedomia píšem, že je rozprávkový! Záhrada, prostredie, zámok, všetko! Sokoliarska šou, ktorú sme tam videli, nebola nejaká hocijaká, bola iná, perfektná. Sokoliari oblečení v dobových kostýmoch pricválali na koňoch, v pozadí hudba a lovecké trúby. Dá sa povedať, že nám predviedli nádherný film. Neprekázalo ani to, že v kuse kvalitne pršalo! Zmoknutí, ale šťastní sme nabehli do zámočkej kuchyne, čo malo tiež krásnu atmosféru – sedieť za drevený-

mi stolmi a pri svietnikoch. My dospeláci sme sa zahriali po dospelácky a defúrcne horúcim

Sokoliar zo Slovenska

Účastníci výletu - zmoknutí, ale v dobrej nálade

čajom. Kým sme čakali na obed, mali sme možnosť sa voľne túlať po hrade. Samozrejme, nie všade, ale tajné miesta sa našli hocikde.

Druhý cieľ, detmi tak veľmi očkávaný, bol Amethystwelt – zážitkový svet venovaný krásnym fialovým nerastom. Zábava naberala na

obrátkach. S vedierkami a lopatkami hurááá do blata, keďže ešte stále pršalo. Ametysty sme hľadali všetci, veľkí aj malí, a odchádzali sme, aj keď s brutálne špinavými topánkami, ale bohatí. Každý si mohol zobrať to, čo našiel, tie malé krásne fialové kamienky.

Našu výpravu sme ukončili so zmrzlinou a s miliónom fotiek a dokonca po celom dni vyšlo aj slniečko! A musím ešte napísať, že sme po ceste stretli slovenčinu – aj u sokoliarikov, aj v ametystovom svete. Čiže, sme všade! ■

Tatiana Kaya-Dzijaková

KAISERBRUNN OČAMI RODINY GLEVANAK

Am 27. Juni sind wir mit anderen Familien wandern gegangen. Auch Majka und Erik, unsere Freunde, waren dabei, mit ihren Eltern. An einer Stelle beim Wasser haben wir Rast gemacht. Das Wasser sah so einladend aus, da konnte ich nicht widerstehen. Zum Glück habe ich, bevor wir losgegangen sind, ein Handtuch eingepackt und mir noch unter meine Kleidung einen Badeanzug überzogen. Das Wasser war ein wenig kalt, also bin ich immer nur ganz schnell reingerannt und dann sofort wieder rausgezischt. Ich hatte einen riesigen Spaß daran und habe sogar ganz kleine Fische entdeckt, die ich dann auch versuchte zu fangen, dabei aber kein Glück hatte. Die Rückfahrt war besonders lustig. Erik, Majka und ich kicherten die ganze Zeit so sehr, dass wir uns die Bäuche halten mussten, damit sie nicht platzten. Das war so ein schöner Tag.

Teresa, 9 r.

Bola nedeľa. Cestovali sme z viedenskej hlavnej stanice autobusom do Kaiserbrunn. Tam sme sa aj kúpali. Voda bola studená. Po kúpaní sme ešte asi polhodinu pokračovali v turistike, kým sme prišli k reštaurácii. Hrali sme sa na lúke – naháňali sme sa a potom sme si zahrli "Človeče, nezlob sa!". Pozreli sme si aj film, ako ide voda z Kaiserbrunn do Viedne. V ďalšej miestnosti bola krištáľová voda. Na spätočnej ceste sme sa už nekúpali, lebo už bolo chladnejšie a aj trošku pršalo. Bol to nádherný výlet.

Adam, 7 r.

Konečne prišla nedeľa 27. júna. Tešila som sa, čo tento deň priniesie. Bol to náš prvý rodinný výlet so spolkom SOVA. Manžel chcel ísť autom, ale napokon som ho prehovorila, aby sme šli autobusom. Viem, že je oveľa slobodnejšie ísť niekam s deťmi autom, ale aj taký výlet zájazdovým autobusom má svoje výhody a veľmi som si priala, aby túto skúsenosť zažili aj naše deti. Človek má tak šancu spoznať nových ľudí.

Všetci sme sa stretli o deviatej ráno na hlavnej stanici. Privítal nás milý šofér, pochádzajúci z oblasti Waldviertel. Na naše veľké prekvapenie nám púšťal slovenské pesničky, vraj sa na nás pripravoval päť dní. Cesta ubehla veľmi rýchlo. Spoznávanie nových ľudí, ktorí boli naladení na

Príjemné osvieženie pri rieke Schwarza

rovnej vlnovej frekvencii, pohládzalo dušu. Po príchode do cieľa sme dostali pokyny, kde a o koľkej sa stretne na obed. Každá rodina mohla ísť svojím tempom. Po chodníku nádhernou zeleňou sa dalo zísť viackrát k vode. Bola krištáľovo čistá a neskutočne osviežujúca. Až taká svieža, že do nej vošli len tí najotúžilejší a najodvážnejší. Tam sme si viacerí urobili krátky piknik. Páčilo sa mi, že si každý sám mohol určiť, koľko ráz zide k vode a ako dlho sa tam zdrží. Ja som potrebovala trochu viac času, kým som nasala z okolitej krásy. Okolo jednej sme

prišli na lúku, kde bola možnosť ísť do reštaurácie. My sme si vybalili deku a vychutnávali čaro okamihu. Deti sa naháňali a všetkým bolo príjemne.

Nasýtení a oddýchnutí sme sa išli pozrieť do múzea – Wasserleitungsmuseum Kaiserbrunn. Páni, ktorí nás sprevádzali, boli ochotní zodpovedať všetky naše zvedavé otázky o tom, ako sa voda z vrchu Schneeberg dostane samospádom až do Viedne. Pozreli sme si aj 20-minútový film o histórii prameňa a celého systému. Geniálne! Dozvedeli sme sa aj to, ako často je kvalita vody kontrolovaná. Všetky údaje sú posúvané online do riadiacej ústredne, takže sa každá zmena kvality vody dá okamžite zaregistrovať. Všetko, čo sme sa dozvedeli, bolo veľmi prínosné. S akou radosťou sme si vedome dali pohár čistej vody z vodovodného kohútika po návrate domov, si iste každý dokáže dobre predstaviť.

Cesta späť ubehla ešte rýchlejšie ako cesta tam. Dokonca až tak rýchlo, že mám nádej, že ďalší výlet bude smerovať až niekam do Voralbergu. Za takých šesť hodín cestou autobusom by sme sa určite dokázali navzájom spoznať ešte oveľa lepšie. Za nami bol deň plný príjemných zážitkov, spojený s novými poznatkami a novými ľuďmi. Už teraz sa teším na ďalšiu spoločnú aktivitu spolku SOVA. Som vďačná a šťastná, že som mohla byť súčasťou tohto výletu. ■

Mama Monika

S našim novým kamarátom

ČO VŠETKO NÁS SPÁJA

Je sobota doobeda. V kancelárii spolku SOVA rozvoniava káva, konferenčný stolík zdobí pekne naservírovaný makovo-malinový koláčik a chutné slovenské pagáčiky. Nálada je takmer sviatočná. Pripadáť si ako v nedeľnom vysielaní v Ö3 – Frühstück bei mir. S tým rozdielom, že dnes nie je nedeľa a ja nie som Claudia Stöckl. (Smiech). Spolu so mnou tu sedia dve sympatické mladé ženy: **Lubica Vopičková**, šéfredaktorka detského časopisu Bubo, a ilustrátorka časopisu **Nadia Zimov**. Pracujeme na poslednej korektúre prvého čísla detského časopisu Bubo a jeho príprave do tlače. A tak využívam príležitosť, aby som im položila niekoľko otázok a predstavila ich aj čitateľom Pohľadov.

Lubi, spoznali sme sa v minuloročnom letnom tábore spolku SOVA v Admonte. Tam si spomenula, že píšeš básničky a rada si vymýšľaš rozprávky pre svoje deti. Hneď som vedela, že si pre náš spolkový časopisový projekt tá pravá. Odkedy píšeš básničky, rozprávky a poviedky? Čo ťa k tomu motivovalo? Vyšli už v nejakej zbierke?

Prvé básničky a krátke príbehy som začala písať ako 5 alebo 6-ročná. Niektoré mám ešte odložené a je celkom zábavné znova si ich prečítať. Neskôr som uverejňovala články a básne v časopisoch, knižne mi vyšli dva príbehy v zbierkach poviedok pre deti. Väčšinu tvorby však mám „v šuplíku“ – niektoré z nich možno ešte čakajú na svoju príležitosť. Moja mama mi spomínala, že aj jej otec, môj dedko, rád písal. Tak asi to u mňa budú gény z tejto strany.

Bubo nie je tvoj prvý časopis.

Kde si zbierala skúsenosti ako redaktorka?

Niekoľko rokov som pôsobila v časopisoch Nahlas a Miriam. Aj mimo redakcií ma to vždy ťahalo k písanému slovu – pracovala som v reklamných a PR agentúrach, na tlačovom oddelení banky. Momentálne mám prácu iného typu – aj preto som rada, že sa znova môžem realizovať a robiť to, k čomu ma „ťahá srdce“.

S ilustrátorkou Nadiou ťa spojil Bubo, spoločný spolkový projekt. Ako by si opísala vašu spoluprácu? Ako spolu vychádzate?

Keď sme sa s Nadiou pustili do tvorby prvého čísla Buba, vôbec sme sa nepoznali. Prvýkrát sme sa stretli v spolku SOVA. Pre pandémie neboli pravidelné stretnutia možné, a tak sme všetko riešili na diaľku cez počítač. Nie je to optimálne, spomaľuje to prácu a ľahšie dochádza k nedorozumeniam, ale aj napriek tomu si myslím, že nám spolupráca fungovala dobre a že sme si porozumeli. Už sa neviem dočkať, že pri tvorbe ďalšieho čísla sa môžeme so spolupracovníkmi stretávať naživo!

Nadia Zimov (vľavo) a Lubica Vopičková - posledné úpravy pred tlačou

Viem, že už pracuješ na príprave druhého čísla časopisu Bubo. Prezradíš, na čo sa deti môžu tešiť?

Radi by sme deťom priniesli viac úloh, v ktorých si môžu hravou formou precvičiť slovenčinu, ako aj viac fotografií z akcií spolku SOVA, aby aj nečlenovia získali lepšiu predstavu o tom, čo vlastne spolok robí. Plánujeme aj nové témy – tie však zatiaľ musia zostať tajomstvom.

Začiatky sú vždy ťažké. Ktorá práca na časopise sa ti zdala počas celej prípravy najnáročnejšia?

Najťažší je asi „finiš“, keď je už časopis skoro hotový, človek v ňom však stále nachádza niečo na vylepšenie. No a, samozrejme, zháňanie príspevkov. Preto by ma veľmi potešilo, keby sa nám ozvali záujemcovia o spoluprácu, ktorí by vedeli prispieť príbehmi či básňami pre deti, vtipmi, kresbami, fotkami, nápadmi... a hocičím iným, čo by v časopise mohlo deti potešiť. Môže to byť v slovenčine alebo v nemčine, keďže Bubo je dvojjazyčný. Záujemcovia sa nám môžu ozvať na bubo@slovaci.at. Teším sa na nových spolutvorcov!

Čo by si chcela pri príprave ďalšieho čísla zmeniť, vylepšiť?

Ajaj, toho je! Rada by som mala viac spolupracovníkov, na každú stranu dala viac obsahu, priniesla nové, zaujímavé témy, viac príležitostí na precvičenie slovenčiny, viac fotiek... No

a chcela by som, aby grafická aj obsahová kvalita každým číslom rástla.

Máš dve deti vo veku 8 a 11 rokov.

Použila si ich ako čitateľov – testérov?

Samozrejme! Prečo nevyužiť pokusných králikov, keď ich mám doma? Keďže Bubo je určený najmä pre vekovú kategóriu 6 – 10 rokov, mohla som na vlastných deťoch odskúšať zrozumiteľnosť niektorých výrazov, atraktivitu rubriek pre deti a dali mi aj veľa tipov na obsah časopisu, aký by si želali. Pomohli mi aj pri výbere plyšových Bubov. Tí budú výhrou v súťaži pre päť vyžrebovaných detí, ktoré nám pošlú správne odpovede na otázky k článku. Moje deti boli z Bubov nadšené – tak dúfam, že rovnako potešia aj výhercov!

Keď sme začiatkom roka v spolku SOVA húževnato hľadali nejakého ilustrátora so slovenskými koreňmi, zaspomínala som si na prvý letný tábor SOVA v škole v prírode pod Sitnom, ktorý sa konal pred osemnástimi rokmi. Stretla sa tam zaujímavá partia mladých ľudí. V starej, dnes už 80-ročnej drevenej chate pod Sitnom sme si nazívali ako v rozprávke a nielen deti naň majú krásne spomienky. Nadia mala vtedy šesť rokov a patrila medzi najmladších účastníkov tábora. Hneď upútala pozornosť úžasnými športovými výkonmi. Všetci sme obdivovali to aktívne dieťa – ako

živé striebro. Nadia dokázala bez prípravy skočiť salto vpred i vzad a aj napriek zraneniu nohy bola naplno odhodlaná vyhrať bežecké preteky okolo Počúvadlianskeho jazera. Ale keď si potom sadla k stolu a začala kresliť, akoby zmenila planétu. Pokojná a plne koncentrovaná na kreslenie postavíček vo svojom vlastnom detskom komikse presedela aj dve hodiny. Odvtedy už prešlo veľa času.

Nadia, ako sa ti kreslili obrázky pre časopis Bubo? Pustila si sa do ilustrácií s veľkým katapultom, saltom vpred, nadšením?

Keď som sa dozvedela, že ide o nakreslenie sovičky ako titulnej figúrky pre detský časopis, nič ma nemohlo zastaviť. Hneď som sa pustila do kreslenia.

Čo ťa inšpiruje pri kreslení?

Na mojej umeleckej dráhe ma inšpirovali Cartoony a Comicsy. Život so všetkými svojimi výškami i pádmi mi umožňuje nazrieť do podvedomia človeka a hĺbky našich emócií. To všetko rada zaznamenávam mojím spôsobom na papieri.

Ako by si charakterizovala spoluprácu so šéfredaktorkou Ľubou? Čo si vážiš na jej práci?

Ľuba je veľmi milá osoba, s ktorou sa dá dobre komunikovať, aj poriadne schuti zasmiať. Má veľkú fantáziu a vložila do mňa a mojej práce dôveru, za čo som jej nesmierne vďačná. Dúfam, že budeme naďalej dobre spolupracovať.

Ako žiačka strednej grafickej školy vo Viedni-Penzingu si sa zúčastnila medzinárodnej súťaže s mottom „Feeling Good – Feelin’ Bad“. Súťaž

Spoločné raňajky s Bubom v spolku SOVA

vypísalo rakúske Ministerstvo pre rodinu a mládež, aby upozornilo na práva detí. Celkovo bolo vyhodnotených 350 videí žiakov z 26 krajín. Ty si sa vtedy ako 19-ročná presadila kresleným filmom s názvom „Glücksmomente“. Keď sa v júni 2016 na konferencii o právach detí na zámku Wilhelminenberg oficiálne prezentovali víťazné videá, bola medzi 200 zástupcami zo 70 štátov

sveta prítomná aj švédka kráľovná Silvia. Na tejto konferencii ti ministerka Sophie Karmasin osobne odovzdala cenu za prvé miesto. Áno, to bol môj prvý medzinárodný úspech, môj vlastný šťastný moment.

Aké ďalšie „veľké šťastné momenty“ si zažila ako odmenu za svoju prácu? Aké úspechy si dosiahla?

Od začiatku roka 2021 beží v juhokórejskom televíznom vysielaní pre deti známa séria „rookie robot explores the world“. Pre toto vysielanie som kompletne animovala a dizajnovala 26 epizód.

Na akých projektoch momentálne pracuješ?

Pripravujem informačné komiksy pre stavebnú spoločnosť Baugenossenschaft in Mödlingu, ktoré budú zverejnené v celom meste.

Aké máš ďalšie plány, akým smerom sa bude rozvíjať tvoj talent?

Od septembra by som chcela študovať dejiny umenia na Univerzite vo Viedni a ukončiť bakalárske štúdium. Mojm želaním je animovať ďalšie filmy a kresliť moje obľúbené komiksy. Chcela by som ľudí mojimi príbehmi zaujať a prevkapiť. Mój detský sen som si už splnila, ale to neznamená koniec snívania. Mój nový cieľ je teraz Amerika. Chceme tam získať nové skúsenosti, narásť a zlepšiť sa.

So staršou sestrou Nasťou ste nevynechali ani jedinú príležitosť absolvovať letné tábory spolku SOVA, či už pod Sitnom, vo Vysokých Tatrách alebo v Detvianskej Hute. Vieš si predstaviť, že by si raz v tábore spolku SOVA strávila pár dní ako animátorka so špecializáciou na výtvarné umenie? Možno...

Spájajú nás letné tábory, spojil nás časopis Bubo, spoločný spolkový projekt. Spája nás spoločná reč. Dovolím si tvrdiť, že teraz nás spája aj veľa čitateľov časopisu Pohľady a časopisu Bubo.

Nech žije Bubo! Pripíjam na jeho zrodenie a ďakujem vám obom za vašu krásnu kreatívnu prácu pre spolok SOVA aj za príjemný rozhovor. ■

Elena Mandik

Foto: NÖN, BMFJ

Vítazka Nadia pri preberaní diplomu za 1. miesto so Sophie Karmasin, vtedajšou ministerkou Rakúskej republiky pre rodinu a mládež

Foto: www.webumenia.sk

(S. 4): Architekt MICHAL MILAN HARMINC (1869-1964) entwarf während seines Lebens über 300 Gebäude, weswegen er zu den produktivsten Architekten Mitteleuropas zählt. 171 davon befinden sich in der Slowakei, die anderen in Ungarn, Rumänien, Serbien und der Ukraine. Neben Wohngebäuden entwarf Harminc auch Industrie- und öffentliche Gebäude – wie Banken, Museen, Sanatorien, Schulen, Krankenhäuser oder für die Verwaltung. Zudem stammen 108 Sakralgebäude unterschiedlichster Glaubensgemeinschaften von ihm. Stilistisch umfasste er den Eklektizismus des 19. Jhdts, die Sezession, die Moderne sowie den Funktionalismus. Der Großteil seiner Gebäude erfüllt auch heute noch ihre Funktion und mehr als 30 stellen nationales Kulturerbe dar.

Foto: Ivan Čaniga

(S. 6-9): Professor JOZEF LEIKERT (*1955) ist Historiker, Dichter und Autor von Fachliteratur. Nach seiner Biografie *Taký bol Ladislav Mňačko* („So war Ladislav Mňačko“, 2008) kehrt er in seinem neuesten Buch *Mňačko a Izrael* („Mňačko und Izrael“, 2021) zur Lebensgeschichte und dem Schaffen des bekannten Schriftstellers und Journalisten Ladislav Mňačko zurück. Das Buch widmet sich dabei einem kurzen Lebensabschnitt des Schriftstellers, als dieser 1967 aus Protest gegen die pro-arabische Politik der

tschechoslowakischen Regierung mit seiner ersten Frau Hedviga die Tschechoslowakei verließ und nach Israel zog. Die tschechoslowakischen Behörden erkannten ihm daraufhin die Staatsbürgerschaft sowie sämtliche Titel ab und schlossen ihn aus der kommunistischen Partei aus. Mňačko kehrte zwar nach wenigen Monaten zurück, doch kurz nach der Besetzung der Tschechoslowakei im August 1968 emigrierte er wiederum – für 22 Jahre nach Österreich. Zu Beginn noch überzeugter Kommunist, wurde er im Laufe seines Lebens zum scharfen Kritiker des damaligen Regimes.

(S. 10-12): DIE LOBAU war ursprünglich eine Insel zwischen einem Flussarm der Donau und dem Flüsschen Lob im Marchfeld. Gegenwärtig stellt der Nationalpark Lobau ein Viertel des Gebiets der letzten – und deshalb streng geschützten – Flussauen in Mitteleuropa dar. Der Nationalpark nimmt eine Fläche von 9.600 ha zwischen Wien und der österreichisch-slowakischen Grenze am Zusammenfluss der Flüsse Morava und Donau ein. Im Mai 1809 wurde hier aus französischen und österreichischen Kanonen geschossen: in der historischen Schlacht bei Aspern gelang es Erzherzog Karl, dem Bruder des damaligen Kaiser Franz II/I, am 22. Mai an der Spitze der österreichischen Armee Napoleon zu besiegen. Die Feiern waren groß, es handelte sich um den ersten Sieg gegen den französischen Kaiser seit dessen Machtergreifung überhaupt. Jedes Jahr wurde dieser Sieg von den Habsburgern gefeiert. Bis heute erinnern der Siegesplatz und ein Museum in Aspern an diese Schlacht sowie die Statue des Erzherzogs zu Pferd bei der Hofburg.

Foto: Ingrid Žalheva

Foto: Archív M. Krššákovéj

(S. 14-15): MAGDALÉNA KRŠŠÁKOVÁ (*1994) ist österreichische Judo-Kämpferin und Sportlerin des Sportzentrums des österreichischen Bundesheeres. Judo macht sie seit sie acht Jahre alt ist, nach der Matura beschloss sie, sich diesem Sport professionell zu widmen. Im Jahr 2017 nahm sie sowohl an den Europameisterschaften in Warschau in der 63-kg-Klasse als auch den Weltmeisterschaften in Budapest teil. Zudem gewann sie im selben Jahr Gold beim Grand Prix in Tbilisi, dem folgte Gold im Jahr 2018 beim Grand Prix Antalya und Cancún. 2019 repräsentierte sie Österreich in gemischten Teams bei den Europäischen Spielen in Minsk, wo sie und ihr Team Bronze erkämpften. Bei den Europameisterschaften 2020 in Prag erhielt sie Silber. 2021 gewann sie Bronze beim Grand Slam in Tel-Aviv, nahm an den Weltmeisterschaften in Budapest und den sog. Judo World Masters in Doha in Qatar teil, wo sie den 5. Platz besetzte. Als ihren größten Erfolg bezeichnen sie ihre Teilnahme an den Olympischen Spielen in Tokio dieses Jahres.

europäischen Spielen in Minsk, wo sie und ihr Team Bronze erkämpften. Bei den Europameisterschaften 2020 in Prag erhielt sie Silber. 2021 gewann sie Bronze beim Grand Slam in Tel-Aviv, nahm an den Weltmeisterschaften in Budapest und den sog. Judo World Masters in Doha in Qatar teil, wo sie den 5. Platz besetzte. Als ihren größten Erfolg bezeichnen sie ihre Teilnahme an den Olympischen Spielen in Tokio dieses Jahres.

Foto: Archív: S. Margušinovej

(S. 17): SIMA MARTAUSOVÁ-MARGUŠINOVÁ aus Považská Bystrica studierte darstellende Künste in Banská Bystrica und widmete sich bereits während ihres Studiums der Musik. Mit dem Sieg beim Gospel-Wettbewerb des Radios Lumen in 2009 startete ihre Gesangs-Karriere und 2012 kam ihr erstes Album heraus. Bald folgten die Auszeichnung „Entdeckung des Jahres 2013“ und mit der Zeit auch weitere Alben. Es ist öffentlich bekannt, welche Bedeutung der Glaube für Sima hat; dies spiegelt sich auch in ihren Texten wieder. Ihre Lieder sind ihr persönliches Bekenntnis und, wie sie

selbst sagte, es ist für sie selbstverständlich von Gott und jenen Dingen zu singen, welche sie gern hat. Am 12. Mai hatten auch wir die Gelegenheit, während unseres online Klubabends diese sympathische junge Sängerin kennen zu lernen.

(S. 18-19): Chefkoch PETER DURANSKÝ, ursprünglich aus Bratislava, ist der erste und bisher einzige Slowake, dem es gelungen ist, einen Michelin-Stern zu erhalten. Der Erhalt dieser Auszeichnung stellt wohl den Traum eines jeden Chefkochs dar. Peter wurde in Wien diese Ehre zuteil, wo er mit seinem Team im erlesenen Restaurant Das Loft kulinarische Werke schafft. Die Michelin-Sterne sind bereits seit 100 Jahren das Symbol der Qualität der Gastronomie.

Foto: Archív P. Duranského

Foto: Michal Helienek

(S.-24): MADAGASKAR – Michal Helienek schreibt im Prolog seiner Reisebeschreibung: „Madagaskar – wir können uns nur schwer ein Wort vorstellen, welches exotischer klingt. Eine Exotik, die sogar mit uns Slowaken verbunden ist. Als wir uns für die Reise vorbereiteten, haben uns alle liebe Grüße an Moric Beňovský ausgerichtet – einem romantischen Abenteurer, den wir in unseren Träumen idealisiert haben, um uns mit ihm identifizieren zu können. Nicht nur wir Slowaken, sondern auch die Ungarn und Polen, wo sein Kult vielleicht sogar noch populärer ist als bei uns...“

bedeutende Maßnahme stellt die Reduzierung der Lieferketten und Unterstützung lokaler Anbieter dar. Die alpine Küche lässt sich ebenfalls als nachhaltig bezeichnen, da sie ihre Zutaten lokal aus dem Wald, der Seen, Bergwiesen und Almen sowie der lokalen Produzenten und Bauern bezieht. Die Gerichte werden anhand altbewährter Rezepte zubereitet, doch wird zugleich dem Koch Raum zur Kreativität gegeben, um die traditionellen Gerichte neu zu interpretieren. Einen guten Überblick für Besucher dieser Region verschafft Via Culinaria – ein kulinarischer Reiseführer, der bereits seit über zehn Jahren vom SalzburgerLand Tourismus herausgegeben wird und mehr als 300 Genussadressen im SalzburgerLand umfasst.

Verarbeitet von: Katarína Žalneva

Foto: Ingrid Žalneva

(S. 30-31): ZELL AM SEE – KAPRUN – Nachhaltiger Tourismus und Alpine Küche Die Pandemie hat zwar unsere Reismöglichkeiten für eine gewisse Zeit eingeschränkt, doch sie führte auch zu einem verstärkten Umdenken und erhöhtem Interesse an nachhaltigem Tourismus. Zell am See – Kaprun ist eine der führenden Tourismusregionen in Österreich. Die einzigartige Naturwelt zwischen Gletschern, Bergen und Seen bietet zu jeder Jahreszeit eine Vielzahl an unterschiedlichen Attraktionen. Der nachhaltige Tourismus ist hier schon länger ein Thema. Ein komplexes und detailliertes Konzept sicherte ihnen den Sieg vor anderen neuen österreichischen Regionen. Die Klima und Energie Tourismus Modelregion (KEM) umfasst elf Maßnahmen, welche über einen Zeitraum von drei Jahren realisiert werden sollen. Die Maßnahmen lassen sich drei Hauptbereichen zuordnen: Mobilität, Infrastruktur und regionale Beschaffung. Eine

POZVÁNKA

NA VLNÁCH DUNAJA MEDZI VIEDŇOU A BRATISLAVOU

Myslím, že atraktívne prepojenie medzi našimi metropolami prostredníctvom moderného, rýchleho katamaránu Twin City Liner netreba čitateľom Pohľadom obzvlášť predstavovať. Ale vedeli ste, že:

- Prvá plavba sa uskutočnila už v roku 2006?
- Obe lode, ktoré brádzili vody Dunaja pred rokom 2019, boli zhotovené v nórskech lodeni- ciach Båtservice Mandal špeciálne z hliníka tak, aby mohli premávať aj v lete pri nízkej hladine rieky?
- Na tom druhom katamaráne, ktorý v médiách často nazývali Twinny, sa viedol Heinz Fischer ako prvý rakúsky prezident v histórii na štátnu návštevu loďou? Pri Devíne pristúpil na loď aj slovenský prezidentský pár a spoločne pokračovali do Bratislavy.
- V roku 2019 lode nahradila nová loď z britských lodeníc Wight Shipyard – väčšia, s kapacitou 250 pasažierov, ktorá bude premávať menej často, ale o to ekonomickejšie?
- Táto loď je 39 metrov dlhá, 11 metrov široká a dosahuje rýchlosť 70 km/hod.?
- Na novej lodi je 12 stojanov pre bicykle, ako aj nabíjačka pre e-biky?

Vďaka možnosti prepravy bicyklov môžu Twin City Liner využiť nielen tí, ktorí cestujú do Bratislavy (alebo Viedne) za kultúrou či históriou, ale aj milovníci cykloturistiky. Ako povedali obchodní vedúci z Twin City Liner Dr. Gerd Krämer a Dr. Andreas Hopf: „Egal ob Abstecher

Pohľad, ktorý sa naskytne pri vplávaní do slovenskej metropoly

für einen Tag, Familientrip, Betriebsausflug, Radtour oder die Reise zwischendurch mit dem Sport- oder Kulturverein, unser neuer Schnellkatamaran ist immer die richtige Wahl und bietet ein unvergessliches Erlebnis.“

Spomínam si, ako som pred pár rokmi zorganizovala výlet týmto katamaránom do Bratislavy pre skupinku manželiek diplomatov pôso-

Katamarán sa vracia do Viedne

biacich vo Viedni. Od rána lialo ako z krhly. Ani som neverila, či sa všetky nalodia na zabo- kovanú loď. Ale prišli všetky. Dážď neustával a nádherné, veľké panoramatické okná na lodi sa beznádejne zahmlili, takže sme nič nevideli. Pech! Cestu nám potom vynahrádil bohatý program v Bratislave a dámy dodnes na ten vý- let spomínajú s úsmevom, a to aj práve vďaka tomu zlému počasiu. Odvtedy som už mala šťastie len na „Kaiserwetter“, ako hovoria Rakú- šania krásnemu počasiu. A tak som si mohla vy- chutnať či už pohľady na dunajské brehy s ma- lými chatkami s nachystanými rybárskymi sie- ťami alebo panorámu Hainburgu aj Devína z perspektívy, ktorá sa vám inak nenaskytne. A svoje čaro má aj vplávanie do Bratislavy, keď sa po ľavej strane hrdo na kopci týči Bratislav- ský hrad, zlatá koruna na Dóme sv. Martina sa leskne v dopoludňajšom slnku a pred vami je Nový most s UFO vežou, za ktorým sa v diaľke črtajú siluety ďalších bratislavských mostov.

V tomto roku sú plavby pre pandémiu obmedze- né, loď premáva len počas víkendov a sviatkov, ale až do 1. novembra. Aktuálne informácie ná- jдете na stránke: www.twincityliner.com

Ingrid Žalneva

Fotografie: Ingrid Žalneva

ZO SLOHOVEJ TVORBY ŽIAKOV NA HODINÁCH SLOVENSKEHO JAZYKA

Malý Joe

K narodeninám som dostal malé šteniatko. Zlatého retrievera. Moja najobľúbenejšia rasa. Pomenoval som ho Malý Joe. To meno sa mi páči.

Jeden večer rodičia išli do divadla a ja som mal upratať byt. S mojimi hračkami som mal najväčší problém, ale podarilo sa mi ich natlačiť do krabíc od lega. Konečne som sa otočil, aby som sa mohol pohrať s Joeom, ktorý sa mi ešte pred chvíľou motal pod nohami, ale on nikde. Chápal som to, lebo taký hravý psík neobsedí na jednom mieste. Keď sa Joe neukazoval už pol hodinu, začal som mať veľké obavy: „Čo ak sa niekde zasekol? Čo ak si ublížil a nemôže vstať? A čo ak užiel?“ Hľadal som ho, ale nikde nič. Volal som ho, hádzal som v každej miestnosti loptu v nádeji, že sa za mnou rozbehne, až som dostal geniálny nápad. Mój pes veľmi veľa jedol a vždy chcel viac. Zašuchotal som vrecúškom od granúl, chvíľku bolo ticho, potom sa ozvali buchoty a hrmoty a už bol pri miske. Co ma ale prekvapilo, bolo to, že za sebou zanechával zablatené stopy. Povedal som mu: „Ty môj prieskumník.“

Keď prišli rodičia, musel som celý byt zase poumývať, aby sa to blato nerozšírilo. Síce neviem, kam Malý Joe zmizol, ale aspoň viem, ako ho nájsť.

Martin Rovný, 1.B

Super deň v lunaparku

Ahojte, volám sa Júlia a dnes vám porozprávam o mojom perfektnom zážitku v lunaparku. Naša škola sa rozhodla, že každá trieda môže ísť na denný výlet. Veľmi som si priała, aby sme išli do lunaparku. Ešte nikdy som tam nebola. Nakoniec sa trieda rozhodla, že pôjdeme do lunaparku! Bola som veľmi rada. Večer som ani nemohla zaspáť, lebo som sa tak strašne tešila.

Dnes som prišla veľmi skoro do školy, aby som neprepásla ten výlet. S mojou najlepšou kamarátkou som išla vo dvojici. Nastúpili sme do vlaku a celú cestu sme sa rozprávali o lunaparku. Potichučky sa ma opýtala: „Bojíš sa tej novej horskej dráhy?“ Zostala som ticho, lebo som nechcela povedať, že sa bojím. Nakoniec som jej to povedala a zistila som, že aj ona sa bojí. Konečne sme prišli do lunaparku. Taký veľmi divný pán nám odpípol kartičky a povedal: „Dúfam, že sa budete dobre baviť!“ Najskôr sme chceli ísť na ten veľký kolotoč. Bol veľmi rýchly, ale páčilo sa mi to. Mali sme voľný výbeh na jednu hodinu. Potom sme si kúpili zmrzlinu, bola veľmi dobrá. Konečne sme našli horskú dráhu. Už sme boli na kolotoči, točiacom tanieri a na hali gali. Pani učiteľka povedala, že sme maximálne štyri atrakcie. Po dlhom premýšľaní sme sa rozhodli, že na tú dráhu pôjdeme. Počula som búchať moje srdce a myslím, že to počuli aj ľudia okolo mňa. Konečne sa horská dráha rozbehla. S kamarátkou sme tak hrozne kričali, že nás počuli aj ľudia dole. Keď sa dráha skončila, povedala som jej: „Celkom sa mi to páčilo!“

Potom sme sa vrátili k triede a išli spolu ku škole. To bol fakt super deň! Naučila som sa vyskúšať veci a buď sú dobré, alebo zlé. Bol to jeden z najlepších výletov v mojom živote.

Júlia Böckl, 2.A

Pracovné aj zábavné momenty na hodinách slovenčiny

Fotografie: Archív Schulverein Komenský

Fotografie: Ingrid Žalneva

MIRIAM ČILLÍKOVÁ:

Nám Zvolenčanom vždy vraveli „bryndziari“, doteraz tak prezývajú aj zvolenských hokejistov, hoci dnes si už mnohí bryndzu vážia, lebo je veľmi zdravá. Aj Rakúšania ju poznajú – ako

Brimse. Môj otec pracoval v Bryndziarni vo Zvolenskej Slatine, čo je v súčasnosti najznámejšia, stále funkčná bryndziareň. Bola založená ako druhá na Slovensku ešte v roku 1797! Otec bol dokonca pri návrhu etikety, ktorá sa stále ešte používa na obaloch. Recept na pirohy je od mojej mamy. Musí ich urobiť vždy viac, aby sme si ich mohli doma vo Viedni zamraziť.

Do prípravy pirohov sa zapája už aj dcéra Caro

POTREBUJEME:

Na cesto:

400 g zemiakov
500 g polohrubej múky
1 vajce
sol'

Na plnku:

250 g zemiakov
150 g bryndze
80 g prerastenej slaniny
1 menšiu cibuľu
posekaný kôpor

BRYNDZOVÉ PIROHY

Postup: Pripravíme si plnku: Slaninu aj cibuľu pokrájame na drobno, vyškvaríme na panvici. Uvarené zemiaky pretlačíme, dobre vymiešame s bryndzou, pridáme kôpor a cca polovicu vyškvarenej slaniny s cibuľou. Zemiaky uvaríme v šupke, ošúpeme a postrúhame na jemno. Zmiešame s múkou, vajcom a soľou a vypracujeme polotuhé, vláčne cesto. Ak je veľmi tuhé, pridáme trochu letnej vody. Ak je riedke, pridáme múku. Cesto vyvalkáme na hrúbku 3 mm, vykrajujeme štvorce, na každý položíme kôpku plnky, preklopíme, okraje zlepíme a vidličkou povytlačíme vzor (alebo použijeme špeciálne formičky na pirohy). Naplnené pirohy varíme v horúcej osolenej vode 8 minút. Pred podávaním posypeme rozmrvenou bryndzou, zvyšnou slaninou a posekanou pažitkou.

DOBRÚ
CHUŤ!

POTREBUJEME:

1,5 hrnčeka ryže
5 vajec
4-5 PL práškového cukru
50 g masla
1 konzervu zaváraných broskýň
pokrájaných na mesiačky
maslo na vymazanie formy

RYŽOVÝ NÁKYP

Postup: Ryžu uvaríme vo vode už ráno alebo deň vopred. Žĺtky, cukor a maslo vymiešame do hladka. Žĺtkovú zmes zmiešame s ryžou. Z bielkov vyšľaháme sneh a opatrne ho vmiešame do zmesi. Nákykovú formu vymažeme maslom. Do formy vylejeme polovicu ryžovej zmesi, na vrch poukladáme broskyňové mesiačky a zalejeme zvyšnou zmesou. V rúre vyhriatej na 180°C zapekáme cca 45 minút, kým náky nechytí zlatistú kôrku. Pred servírovaním polejeme šťavou z broskyňového kompótu.

Spracovala: Ingrid Žalneva

VIERKA HILSCHER:

U nás doma varila a pekla teta Margit, mamina sestra, ktorá s nami bývala. Používala pri tom špeciálnu mierku – „šak-šak“ múky, „šak-šak“ cukru... Proste všetko od oka. Z toho,

čo pečiem ja, má môj syn Mario, ktorý je inak veľký kritik mojich kulinárskych výtvorov, najradšej bábovky a tento náky, ktorému sa u nás hovorilo „koch“. Robievam ho aj s nastrúhanými (slovenskými!) jablkami. Ku Dňu matiek ma Mario prekvapil, sám upiekol chutný, super šťavnatý koláč, dokonca vegánsky, keďže môžem len bezlaktózovú stravu.

Mario sa už celý deň tešil na mamin náky

SCHLOSS HOF V ZÁPLAVE HUDBY A SVETIEL

Bolo to v septembri 1754, keď majiteľ Schloss Hofu Jozef Fridrich, princ Sasko-Hildburghausenský, usporiadal opulentnú štvordňovú slávnosť, o ktorej sa ešte dlho hovorilo aj vo Viedni. Z umelých skál po otvorení klapky vyletovali a vybiehali stovky vtákov a zvierat, na strelnici sa po každom zásahu do čierneho spustila raketa ohňostroja a ešte veľa iných nápaditých výmyslov zabávalo vyberanú spoločnosť, v ktorej nechýbala ani Mária Terézia so svojím manželom a deťmi. Princ Jozef Fridrich dúfal, že panovníčku tak nadchne, že sídlo od neho odkúpi, a tým sa vyriešia jeho finančné problémy. Plán vyšiel, Mária Terézia Schloss Hof kúpila a darovala svojmu manželovi. Poslednou veľkou slávnosťou, i keď atmosféru poznamenal smútok za nečakane zosnulým Františkom Štefanom, bola 6. apríla 1766 svadba Márie Kristíny, najobľúbenejšej dcéry Márie Terézie. Na tradíciu veľkolepých slávností sa nadviazalo v rokoch 2019 a 2020, keď sa na jednej zo záhradných terás konala baroková svetelno-vodná show. V tomto roku organizátori uprednostnili moderný ráz podujatia. Po osem augustových večerov tu v sprievode hudby a farebných svetelno-vodných efektov účinkovali akrobati, skupina bubeníkov, ako aj ďalší hudobníci a hviezda večera – Tom Neuwirth alias Conchita Wurst

Ingrid Žalheva

Forografie: © Austria.SK (1,2) a Ingrid Žalheva (3,4,5)

ROZHLASOVÉ A TELEVÍZNE VYSIELANIE V SLOVENSKOM JAZYKU

<http://volksgruppen.orf.at/slovaci/radiotv/stories/topstory/>

Rádio Dia:tón

Magazín slovenskej národnostnej skupiny sa vysiela dvojtyždne, v pondelok 21.40 – 22.00 na Radio Burgenland (94,7)

České Ozvěny | Slovenské Ozvěny

Šesťkrát v roku vždy v druhú nedeľu v mesiacoch február, apríl, jún, august, október a december o 13.05 na ORF2 Wien

Rímskokatolícke bohoslužby v slovenskom jazyku

Každú nedeľu a vo sviatok o 18.00 hod.
Pfarre an der Muttergotteskirche
Jacquingasse 53, 1030 Wien

REDAKČNÁ UZÁVIERKA ČÍSLA 4/2021 JE 31. OKTÓBRA 2021

Sekretariát RSKS

Otto Bauer Gasse 23/11,
1060 Wien

Úradné hodiny:

pondelok a utorok: 09.00 – 11.00
štvrtok: 18.00 – 19.30
T 0043(0)1/596 13 15

rsk@slowaci.at
sova@slowaci.at
www.slowaci.at

Bei Nichtzustellung bitte zurück an ÖSKV,
Otto Bauer Gasse 23/11.
1060 Wien

Österreichische Post AG,
Info. Mail Entgelt barbezahlt

INZERCIA/ ANZEIGEN

pre členov a dobrovoľných prispievateľov zdarma/ für die Vereinsmitglieder und Förderer kostenlos. Ceny/ Preise:
do 50 slov bez obrázku/ bis 50 Wörter ohne Bild € 5,-
do 50 slov s obrázkom/ bis 50 Wörter mit Bild € 7,-
S obrázkom alebo bez obrázku/ mit oder ohne Bild
• 1/8 A4 € 10,-
• 1/4 A4 strany € 15,-
• 1/2 A4 strany € 20,-
• A4 strana € 40,-
• + 50% príplatok za farebnú stranu